

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Київський національний лінгвістичний університет

Кафедра китайської філології

Кваліфікаційна робота магістра з філології

на тему:

**ВІЙСЬКОВА ТЕРМІНОЛОГІЯ В СУЧАСНОМУ
КИТАЙСЬКОМОВНОМУ МЕДІЙНОМУ ДИСКУРСІ: СТРУКТУРНО-
СЕМАНТИЧНИЙ І ФУНКЦІОНАЛЬНИЙ АСПЕКТ**

Студента групи МФКит 60-18

факультету сходознавства

денної форми навчання

Освітньо-професійної програми

Китайська мова і література, англійська мова

та методика їх викладання

Спеціальності 035 Філологія

Спеціалізації 035.065 Східні мови та

літератури (переклад включно),

перша – китайська

Синегуба Олександра Олександровича

Науковий керівник:

доктор філол. наук, проф. Валігура О.Р.

Допущена до захисту

«___» _____ 2019 року

Завідувач кафедри

(підпис) Любимова Ю. С.
(ПІБ)

Національна шкала _____
Кількість балів _____
Оцінка ЄКТС _____

Київ – 2019

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ ВІЙСЬКОВОЇ ТЕРМІНОЛОГІЇ.....	9
1.1. Поняття «термін», «термінологія», «терміносистема» у сучасній лінгвістиці	9
1.1.1. Системність термінології.....	16
1.1.2. Основні ознаки терміна.....	19
1.1.3. Термінологія і загальноживана лексика.....	21
1.2. Визначення військового терміна та військової термінології	24
1.3. Методологія дослідження військової термінології.....	31
Висновки до розділу 1	33
РОЗДІЛ 2. ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ ВІЙСЬКОВОЇ ТЕРМІНОЛОГІЇ КИТАЙСЬКОЇ МОВИ	35
2.1. Лексичні особливості китайської мови	35
2.2. Склад та структура військової термінології китайської мови	36
2.3. Лексико-семантичні особливості китайських військових термінів	42
2.4. Особливості етимологічної структури військових термінів	47
Висновки до Розділу 2	52
РОЗДІЛ 3. ФУНКЦІОНУВАННЯ ВІЙСЬКОВОЇ ТЕРМІНОЛОГІЇ У ЗАСОБАХ МАСОВОЇ ІНФОРМАЦІЇ КНР	54
3.1. Специфіка використання військової термінології у мові ЗМІ.....	54
3.2. Основні способи утворення військових термінів.....	59
3.2.1. Словоскладання.....	60
3.2.2. Афіксація.....	71
3.2.3. Морфемна контракція.....	72
3.2.4. Іншомовні запозичення.....	73
Висновки до Розділу 3	76
ВИСНОВКИ.....	78
АНОТАЦІЯ.....	83
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	84
СПИСОК ДЖЕРЕЛ ІЛЮСТРАТИВНОГО МАТЕРІАЛУ	94
ДОДАТКИ.....	96
Додаток А. Структура китайських військових термінів	96
Додаток Б. Розподіл китайських військових термінів за складом, структурою і способом творення.....	98

ВСТУП

Сучасний комунікативний простір характеризується інтенсивними інтеграційними процесами. Поширюються культурні, економічні, політичні зв'язки країн, не є винятком і військова галузь.

Співпраця України та КНР у контексті безпеки, обміну науково-практичним досвідом тощо, актуалізує питання вивчення одного з пріоритетних напрямів розвитку лексичної системи сучасної китайської мови – військової термінології.

Необхідність якісної підготовки фахівців-китаєзнавців у військовій сфері, формування нової лексичної бази з огляду на стрімкий розвиток військово-технічного оснащення спонукає до детального дослідження структури, семантики, функціонування, поповнення, удосконалення військових термінів і шляхів формування їхніх значень.

Аналіз джерельної бази показує, що термінологія загалом та військова термінологія зокрема розглядаються в науці неоднозначно.

Проблеми становлення, семантики, деривації та тенденції розвитку термінологічних одиниць фахової лексики вивчали вітчизняні та зарубіжні дослідники, серед яких: О. С. Ахманова, Г. О. Винокур, М. Н. Володіна, Б. Н. Головін, Е. К. Дрезен, В. В. Іванов, Т. Л. Канделаки, І. С. Квітко, Р. Ю. Кобрін, І. І. Козловець, А. В. Крижанівська, Є. В. Кротевич, В. М. Лейчик, Д. С. Лотте, А. І. Моїсеєв, Т. І. Панько, В. Н. Прохорова, О. О. Реформатський, Н. С. Родзевич, Л. О. Симоненко, М. Д. Степанова, О. В. Суперанська, Л. В. Туровська, І. І. Чернишова та інші.

Проблеми китайської термінології знайшли своє відображення в роботах М. М. Короткова, А. Л. Семенас, В. М. Солнцева, О. П. Фролової та китайських лінгвістів Лу Чживая, Лю Цзєсяна, Чжен Шупу, Чжоу Югуана, У Лікуня.

Військова термінологія неодноразово була об'єктом дослідження вітчизняних і зарубіжних лінгвістів. Науковці вивчали питання, пов'язані з визначенням складу військової термінології (А. Т. Аксьонов,

О. Я. Андріянова, Г. А. Бучіна, Є. А. Єліна, Ю. Г. Кочарян, Т. Б. Лебедева); з когнітивними передумовами виникнення військової термінології (В. В. Балабін, Д. В. Василенко); з проблемами визначення військової термінології (М. М. Лату, Л. А. Пекарська, Н. Д. Фоміна, В. М. Шевчук); зі шляхами і способами творення військових термінів та їх перекладом (М. К. Гарбовський, В. П. Коровушкін, Р. К. Міньяр-Белочучев, Є. М. Мішкурів, Л. Л. Нелюбін, Г. М. Стрелковський); мовними та позамовними аспектами формування і функціонування військових термінів (І. М. Матюшин, Є. Г. Пиріков, А. Г. Рябов, Ю. М. Сдобнова).

Щодо китайської військової термінології, то вона практично не підлягала ретельному теоретичному вивченню ані китайськими, ані вітчизняними дослідниками.

Китайську військову термінологію в складі загальної лексики досліджували філологи-синологи: В. І. Горелов, І. Д. Кльонін, В. Ф. Щічко. Проблемою практичного перекладу китайських військових термінів займалися такі вчені: А. В. Анкін, А. М. Ніколаєв, А. А. Хабаров, І. Г. Хрипунов, К. П. Якуб.

Китайська військова термінологія розглядається дослідниками в основному з точки зору практичного функціонування без жодних теоретичних лінгвістичних обґрунтувань способів творення, структурно-семантичної організації та семантичних процесів, що відбуваються в цій галузі.

Дискусійними залишаються питання складу і структури військової лексичної підсистеми китайської мови, межі тематичного поля військової термінології в семантичному і функціональному планах, а також проблеми диференціації військових лексичних одиниць.

З огляду на зазначені вище суперечності, проблема функціонування, формування та розвитку військової термінології в складі військової лексики китайської мови в умовах сьогодення набуває своєї теоретичної і практичної значущості, що й визначило тему нашої роботи, **актуальність** якої обумовлюється по-перше, стрімким розвитком військово-термінологічної

системи китайської мови внаслідок еволюції військової справи та інших факторів; по-друге, невідповідністю наявного опису військово-термінологічної системи китайської мови сучасному її стану і сучасному методологічному апарату лінгвістики; по-третє, необхідністю системного вивчення китайської військової термінології як важливої частини лексичної підсистеми і виявлення всіх основних проблем її формування, структури, організації та функціонування.

Об'єкт дослідження – сукупність номінативних одиниць військової термінології сучасної китайської мови.

Предмет дослідження – процес формування сучасної китайської військової термінології, зокрема шляхи її виникнення і поповнення, лексико-семантичні й структурні особливості.

Мета дослідження – визначити склад та структуру військової лексики сучасної китайської мови; виявити специфіку функціонування військових термінів в контексті засобів масової інформації КНР.

Для досягнення поставленої мети необхідно вирішити такі **завдання**:

- розкрити сутність поняття «термін», «термінологія», «терміносистема»;
- розглянути теоретичні засади визначення базових понять «військовий термін», «військова термінологія» та їх структуру;
- встановити склад та структуру військової термінології китайської мови, виявити відмінні особливості китайських військових термінів;
- виявити та описати лексико-семантичні особливості китайської військової термінології;
- проаналізувати етимологію китайських військових термінів;
- дослідити структурні характеристики словотвірних моделей та продуктивність способів утворення китайських військових термінів;
- проаналізувати структурно-семантичні і функціональні особливості військових термінів, які використовуються у засобах масової інформації Китаю.

Для розв'язання цих завдань дослідження застосовувалися такі **методи**:

- теоретичний аналіз наукової літератури з теми дослідження з метою відбору і систематизації фактичного матеріалу;
- аналіз словарних дефініцій;
- описовий метод – для інвентаризації одиниць військової терміносистеми, пояснення їхньої будови та функціонування;
- елементи синхронного аналізу – для дослідження особливостей формування сучасної китайської військової термінології;
- елементи діахронічного аналізу – для з'ясування етимології термінів;
- словотвірний аналіз – для визначення способу творення терміна;
- морфемний аналіз – для встановлення способів та типових моделей термінологічних одиниць, утворених на основі морфологічного способу словотвору;
- квантитативний аналіз – для встановлення кількісного та відсоткового складу термінологічних одиниць певного способу словотвору та певної семантичної групи термінів;
- дистрибутивний аналіз – для вивчення сполучуваності термінів і їх лексико-семантичних відношень;
- функціональний аналіз – для з'ясування особливостей вживання військових термінів у медійних текстах;
- структурний метод застосовано для вивчення китайської військової терміносистеми як цілісної функціональної структури;
- систематизація, порівняння, зіставлення здобутих фактів, узагальнення результатів дослідження.

Матеріалом дослідження стали 356 функціональних одиниць військової термінології сучасної китайської мови, отриманих методом суцільної вибірки.

Джерельною базою виступили телевізійні програми на військову тематику каналу CCTV 7 та корпус статей військової рубрики інтернет-версії

газети «人民日报» («Женьмінъ жибао»), опублікованих в період з вересня 2018-го по вересень 2019-го року.

Наукова новизна дослідження полягає в тому, що в ньому здійснено комплексний аналіз китайської військової термінології на основі широкої джерельної бази; військова термінологія представлена в її розвитку під впливом соціальних процесів і явищ, які відбуваються в суспільстві; описано та класифіковано словотвірні моделі термінів; встановлено кількісно-відсоткове співвідношення способів термінотворення; виявлено особливості функціонування термінологічних одиниць у медійних текстах; виявлено лінгвальні та екстралінгвальні чинники, які визначають основні особливості функціонування військової термінології; проаналізовано лексико-семантичні явища, властиві китайській військовій термінології.

Практичне значення дослідження полягає в тому, що робота може закласти основу для подальшого, більш розгорнутого вивчення функціонування, особливостей формування і розвитку військової термінології сучасної китайської мови, а отримані висновки можуть бути використані в процесі викладання спецкурсу військового перекладу китайської мови, підготовки навчальних посібників, у спецкурсах з термінознавства, в практиці викладання лексики китайської мови взагалі й військової термінології зокрема, в термінологічній лексикографії, в роботі по стандартизації термінології і в практиці використання китайської військової документації. Крім того, досвід комплексного опису китайської військової термінології може бути використаний для опису цієї термінології в інших мовах.

Апробація результатів дослідження відбулася у рамках міжнародної студентської науково-практичної конференції «Ad orbem per linguas, До світу через мови», що тривала з 20 по 22 березня 2019 року у Київському національному лінгвістичному університеті. Результати роботи були опубліковані у вигляді тез у збірнику матеріалів до міжнародної науково-практичної конференції «Ad orbem per linguas, До світу через мови».

Структура та обсяг роботи. Робота складається зі вступу, основної частини (три розділи), висновків до кожного розділу і загальних висновків, списків використаних джерел і джерел ілюстративного матеріалу та додатків. Основний текст роботи становить 80 сторінок. Бібліографія містить перелік використаної та цитованої наукової літератури, а також лексикографічні джерела (загалом 115 найменувань, а також 15 джерел ілюстративного матеріалу). Додатки обсягом 19 сторінок містять діаграми, що відображають відсоткове співвідношення різних груп досліджуваних термінів, а також таблицю, яка містить 356 аналізованих термінологічних одиниць із зазначенням основних моделей словотвору.

РОЗДІЛ 1.

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ ВІЙСЬКОВОЇ ТЕРМІНОЛОГІЇ

1.1. Поняття «термін», «термінологія», «терміносистема» у сучасній лінгвістиці

Терміни – це спосіб фіксації отриманого спеціального знання мовними засобами. Вплив мови на формування національної термінології певної галузі знань змушує вивчати властивості терміна крізь призму лінгвістичних категорій, оскільки кожна розвинена мова сформувала свої специфічні засоби термінотворення: терміноелементи, терміномоделі, шляхи утворення термінів. Різні мови характеризуються певними особливостями у сфері термінотворення завдяки специфічному устрою кожної окремої мови [54, с. 110].

Оскільки формування визначень понять «термін» та «термінологія» тісно пов'язане з історією термінознавства як науки, вважаємо за доцільне проаналізувати вказані поняття у діахронії.

Відомо, що під час матеріальної і духовної діяльності, оперування об'єктами людина неухильно дає найменування цим об'єктам, позначаючи їх певним чином. Термін – це матеріалізація абстракції об'єкта спеціальної сфери у вигляді лексичної одиниці природної мови [54, с. 21–22].

Сьогодні серед фахівців відсутнє єдине визначення поняття «термін» [54, с. 20]. Термін, як і всі інші мовні універсалії, важко піддається детермінуванню [23, с. 10]. Водночас терміни – це не ізольовані, незалежні, «вибрані» одиниці загальноживаної мови, які мають лише їм притаманні властивості, а становлять повноцінну частину загальнолітературної мови [23, с. 13].

Велике різноманіття визначень пояснюється не лише тим фактом, що до моменту формулювання визначення поняття «термін» не склалася наукова дисципліна, предметом якої є термін, – термінологія, але і тим, що термін є

об'єктом цілої низки наук, і кожна наука прагне виділити в терміні ознаки, суттєві з її погляду [54, с. 20]. Першими дослідниками термінів були ще античні філософи, які за основу визначення терміна брали ознаку знаковості терміна і вважали, що за допомогою термінів у матеріальній формі закріплюються (фіксуються) результати пізнання; термін слугує засобом відкриття нового знання [54, с. 20–21].

Як окрема наука термінознавство почало формуватись у 30-х роках ХХ ст. Очолювали процес формування науки про субмови Д. С. Лотте, Е. К. Дрезен та О. Вюстер, основою школи яких було визначення терміна як особливого слова або словосполучення, яке, на відміну від звичайного слова, виражає суто фіксоване поняття [54, с. 27]. Майже у цей самий час паралельно виникає інша школа Г. О. Винокура, який вважав, що термін – це звичайне слово в особливій функції. Так з'явився функціональний підхід до визначення поняття термін, який згодом став панівним, «тобто твердження, що термін – це особливе слово, може вважатися відхиленням сучасною наукою» [54, с. 27–28].

У 70-80-х рр. кількість теоретичних праць із термінознавства порівняно з попередніми десятиліттями збільшилась у сотні разів. Відповідно, з'явилися і десятки нових визначень поняття «термін». Розглянемо деякі з них.

Дослідники Б. Н. Головін та Р. Ю. Кобрін вважають, що термін – це слово або підрядне словосполучення, що має спеціальне значення, виражає і формує професійне поняття та застосовується у процесі пізнання й освоєння наукових та професійно-технічних об'єктів і зв'язків між ними [20, с. 5].

У свою чергу, Т. Л. Канделакі трактує термін як слово або лексикалізоване словосполучення, що вимагає для встановлення свого значення у відповідній системі понять побудови дефініції [33, с. 7].

На думку В. В. Іванова, термін – слово, яке належить до певного пласту лексики та вживається як у спеціальній, так і у звичайній неспеціальній мові; основною ознакою терміна є спеціалізованість значення [32, с. 24].

У словнику лінгвістичних термінів О. С. Ахманова визначає поняття терміна як слово або словосполучення спеціальної (наукової, технічної тощо) мови, створене (прийняте, запозичене) для точного вираження спеціальних понять і позначення спеціальних предметів [7, с. 474].

За А. І. Моїсеєвим, терміни є словми та словосполученнями суто номінативної функції, а саме певний типом іменників та словосполучень на їхній основі [65, с. 138].

Українські науковці [14; 21; 37; 42], пропонуючи визначення терміна як складника лексичної системи, враховують його використання для позначення понять різних галузей людської діяльності. Зокрема, в академічній праці «Сучасна українська літературна мова. Лексика і фразеологія» [92, с. 158] зазначено, що «терміном називається спеціальне слово або словосполучення, що вживається для точного вираження поняття з якої-небудь галузі знання – науки, техніки, суспільно-політичного життя, мистецтва тощо».

І. С. Квітко пропонує таку дефініцію: «термін – це слово чи словесний комплекс, що співвідноситься з поняттям певної організованої галузі пізнання (науки, техніки), що вступають у системні відносини з іншими словами та словесними комплексами й утворюють разом з ними в кожному окремому випадку та в певний час замкнену систему, яка характеризується високою інформативністю, однозначністю, точністю та експресивною нейтральністю» [37, с. 21]. Вона підкреслює, що термін – складне явище, специфіка якого визначається як належністю до двох систем (логіко-понятійної системи певної галузі знання та лексичної системи загальнолітературної мови), так і особливостями функціонування переважно у сфері професійного спілкування [36, с. 6].

Дослідники термінології А. В. Крижанівська, Л. О. Симоненко, Т. І. Панько та ін. у своїх працях звертають увагу на те, що термін – це одиниця літературної мови, покликана виражати поняття науки, техніки та інших спеціальних галузей, яка є невід’ємною частиною лексичної системи природної мови, що сприяє виконанню її пізнавально-інформативної функції,

пов'язаної з фіксуванням і збереженням нагромаджених людством знань [84, с. 21].

Новітнє термінознавство тісно пов'язано з розвитком когнітивного підходу в науці загалом і зокрема у лінгвістиці. Когнітивне термінознавство вважає термін вербалізованим спеціальним концептом, який з'являється й удосконалюється у процесі пізнання; пізнання ж, яке постійно розвивається своєю чергою матеріалізується у мові, точніше в дискурсі (у цьому випадку – науковому, професійному або іншому спеціальному дискурсі) [54, с. 233–234].

Наведемо кілька прикладів новітніх визначень поняття «термін».

Термін розглядається як таке слово чи словосполучення, основними ознаками якого є: системність; наявність дефініції; тенденція до однозначності в межах свого термінологічного поля, термінології певної галузі; стилістична нейтральність; точність семантики, висока інформативність. Ці характеристики реалізуються лише в межах терміносистем, за їх межами термін утрачає свої дефінітивні й системні характеристики – детермінологізується, тобто переходить у загальноживану лексику [95, с. 682].

Короткий тлумачний словник сучасної української мови дає таке визначення: «термін (від лат. *Terminus* – межа, кінець) – це спеціальне слово чи словосполучення, що прийняте в певній професійній сфері і застосовується в особливих умовах. Термін представляє собою словесне означення поняття, яке входить в систему понять певної області професійних знань, яке позначає поняття певної галузі знання чи діяльності людини» [44, с. 247].

Великий тлумачний словник сучасної української мови, в свою чергу, пропонує таку дефініцію: «термін – це слово чи словосполучення, що означає чітко окреслене спеціальне поняття якої-небудь галузі науки, техніки, мистецтва, суспільного життя тощо» [16, с. 1241].

М. Д. Степанова та І. І. Чернишова розуміють під термінами спеціальні слова, які реалізують своє значення у фаховій комунікації [88, с. 154].

М. Н. Володіна вважає, що термін – це слово або словосполучення спеціальної сфери вживання, створене (запозичене, прийняте) для точного вираження спеціальних понять і таке, що ґрунтується на дефініції [17, с. 25].

В. М. Лейчик пропонує визначати термін як лексичну одиницю певної мови для спеціальних цілей, яка означає загальне – конкретне або абстрактне – поняття теорії певної спеціальної галузі знань або діяльності [54, с. 31–32]. Вчений виокремлює такі основні функції терміна: номінативну – назви класу спеціальних об'єктів чи їх ознак; сигніфікативну – позначення загального поняття, яке належить до системи спеціальних понять цієї галузі знання; комунікативну – передавання в часі і просторі спеціального знання тощо [54, с. 38–39].

В. Н. Прохорова трактує термін як слово або словосполучення, яке: 1) обмежене у вживанні колом осіб певної професії; 2) обмежене сферою номінації (називає лише поняття, що належить цій професії); 3) має дефініцію [71, с. 41].

Визначення О. В. Суперанської, Н. В. Подольської, Н. В. Васильєвої поєднує в собі погляди попередніх науковців, декларуючи положення про те, що «термін – це спеціальне слово (чи словосполучення), яке прийняте в професійній діяльності й уживається в особливих умовах; словесне позначення поняття певної галузі професійних знань; основний поняттєвий елемент мови спеціального призначення. Для свого правильного розуміння термін вимагає спеціальної дефініції (точного наукового визначення)» [90, с. 14]. Крім того, дослідники додають, що «всередині свого термінологічного поля термін однозначний. Терміни різних полів, які однаково звучать, – омоніми» [90, с. 14].

В одному з останніх досліджень С. Д. Шелов, проаналізувавши традиційні визначення терміна, запропонував власне тлумачення, яке, на його думку, найкраще передає суть цього поняття. За твердженням ученого, термін – це «мовний знак (слово, словосполучення, сполучення слова чи словосполучення з певними символами і тощо), що виражає поняття якої-небудь ділянки знань і з огляду на це має дефініцію (тлумачення, пояснення),

на яку свідомо орієнтуються ті, хто використовує цей мовний знак» [105, с. 796]. Сформульоване визначення, як бачимо, є певним узагальненням усіх попередніх поглядів учених на термін.

Отже, розглянувши історію розвитку поняття «термін» та низку визначень, що їх пропонують науковці, можемо констатувати відсутність єдиного бачення поняття «термін».

Для практичної роботи над термінологічними одиницями необхідно послуговуватися єдиним визначенням терміна. Тож, врахувавши визначення фахівців та спираючись на власний досвід у роботі над термінологією китайської мови, можемо запропонувати визначення, яке вважаємо релевантним до особливостей досліджуваної галузевої термінології: термін – слово або словосполучення, яке виконує особливу функцію номінації спеціальних наукових понять, має дефініцію та є елементом певної терміносистеми.

Визначивши поняття «термін», зупинимося на тісно пов'язаному з ним понятті «термінологія».

Під термінологією розуміють, як правило, сукупність спеціальної лексики, що використовується в певних царинах людської діяльності. Так, за словами Д. С. Лотте, термінологія – це не просто список термінів, а семіологічне вираження певної системи понять, яка, своєю чергою, відбиває певний науковий світогляд [60, с. 38].

Говорячи про термінологію, лінгвісти [1; 20; 38; 90] мають на увазі зазвичай:

- 1) науку про терміни (в цьому сенсі все популярнішим стає термін «термінознавство»);
- 2) фахову лексику в складі певної мови (наприклад, «термінологія української мови», «китайська термінологія» тощо);
- 3) спеціальну лексику, що обслуговує певну галузь науки чи техніки («термінологія обчислювальної техніки», «військова термінологія» тощо) [10, с. 12].

В. П. Даниленко стверджує, що термінові «термінологія» відповідає два поняття: у традиційному визначенні поняття «термінологія» – це сукупність термінів однієї галузі знань (науки чи наукового напрямку), що відображає відповідну сукупність понять; ширше поняттю «термінологія» відповідає загальна сукупність усіх сфер діяльності [24, с. 15].

К. П. Авербух розглядає термінологію лише як «систему знаків спеціальної сфери діяльності, ізоморфну системі її понять, що обслуговує комунікативні потреби» [1, с. 46].

О. С. Ахманова термінологію трактує як «сукупність термінів цієї галузі виробництва, діяльності, знання, що утворює особливий сектор (шар) лексики, який найлегше піддається впорядкуванню» [7, с. 474].

На думку Т. І. Панько, «термінологія – це не система термінів, а сукупність термінів, що входять у певну термінологічну систему» [70, с. 148].

Б. М. Головін та Р. Ю. Кобрін дають ширше визначення цього поняття: «термінологія – це співвіднесена з професійною сферою діяльності (галуззю знання, техніки, управління, культури) сукупність термінів, пов'язаних один із одним на поняттєвому, лексико-семантичному, словотворчому та граматичному рівнях» [20, с. 5].

У «Словнику лінгвістичних термінів» Є. В. Кротевича та Н. С. Родзевич термінологія – це «сукупність термінів, що вживаються в будь-якій галузі науки, техніки, мистецтва, а також сукупність усіх термінів, наявних у тій чи іншій мові. Тому можна говорити про термінологію певної науки або окремої дисципліни, а також про термінологію мови загалом на певному етапі її розвитку» [50, с. 196].

Інше формулювання знаходимо в працях дослідниці української термінології Л. О. Симоненко, яка зазначає, що сукупність спеціальних найменувань різних галузей науки, техніки та мистецтва, які вживаються у сфері професійного спілкування та втілюють результати теоретико-пізнавальної діяльності людини, становлять термінологію, яка існує в двох вимірах: як результат фіксації наукового пізнання (термінологічні словники) та функціонування (наукова та навчальна література) [80, с. 3].

Т. А. Журавльова звертає увагу насамперед на те, що термінологія – це підсистема лексики літературної мови, яка своєю чергою: 1) співвіднесена зі спеціальною професійною діяльністю; 2) визначає номінацію професійних предметів, ознак, дій, явищ; 3) визначає формування й функціонування виробничо-технічного, наукового, а також соціально-управлінського стилів [29, с. 21].

Дослідники російської термінології О. В. Суперанська, Н. В. Подольська, Н. В. Васильєва, розглянувши основні погляди вчених на термінологію як сукупність термінів, роблять висновок, що їх можна поділити на три групи: 1) термінологія як складник літературної мови; 2) термінологія як автономний розділ лексики національної мови, що має мало спільного з літературною мовою; 3) термінологія – взагалі не мова, а система штучно створених знаків [91, с. 7].

Таким чином, основні визначення термінології формують уявлення про специфіку цієї лексики як сукупності понять, що відбивають науковий світогляд; низки спеціальних найменувань різних галузей знань; групи взаємопов'язаних термінів; підсистеми словникового складу літературної мови; штучно сформованого лексичного пласту.

1.1.1. Системність термінології. У термінознавстві, як і в кожній науці, широко застосовується системний підхід. Одні лінгвісти вбачають у системності класифікаційну сутність (Д. С. Лотте, Н. К. Сухов, Я. А. Климовицький), інші вважають, що терміни характеризуються словотвірною системністю (О. О. Реформатський, Т. Л. Канделакі, Л. А. Шкатова), на думку третіх, термін системний подвійно – як елемент терміносистеми і як елемент мовної системи (Р. О. Будагов, Л. Л. Кутіна).

Сучасна термінологія – важлива й невід'ємна частина лексичної системи мови. Вона складається з низки галузевих терміносистем, що є певною сукупністю взаємопов'язаних терміноелементів для вираження наукових понять. Тобто системність термінології базується на системності мови й наукового знання. Галузеві терміносистеми взаємодіють одна з одною,

мають спільний термінологічний фонд. «Ізольованих терміносистем немає. Вони містять уніфіковані щодо норм сучасної мови терміни на міжгалузевому рівні» [50, с. 23].

Нам відомо, що термін входить до системи як невід'ємний елемент, якщо під системою розуміти сукупність елементів цілого, між якими існує обов'язковий та тривкий зв'язок. Таким чином, системність – одна із найважливіших умов існування терміна. Як стверджують фахівці, термін може існувати лише як елемент терміносистеми, якщо під останньою розуміти впорядковану сукупність термінів, які адекватно висловлюють систему теоретичних понять, і описують певну спеціальну сферу людських знань чи діяльності [23, с. 11].

Системність термінів, на думку деяких дослідників, має реалізуватися в плані змісту і в плані вираження. У плані змісту відбивається суть поняття, зумовленого місцем останнього серед інших понять, забезпечується його точність, однозначність, лаконічність; у плані вираження системність досягається однотипністю словотвірних моделей. Саме тому в системній організації термінології важлива роль відводиться словотвору, за допомогою якого вона набуває рис ієрархічної системи [81, с. 15]. Особливу роль словотворенню відводив й О. О. Реформатський, який зауважував, що «загальна тенденція слів мови – тенденція до системності у словотворенні – у термінах особливо рельєфна. Терміни намагаються обростати похідними, утворюючи термінологічне гніздо» [73, с. 166].

Термінологія будь-якої галузі знань має бути не довільною сукупністю окремих слів, словосполучень, символів тощо, а певною системою. Термін – незалежно від того, чи буде він складений з одного слова або з декількох – має свій зміст (своє значення) лише як член певної термінології (термінологічної системи) [61, с. 38].

Як стверджує Л. О. Симоненко, «термінологія системна перш за все тому, що системним є світ, окремі ділянки й сторони якого термінологія відображає та обслуговує» [81, с. 35].

Дотримуємося думки Л. В. Туровської, що для терміносистем характерні два види системності. По-перше, це логічна системність, що визначається системою понять, із якою співвіднесена терміносистема. По-друге, для терміносистем характерна мовна системність: похідні і складні терміни утворюються на основі лексичних одиниць, які використовуються для вираження початкових термінів [94, с. 15]. Термін як системний компонент лексики мови при чітко фіксованому змісті, моносемічності, що виключає розвиток лексико-семантичних процесів всередині терміносистеми, зазнає впливу цих процесів.

Ми цілком поділяємо думку Р. І. Дудка про те, що кожен термін функціонує у межах термінології, яка нашаровується на загальномовну систему понять та має свій зміст лише як член певної терміносистеми. Значення терміна фіксується і підтримується властивими їй параметрами. Системність терміна виявляється як відображення понять, позначених простим чи складним за структурою терміном, та як відображення його словотвірних і дериваційних можливостей. Термінологічна система як сукупність пов'язаних між собою термінів має бути якомога логічнішою та ґрунтуватись на стабільних закономірностях функціонування та розвитку [25, с. 185].

Враховуючи те, що наше дослідження присвячено галузевій термінології, далі використовуватимемо терміни «термінологія» та «термінологічна система» як синоніми, які означають належну до певної галузі знань сукупність термінів, пов'язаних один з одним на понятійному, лексико-семантичному, словотворчому і граматичному рівнях [20, с. 78].

У термінознавчій літературі можна зустріти, як зазначають Б. Н. Головін та Р. Ю. Кобрін, також твердження про те, що та чи інша сукупність термінів (тобто термінологія) стає терміносистемою лише тоді, коли вона піддається свідомому впорядкуванню і корекції. Проте, випадкового скупчення термінів, системно не пов'язаних і не організованих, не має жодна галузь науки або техніки, адже в будь-якій названій сфері

предмети та їхні ознаки співвідносні і пов'язані, системно організовані у поняття тієї чи іншої галузі знання [20, с. 78].

Отже, системність термінології визнається багатьма мовознавцями й завжди розглядалася як одна з її найважливіших ознак. На думку вчених, термінології властива універсальна системність, оскільки вона: 1) належить до загальної мовної системи, підпорядковуючись усім її законам (на семантичному, фонетичному, граматичному рівнях); 2) виражає систему понять окремо взятої галузі знання; 3) відбиває й обслуговує окремі ділянки й сторони системного світу.

1.1.2. Основні ознаки терміна. Низка визначень термінів здебільшого ґрунтується на з'ясуванні їхніх характерних ознак, щодо яких існують різні погляди вчених.

Як відомо, першим серед лінгвістів основні принципи добору й побудови термінів розробив у 30-х рр. ХХ ст. Д. С. Лотте. До основних ознак терміна він відносив: а) його обмежене, чітко зафіксоване значення; б) необхідність моносемії термінів, принаймні, в межах однієї термінологічної підсистеми; в) небажаність їх синонімії; г) відповідність лексичного значення терміна або складових частин (якщо термін є складним) конкретному значенню того поняття (предмета, процесу, явища, яке цей термін позначає); д) системний характер окремих термінів, тобто визначення місця, яке означаювані ними поняття займають серед усіх інших понять певної системи і залежно від цього вибір ознаки, що має бути покладена в основу терміна [61, с. 38].

Крім того, на думку Д. С. Лотте, термін має бути стислим, компактним (це стосується термінів-словосполучень), простим і зрозумілим. У разі потреби впровадження нового терміна слід враховувати ступінь уживаності старих термінів, які треба замінювати новими.

Вчений зауважує, що навіть невдалий термін надзвичайно важко вилучити з ужитку, якщо він набув значного поширення і має тривалу

традицію вживання. А тому замінювати термін варто лише тоді, коли новий термін має явні переваги над старим [61, с. 35].

На думку О. О. Реформатського, найсуттєвішими ознаками терміна є соціально регламентована, точно обмежена сфера використання й точне співвідношення слова й предмета (або явища) [73, с. 165].

О. С. Герд наголошує на відсутності у фаховій лексики експресивності, образності, синонімів, омонімів, відповідність системі тощо [19, с. 13]. О. О. Реформатський, В. П. Даниленко, Т. Л. Канделакі, Т. І. Панько та ін. важливою специфічною ознакою терміна вважають його системність (класифікаційну та словотвірну).

Автори колективної монографії «Сучасна українська літературна мова. Лексика і фразеологія» (за редакцією І. К. Білодіда) найважливішу ознаку терміна вбачають у його однозначності в межах тієї термінологічної системи, у якій він уживається. Зазначена властивість терміна зумовлена його функцією в мові, яка полягає в забезпеченні однакового розуміння носіями мови спеціального поняття, яке він позначає. Це можливо лише тоді, коли кожен термін у межах поняттєвої системи, у якій він функціонує, буде однозначним. Але якщо слово, що вживається в термінологічній лексиці, поширене й поза її межами, то там воно може набувати різних додаткових та переносних значень і навіть виступати як полісемічне. Якщо слово вживається як термін у системі іншої спеціальної галузі знань, то в ній воно теж однозначне, семантично чітко відмежоване від тих його значень, що виявляються в позатермінологічному функціонуванні, а також і в термінологічному, але в іншій галузі знань [92, с. 158].

За часів Д. С. Лотте усі відхилення від вимог до терміна, які спостерігалися в реально наявних термінах, вважалися «недоліками термінології», тому пропонувалися засоби боротьби з ними. Нині ж вимоги до терміна вважаються скоріше рекомендаціями до створення нових термінологічних одиниць [60, с. 27].

Отже, суттєвими ознаками терміна, на думку більшості дослідників, є його однозначність у межах певної терміносистеми, наявність чіткої дефініції,

системність і стислість. Хоча насправді такі вимоги до терміна, як однозначність, відсутність синонімів, омонімів є скоріше бажаними, ніж реальними. Насправді ж термінології, як і загальноновживаній лексиці, притаманні багатозначність і синонімія.

1.1.3. Термінологія і загальноновживана лексика. Важливою умовою для з'ясування специфіки поняття «термін» є його ідентифікація на тлі властивостей загальноновживаної лексики. Проблема відокремлення фахової лексики від загальноновживаної зумовлена тим, що вони тісно взаємопов'язані. Процес перетворення термінів у слова загального вжитку й використання звичайних слів для формування термінології має постійний характер. Разом із тим галузева лексика стає головним джерелом поповнення словникового складу літературної мови.

Як зазначає Л. О. Симоненко, «наукові поняття часто виникають на основі загальнономовних значень, а система загальнономовних значень збагачується науковими поняттями» [81, с. 26].

Це свідчить про те, що межа між термінологічною й загальноновживаною лексикою нестабільна й має не історичний, а функціональний характер, тому їх розмежування спричиняє об'єктивні труднощі.

Термінологія, що становить частину словникового складу мови, все ж має істотні відмінності від загальноновживаної лексики [21, с. 12].

Як спеціальну підмову термінологію часто протиставляють загальноновживаній лексиці на основі того, що вона відрізняється, по-перше, своєю змістовою пов'язаністю з об'єктами певної галузі, по-друге, тим, що в межах фахового спілкування має високу частотність, а з погляду словникового складу загалом лише незначною мірою входить до сфери достатньо частотної.

Термінологія є автономним шаром лексики, згідно з поглядами тих лінгвістів, які відкидають концепцію термінології як складової частини літературної мови і вважають, що терміни кожної сфери знання належать до

певної термінології, а значення кожного терміна розкривається повністю лише в системі останньої [46, с. 14].

Однак більшість науковців вважає, що між загальноживаними словами і термінами не слід створювати штучного бар'єру, який може утруднити розуміння процесів термінотворення. Потрібно враховувати певні особливості термінів, але розглядати їх та загальноживані слова треба у зіставленні, а не у протиставленні. Між ними лежить широка смуга, у якій терміни існують ніби в постійному коливанні між ідеальними вимогами (однозначність, нейтральність, відсутність синонімів) і реальними законами живої та динамічної лексичної системи. Саме в цій «перехідній» смузі відбувається активна взаємодія між термінами й нетермінами, тому користувачі у власній мовленнєвій діяльності вживають їх нарівні. Внаслідок таких взаємодій відбуваються системні переходи лексики з одних царин в інші: термінів у царину загальної лексики (детермінологізація) і навпаки – поповнення термінів за рахунок ресурсів загальної лексики (термінологізація) [52, с. 27].

Аналіз мовного матеріалу свідчить про те, що велика кількість лексем, які ми називаємо термінами, стали такими внаслідок залучення їх до терміносистеми зі сфери неспеціальної лексики. Крім того, одна і та сама лексична одиниця за певних обставин може існувати в мові і як термін, і як нетермін.

Особливості терміна, на думку Ф. П. Сороколетова, які відрізняють його від неспеціальних слів, лежать у плані змісту й у функціональній сфері [86, с. 29]. Термін, на відміну від загальноживаних слів, має зв'язок з науковими концепціями, у ньому відображаються факти, спостережені дослідниками, та їхнє теоретичне осмислення. На відміну від загальноживаного слова термін більш стилістично регламентований, його «нейтральність», «емоційність», «експресивність» відрізняються від того, що прийнято називати нейтральним, емоційним і експресивним у загальноживаній лексиці [86, с. 35–36].

Відомим фактом є те, що термінотворення ґрунтується на тих самих принципах, що і загальне словотворення, і будується за такими ж словотвірними моделями [47, с. 38].

Крім того, різких відмінностей у семантичній характеристиці терміна й нетерміна не може бути через такі причини: 1) терміни входять у загальний тлумачний словник як слова, освоєні системою літературної мови; 2) на сучасному рівні розвитку наукових знань майже кожне найменування проектується на ділянку обробленої науковим знанням системи; 3) значення слів-нетермінів уточнюються, збагачуються з розвитком наукових знань; 4) майже кожне слово загальної мови потенційно й реально в підмові – термін, оскільки все ширшим стає охоплення реалій різними галузями знань, а також з'являються нові галузі; 5) протиставлення значень нетермінів значенням термінів за відсутністю або наявністю точності є несправедливим [47, с. 41].

Загальною й сильною тенденцією розвитку термінолексики є розширення сфер її вживання, вихід термінів за межі спеціальних ділянок із наступним можливим переосмисленням і переходом до загального вжитку. Як справедливо зауважує В. В. Жайворонок, «кожна галузь людських знань має своє коло спеціальних найменувань, але мовне повсякдення втягує ці слова в різностильові контексти і, так би мовити, знімає з цих лексем ореол спеціалізації. Особливо показовими в цьому плані є соціально-економічна та суспільно-політична сфери мовної комунікації, що чутливо реагують на ті чи інші реалії людського життя, відразу зафіксовуючи їх у слові. Проте переважна більшість цих найменувань незабаром стає широкоживаною в різних стилях мовлення, у тому числі й у розмовно-побутовому. Як наслідок цього, стилістика багатьох з них розмивається, вони стають поліфункціональними, часто навіть експресивно забарвленими» [27, с. 210].

Таким чином, термінологічна лексика тісно пов'язана із загальноживаною, тому чітко провести межу між ними неможливо, оскільки вони постійно перебувають у взаємодії й поповнюють та розвивають одна одну.

1.2. Визначення військового терміна та військової термінології

Проаналізувавши основні теоретичні поняття та розглянувши праці лінгвістів і термінознавців, вважаємо за необхідне спинитися на понятті військова термінологія, яке є ключовим у нашому дослідженні.

Військова термінологія – це система лексичних засобів, що позначають поняття військової науки і вживаються в сфері спеціального спілкування. Вона представляє собою систематизовану (упорядковану й структуровану), стандартизовану (унормовану) та згармонізовану (узгоджену на міжвідомчому або міждержавному рівнях) сукупність військових термінів [9, с. 13].

Військова термінологія відрізняється від нейтральної лексики функціонально (спеціалізація в області військової справи) і семантично (чіткість семантичних меж, стилістична нейтральність, відсутність емоційного забарвлення, а також прагнення до однозначності) [88, с. 97].

В. М. Шевчук дає наступне визначення військової термінології: «це впорядкована сукупність військових термінів мови, яка відображає понятійний апарат військової науки і пов'язана з формами і способами ведення війни, з питаннями стратегічного використання збройних сил, а також оперативного-тактичного застосування об'єднань, з'єднань, частин і підрозділів, з їх організацією, озброєнням і технічним оснащенням» [103, с. 97].

Є. А. Єліна, аналізуючи лексичний склад мови військовослужбовців, зазначає, що військова термінологія включає в себе вузькі, власне військові терміни, термінологізовані одиниці, загальноживані терміни, терміносполучення та жаргонізми [26, с. 15].

Л. А. Пекарська виділяє наступні особливості військової термінології: 1) багаторівнева організація, тобто «підсистеми», які описують різні аспекти військової справи; 2) використання термінів найрізноманітніших наукових і технічних галузевих терміносистем; 3) регламентований характер більшості термінів; 4) відсутність емоційно-експресивних відтінків [70, с. 95].

Ю. М. Сдобнова називає галузеві групи військової термінології «терміносферами», до числа яких вона відносить терміносферу родів військ і видів збройних сил, терміносферу військової техніки, організаційну терміносферу, загальнотактичну терміносферу, штабну терміносферу, військово-політичну терміносферу, командно-стройову терміносферу, військово-топографічну терміносферу [76, с. 199].

Р. К. Міньяр-Белоручев і Г. М. Стрелковський висловлюють думку про те, що слід використовувати термін «вид термінології», який співвідноситься за родами військ та видів збройних сил, за видами військової техніки. І подібні види вони об'єднують в загальновійськову термінологію [64, с. 11; 88, с. 153].

М. М. Лату відносить до корпусу військових термінологічних одиниць лексеми, які вербалізують різні бойові одиниці, що знаходяться на озброєнні конкретних країн, тактичні прийоми і способи ведення військових дій з їх застосуванням [53, с. 100].

Окремо розглянемо підходи термінознавців до визначення військового терміна.

За І. І. Лукіянуком, військовий термін – це слово або словосполучення, яке позначає поняття, що відноситься до організації, підготовки та ведення бойових дій, пересування та розташування військ, їх повсякденної діяльності та пов'язане з виконанням спеціальних завдань, є невід'ємною органічною частиною лексичної системи військово-спеціальної сфери, відрізняється від інших термінів своєю значною інформаційною насиченістю [62, с. 126].

Н. Д. Фоміна, вважаючи військову термінологію особливим прошарком лексичних одиниць, оскільки вони обслуговують особливу галузь людської діяльності – організацію збройних сил, оперативно-тактичне мистецтво, зброю тощо, зауважує, що військові терміни – це слова або словосполучення, які відповідають поняттям військової справи [97, с. 3–8].

На думку А. Г. Рябова, військовий термін – це спеціальне найменування у вигляді слова або словосполучення, співвіднесене з професійно дефініційованим поняттям з області військової справи, тобто

військової науки, техніки, діловодства, життєдіяльності військ. Обов'язковою умовою віднесення лексичної одиниці до класу військових термінів є її включення до складу професійних військових словників і вживання в офіційних і науково-професійних текстах відповідної орієнтації, типу військових статутів, доктрин, спеціальних підручників з військової стратегії і тактики [74, с. 150].

В. М. Шевчук визначає визначення військовому терміну: «це стійка одиниця синтетичної або аналітичної номінації, що закріплена за відповідним поняттям у системі понять певної галузі військової справи і обмежена спеціальною сферою використання у значенні, яке є суворо регламентованим його дефініцією» [104, с. 9].

І. М. Матюшин розуміє під військовим терміном лексичну одиницю, яка виконує функцію номінації певного референта військової справи у сфері офіційної військової комунікації [63, с. 8].

Розглядаючи військові терміни як слова та словосполучення, що є засобами позначення військових понять, А. Т. Аксьонов вважає, що вони не відтворюють суб'єктивну оцінку об'єкта мови і їхнє вживання обумовлене офіційною військовою літературою [2, с. 4–5].

Є. Г. Пиріковим військовий термін трактується як одиниця лексичної номінації (слово або стійке словосполучення), закріплена статутами і настановами за одним з понять в системі понять військової науки і обмежена в своєму вживанні військовою підмовою в значенні, суворо регламентованому дефініцією [72, с. 98].

В. П. Коровушкін розглядає військовий термін як стандартну лексичну або синтаксичну номінативну одиницю з нейтральною конотацією, що позначає загальновійськове або військово-спеціальне науково-технічне поняття і функціонально закріплену за професійно-корпоративною областю військової справи конкретного суспільства і відповідною військовою сферою функціонування національної мови у військовому соціумі [43, с. 58].

Аналогічної точки зору щодо військового терміна дотримується Ю. Г. Кочарян, розуміючи під ним слово або словосполучення, яке

використовується для позначення певного спеціального поняття, що відноситься до того чи іншого розділу військової науки або до військової техніки [48, с. 397].

М. К. Гарбовський і Є. М. Мішкурів відносять військові терміни і військові професіоналізми до ядра професійно-комунікативної системи, що забезпечує спілкування у військовій сфері професійної діяльності. До числа таких номінативних одиниць вони зараховують лексеми, співвіднесені з поняттями з області військової справи. У семантичній структурі цих номінацій присутній компонент «військовий» або «бойовий», який є архісемою для цієї сукупності номінативних одиниць [18, с. 25].

Існує й інший підхід до визначення військового терміна.

Г. М. Стрелковський вказує на те, що неправильно говорити про загальне поняття «військовий термін», а слід розрізняти терміни тактичні, організаційні, військово-технічні, терміни, що відносяться до різних родів військ та видів збройних сил тощо [88, с. 152].

Вчений підсумовує наступні загальні властивості військових термінів: однозначна співвіднесеність терміна в межах однієї галузі військової справи; номінативність терміна, тобто незалежність його від контексту; стилістична нейтральність терміна; системність терміна, тобто належність його до групи понять, що описують певний вид військової діяльності або певний військовий об'єкт [там само].

На відміну від звичайного слова, військовий термін може бути співвіднесений тільки з одним об'єктом реальної дійсності, представленим або одним поняттям, або одним денотатом, або будь-яким числом однакових об'єктів. Ця однозначна співвіднесеність проявляється лише в рамках однієї галузі військової справи. Багатозначність військового терміна може мати місце тільки при його вживанні в різних областях військової справи або в різних контекстах [88, с. 125].

Л. Л. Нелюбін відносить військові терміни до розряду військової підмови, які служать точному та економному позначенню спеціальних

понять, що відносяться до певних розділів військової науки, з метою досягнення взаєморозуміння між фахівцями відповідних областей [66, с. 13].

Вчений виокремлює військову термінологію, що позначає поняття, які пов'язані безпосередньо з військовою справою, збройними силами, способами ведення збройної боротьби тощо, та військово-технічну термінологію, яка включає науково-технічні терміни.

У розумінні військового терміна автор виходить із лінгвістичного уявлення про терміни як слова і словосполучення спеціальної (наукової, технічної тощо) мови, створені або запозичені для точного визначення спеціальних понять та позначення спеціальних предметів у певній галузі знань. Вони відрізняються від слів загальноживаної мови чіткою семантичною окресленістю меж і специфічним відтворенням понять. Терміни не лише закріплюють поняття назвою, але і уточнюють його, відмежовуючи від суміжної галузі знань, тому вони повинні бути однозначними та лаконічними. Терміни з'являються в результаті прагнення мови до ущільнення та достовірності в передачі інформації, яка може виключити можливість довільного тасуб'єктивного її тлумачення [66, с. 94–95].

Вчений зауважує, що склад сучасної військової та військово-технічної термінології не постійний. Він безперервно змінюється через зникнення з ужитку ряду слів, зміни значень, безперервного поповнення новими термінами, наприклад, у зв'язку з реорганізацією видів збройних сил, появою та розробкою нових зразків військового озброєння та військової техніки, нової стратегії ведення бойових дій тощо [66, с. 103].

Ю. М. Сдобнова, розглядаючи перетворення слів на терміни у військовій лексиці, відзначає, що цей процес пов'язаний з досвідом минулого, з відповідним етапом розвитку військової справи, науки і техніки, а також залежить від актуальних тенденцій сьогодення, таких як науково-технічний прогрес і всесвітня глобалізація [76, с. 196].

Проаналізувавши наявну думку лінгвістів щодо статусу військового терміна, ми доходимо висновку про те, що нам найближче визначення, дане

Л. Л. Нелюбіним, тому що саме в цій дефініції відбивається його функція позначення спеціальних понять військової справи. На це визначення ми будемо спиратися при проведенні аналізу структурно-семантичних особливостей формування військової термінології у китайськомовному медійному дискурсі.

Дослідники військової термінології розглядають її, диференціюючи різні класи, підкласи, поняттєві поля, тематичні групи у складі лексико-семантичної системи мови загалом. За такого підходу в лексико-семантичному аспекті військова термінологія здебільшого входить до складу різних тематичних груп. Так, наприклад, Г. А. Бучина диференціює військову термінологію на три основні тематичні групи: «Армія як інструмент держави»; «Армія як соціальний інститут»; «Озброєння та технічне оснащення армії», які поділяються на підгрупи.

Тематична група «Озброєння і технічне оснащення армії» містить дві великі підгрупи: 1) «Озброєння армії»; 2) «Технічне оснащення армії». Кожна з цих підгруп репрезентується кількома тематичними мікрогрупами. Так, у підгрупі «Озброєння армії» військові вчені та стратеги виділяють такі тематичні мікрогрупи: «Стрілецька зброя»; «Польова артилерія»; «Ракетні системи, засоби ППО»; «Частини вогнепальної зброї»; «Характеристики вогнепальної зброї»; «Боєприпаси»; «Здійснення пострілу»; «Вибух». Підгрупа «Технічне оснащення армії» поєднує такі тематичні мікрогрупи, як: «Наземні та підземні споруди»; «Бойові гелікоптери»; «Тактична авіація»; «Бронетанкова техніка»; «Надводні кораблі та підводні човни»; «Військові машини»; «Бойові характеристики систем озброєння»; «Засоби забезпечення бойових дій»; «Радіотехнічні засоби (розвідувальні, телевізійні, навігаційні, локаційні, зв'язку, електронної протидії)»; «Хімічна та біологічна зброя» [13].

Студіюючи військово-морську термінологію, О. Я. Андріянова збільшує діапазон досліджуваних одиниць і виділяє такі тематичні групи: 1) найменування кораблів і суден Військово-морських сил України; 2) назви частин архітектурної будови корабля й приміщень спеціального призначення; 3) назви на позначення двигунів і допоміжних механізмів корабля (машин,

пристроїв, приладів, апаратів, устаткування та їх деталей, корабельних систем); 4) назви морехідних, бойових і тактичних властивостей корабля; 5) назви на позначення одиниць виміру, стандартів; 6) назви умов плавання, морських небезпек і засобів навігаційного обладнання морських шляхів; 7) назви, пов'язані з проектуванням, будівництвом і ремонтом корабля; 8) назви, пов'язані з навігацією; 9) назви на позначення озброєння та рятувальних засобів корабля; 10) назви на позначення військових звань і військово-морських спеціальностей; 11) найменування на позначення понять, властивих морській авіації; 12) назви на позначення військових дій; 13) назви на позначення понять, які стосуються рангоуту й такелажу. Окремо дослідниця виділяє шість лексико-тематичних груп військово-морських команд, як-от: 1) команди для надводних кораблів; 2) команди для підводних човнів; 3) команди, які властиві корабельному розпорядку; 4) команди, які подаються при використуванні підймальних засобів; 5) стройові команди; 6) команди для керування шлюпками [3].

Т. Б. Лебедева, досліджуючи військову термінологію німецької мови, виокремлює назви на позначення понять: 1) військового мистецтва; 2) тактики й оперативного мистецтва; 3) організаційних та структурних одиниць (номінацій нових організаційних одиниць стратегічного рівня, номінацій військових структур управління, номінацій військових посад тощо); 4) військової техніки й боєприпасів [55].

Студіювання військової термінології англійської мови дало змогу Д. В. Василенку окреслити тематичні групи, пов'язані з керівництвом, управлінням військами; військовослужбовцями; зброєю; військовою технікою; укріпленнями, спорудами; боротьбою, боєм, військовими діями; агресією, насильницькими діями; поразкою; перемогою; цивільним сектором під час війни [15].

Зауважимо, що виокремлені класифікації груп військової термінології не є новими, адже ці поняття привертали увагу не лише лінгвістів. Подібна систематизація репрезентує зразок розгалуженої класифікаційної схеми військової сфери, елементи якої подекуди взаємодоповнюють один одного,

конкретизують та уточнюють і яка демонструє предмет зацікавлення того чи іншого науковця [110, с. 84].

Тематичне членування термінології дає змогу установити місце кожного номена в її цілісній структурі, виявити сукупність семантикопарадигматичних зв'язків і відношень між лексемами в тематичній групі та між групами, а також простежити логічну й лінгвістичну системність фахової субмови загалом. На думку мовознавців, будь-яка тематична класифікація термінології має певною мірою умовний характер, оскільки між окремими групами спостерігається взаємодія. Іноді важко встановити чіткі межі між номенами досліджуваних груп, що дає підстави говорити про їхній відкритий характер [13, с. 58; 110, с. 45].

Пропоновані тематичні класифікації військової термінології загалом не викликають принципових заперечень, однак створюють певну строкатість і репрезентують відсутність єдиного підходу до типології військових номенів. На наше переконання, це цілком справедливо, тому що диференціація військових номенів у їхньому широкому витлумаченні можлива на основі співвіднесеності військових матеріальних репрезентантів з одиницями фахової лексики. Це пояснює той факт, що сучасна військова термінологія має більш розгалужену класифікацію, зумовлену впливом окремих екстралінгвальних чинників, а саме розвитком військової науки й техніки [110, с. 98].

1.3. Методологія дослідження військової термінології

Окресливши у попередньому підрозділі основні теоретичні поняття, якими оперуватимемо у нашому дослідженні, визначимо можливі методи дослідження китайської військової термінології.

Як відомо, метод (від грец. *méthodos* – «шлях дослідження») – 1) спосіб організації пізнавальної та дослідницької діяльності науковця з метою вивчення явищ і закономірностей певного об'єкта науки; 2) система процедур аналізу об'єкта дослідження та або перевірки отриманих

результатів (у другому значенні метод ототожнюється з терміном «методика») [77, с. 329]. Отже, розглянемо методи дослідження, дотичні до мети і завдань нашої роботи.

Словотвірний аналіз – комплексна методика встановлення механізму творення слова та його місця у словотвірчій підсистемі мови; передбачає виявлення зв'язку похідності, тобто твірної основи, словотворчого форманта, словотвірного значення, способу словотвору та словотворчого типу [77, с. 566]. Метод словотвірного аналізу будемо використовувати для визначення способу творення терміна. За допомогою морфемного аналізу встановимо способи та типові моделі термінологічних одиниць, утворених на основі морфологічного способу словотвору.

За сучасною лінгвістичною енциклопедією, морфемний аналіз – методика словотвору й морфеміки, спрямована на встановлення складу морфем у слові [77, с. 396].

Окрім вищезазначених методів морфемного та словотвірного аналізу, маємо за мету застосовувати статистичний метод (або квантитативний аналіз) для встановлення кількісного та відсоткового складу термінологічних одиниць певного способу словотвору та певної семантичної групи термінів. Отримані за допомогою цього методу дослідження результати висвітлимо у вигляді діаграм.

Також маємо за мету використати такі методи: 1) описовий метод (для інвентаризації одиниць військової терміносистеми, пояснення їхньої будови та функціонування); 2) структурний метод (для вивчення формальної та змістової структур терміна) з використанням дистрибутивного аналізу (для вивчення сполучуваності термінів і їх лексико-семантичних зв'язків); 3) функціональний аналіз (для з'ясування особливостей вживання військових термінів у медійних текстах); 4) елементи синхронного аналізу (для дослідження особливостей формування сучасної китайської військової термінології).

Висновки до розділу 1

У першому розділі цієї роботи було дано визначення терміна, термінології, терміносистеми, військового терміна та військової термінології, детально розглянуті їх основні характеристики і виділені аспекти вивчення військової термінології як окремої галузі знання.

Резюмуючи накопичений в цьому розділі теоретичний матеріал, були зроблені наступні висновки щодо розуміння об'єкта і предмета нашого дослідження.

Термін – слово або словосполучення, яке виконує особливу функцію номінації спеціальних наукових понять, має дефініцію та є елементом певної терміносистеми.

У науковій літературі поняття «термінологія» визначають по-різному: наука про терміни; фахова лексика у складі певної мови; галузева термінологія. У нашому ж дослідженні під поняттям «термінологія» матимемо на увазі лише одне зі значень: термінологія – це галузева терміносистема.

Ми поділяємо думку фахівців про те, що термінологія належить до складу загальнолітературної мови, а отже, має спільні лексико-семантичні особливості та методи дослідження; водночас, фахова мова має відмінні від загальнолітературної мови особливості, зумовлені вузьким колом застосування.

Систематизувавши низку вимог до формування терміна, що їх пропонують науковці, та поділяючи думку сучасних термінологів про надання вимогам до терміна статусу рекомендацій, вважаємо за доцільне враховувати такі вимоги до створення термінів як передумови та причини у виборі способів термінотворення.

З огляду на загальнотеоретичні засади сучасного термінознавства, військову термінологію визначаємо як сукупність моногалузевих і полігалузевих спеціальних найменувань, що співвідносяться з конкретними

поняттями та реаліями військової сфери й утворюють відповідну терміносистему.

Військова терміносистема є складником національної терміносистеми, що має свої особливості формування та функціонування, зумовлені специфікою військової підмови та військової справи загалом.

Військовий термін визначаємо як слово, словосполучення або скорочення, що позначає предмет (явище, процес) у сфері діяльності військ за ознаками номінативності, репрезентативності, однозначності, унормованості, семантико-стилістичної нейтральності та інваріантності.

Усі розглянуті поняття і явища складають теоретичну базу, яка застосовується в цій роботі для знаходження лінгвістичних особливостей військових термінів, їх аналізу та систематизації.

РОЗДІЛ 2.

ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ ВІЙСЬКОВОЇ ТЕРМІНОЛОГІЇ КИТАЙСЬКОЇ МОВИ

2.1. Лексичні особливості китайської мови

Китайська мова відноситься до однієї з двох гілок сино-тибетської мовної сім'ї. У своїй стандартній формі вона є офіційною мовою КНР і Тайваню, а також однією з шести офіційних і робочих мов ООН [30, с. 7]. Китайська мова являє собою сукупність діалектів, що сильно відрізняються одне від одного, і більшістю мовознавців вона розглядається як самостійна мовна гілка, що складається з окремих, хоча і споріднених між собою, мовних і діалектних груп [51, с. 72].

Сучасна китайська мова є ізолюючою топіковою мовою. З точки зору протиставлення коренесинтетизму китайська мова є коренеізолюючою. Однією з важливих рис китайської мови є морфологічна значущість складоподілу – межі морфеми і складу збігаються. Китайський текст поділяється на склади, що позначаються на письмі окремими ієрогліфами. Ієрогліф являє собою мінімальну одиницю з фонетичною і смисловою єдністю [51, с. 109].

Велика кількість китайських слів є односкладовими, тобто складаються з одного ієрогліфа. Однак протягом 1960-х і 1970-х років лексика китайської мови проходить шлях розвитку від односкладовості до двоскладовості. Станом на сьогодні чітко спостерігається тенденція до ускладнення лексики – багатоскладовості (полісилабізації). Таку тенденцію зумовлено науково-технічним прогресом, а також розвитком міжнародного співробітництва Китаю, внаслідок чого в китайській мові виникає значна кількість багатоскладових слів і термінів [100, с. 15].

Говорячи про багатоскладові слова і терміни, необхідно зазначити, що основним способом їх утворення є складання значущих мовних одиниць – первинних лексем в один лексичний комплекс. Первинні лексеми, що

складають вихідний лексичний інвентар мови, володіють граматичною визначеністю, вимовляються певним тоном і є мовною реальністю, що пов'язано з особливим типом китайської мови і мовного мислення китайців. Більшість первинних лексем передається одним ієрогліфом і одним складом, а багатоскладові лексичні одиниці вважаються складними за своєю морфологічною структурою, тобто вони складаються з декількох первинних лексем. Такі складні слова і стійкі словосполучення в свою чергу складають лексичні комплекси, які утворюються за певними словотворчим типам або словотворчим моделям. За такими моделям утворюються як загальноживані слова китайської мови, так і вузькоспеціалізовані терміни і термінологічні сполучення [78, с. 26].

2.2. Склад та структура військової термінології китайської мови

Оскільки термінологія – це не хаотична множина слів, а організована на логічному й мовному рівні система спеціальних назв [23, с. 11], вважаємо за доцільне проаналізувати досліджувану галузеву термінологію з погляду її структури.

У термінознавстві, як відомо, під поняттям структури термінів мається на увазі будова зовнішньої форми, зумовлена словотворчими типами термінологічних одиниць [84, с. 789].

Система військових понять характеризується єдністю, цілісністю, ієрархічною організацією елементів дуже неоднорідних за змістом і роллю, яку вони виконують. Специфіка їх полягає в тому, що, перш за все, вони не втрачають своєї цілісності, якими б способами не передавався їх зміст. Незалежно від того, чи є терміни односкладовими словами або багатоскладовими словосполученнями, вони завжди є одним знаком, якому відповідає одне поняття. Навіть якщо термін має складну внутрішню семантичну структуру, все одно він є єдиною самостійною одиницею найменування [98, с. 4].

Військові терміни, що становлять основу китайської військової лексики, можуть бути виражені як словами, так і номінативними словосполученнями. За ними закріплюється монопольне право на позначення специфічних для військової справи понять. Сукупність військових термінів утворює військову термінологію – особливий пласт лексики, який найбільш легко піддається свідомому регулюванню.

Військові терміни в більшості випадків співвіднесені зі спеціальними поняттями, на відміну від загальнозживаних слів. У той самий час вони функціонують не ізольовано, а в оточенні звичайних, загальнозрозумілих слів.

Характерною особливістю військових термінів є закріплення за ними певних, чітко сформульованих в статутах і настановах понять.

Військова термінологія за своїм складом досить різноманітна. До неї відносяться терміни з організації, технічного оснащення і озброєння, комплектування і проходження служби, тактики та оперативного мистецтва, роботи тилу тощо (兵种 bīngzhǒng «рід військ», 炮连 pàolián «батарея», 侦察排 zhēnchá pái «розвідувальний взвод», 瞄准具 miáozhǔnjù «приціл», 闭锁机 bìsuǒjī «затвор», 主动轮 zhǔdònglún «тягове колесо», 兵役局 bīngyìjú «військовий комісаріат», 战役方向 zhànyì fāngxiàng «операційний напрямок», 战斗 zhàndòu «бій», 战场 zhànchǎng «поле бою») [40, с. 70].

Залежно від сфери розповсюдження військові терміни поділяються на загальнозрозумілі, відомі широким верствам населення (战争 zhànzhēng «війна», 进攻 jìngōng «наступ», 步枪 bùqiāng «гвинтівка», 火箭 huǒjiàn «ракета»), і вузькоспеціальні, відомі, як правило, фахівцям військової справи або будь-якої її галузі (炮座 pàozuò «барбет», 锥孔弹 zhuīkǒngdàn «кумулятивний снаряд», 自导弹头 zìdǎo dàntóu «головка самонаведення») [39, с. 71].

Однією з причин цього явища можна назвати процес термінологізації слів загальнозживаної мови і детермінологізацію термінів.

Такий процес, як «демілітаризація» військової лексики є ілюстрацією того, як змінюється зміст професійної термінології в результаті переносного вживання.

Неофіційні еквіваленти військових термінів знаходять застосування головним чином у військовій публіцистиці та усному мовленні. У китайській військовій лексиці до неофіційних еквівалентів відносяться скорочення (政委 zhèngwěi від 政治委员 zhèngzhì wěiyuán «комісар», 步校 bùxiào від 步兵学校 bùbīng xuéxiào «піхотне училище») і більшість фонетичних запозичень (来福枪 láifúqiāng від англійського слова «rifle» «гвинтівка») [40, с. 137].

Військові терміни та їх неофіційні еквіваленти тісно пов'язані між собою. Досить часто вони утворюють синонімічні ряди, характеризуючи різні сторони військового поняття. Наприклад, для позначення поняття «літак-штурмовик» застосовуються офіційний термін 强击机 qiángjī та його неофіційний еквівалент 冲击机 chōngjī [39, с. 73].

Особливостями сучасної китайської військової термінології в плані її складової структури є, по-перше, домінуюча роль чотирискладових термінів і, по-друге, вкрай незначна кількість односкладових термінів. Наявність значного пласта чотирискладових термінів пояснюється тим, що вони постають як номінативні словосполучення, які, як правило, складаються з двоскладових слів. А двоскладове слово, як відомо, є статистично домінуючим мовленнєвим мінімумом сучасної китайської мови [40, с. 74].

Існує кілька підходів до розмежування термінологічних одиниць на підставі їх структури. У китайській мові особливу роль відіграє структура термінологічної одиниці. Китаїст О. П. Фролова виділяє за складом і структурою прості, складні і похідні терміни [98, с. 108].

Прості терміни синтаксично самостійні, граматично закінчені і виражають певне поняття. До простих термінів, як правильно зазначає М. М. Коротков [45, с. 75], слід відносити не тільки терміни, що складаються з одного ієрогліфа, але також і частину двоскладових термінів, які неможливо розділити на значущі компоненти через неясність їх походження,

наприклад, 装甲 zhuāngjiǎ «броня», 支队 zhīduì «загін». Також до цієї групи ми відносимо фонетичні запозичення. У подібних термінах ієрогліфи-компоненти підбираються з метою передати звучання, а не значення. Всі вищеописані терміни слід вважати одноморфемними.

Складні терміни є продуктом словоскладання і лексикалізації словосполучень, вони складаються з кореневих (знаменних морфем), наприклад, 炸药 zhà yào «вибухова речовина», де 炸 zhà «підривати», 药 yào «речовина»; 防线 fáng xiàn «лінія оборони», де 防 fáng «обороняти», 线 xiàn «лінія».

Похідні терміни є продуктом поєднання складних і простих слів, тобто є багатоконпонентними термінами, наприклад, 自行榴弹炮 zì xíng liú dàn pào «самохідна гаубиця», утворений в результаті складання слів 自行 zì xíng «самохідний» і 榴弹炮 liú dàn pào «гаубиця».

В. Ф. Щічко крім простих термінів виділяє терміни-складні слова та терміни-словосполучення, а також вказує, що межа між складними словами і словосполученнями в китайській мові дуже відносна [106, с. 45].

Перш за все, варто зазначити, що термінам-складним словам і термінам-словосполученням властива семантична специфіка, яка проявляється в їхній обов'язковій цілісності, незалежно від конкретних засобів вираження, тому що термін завжди залишається єдиним знаком, що виражає одне значення.

Терміни-словосполучення в кількісному відношенні – найчисленніші види термінів. Їм надається перевага майже в усіх терміносистемах, оскільки вони можуть не тільки висловлювати поняття та понятійні комплекси, але й концентрувати у собі різноманітні відношення між предметами та поняттями.

Термінологізоване словосполучення має властивості терміна, з одного боку, та властивості словосполучення – з іншого [46, с. 18].

Розвиток військової справи супроводжується появою нових і диференціацією старих понять. Диференціація старих понять відбувається за

різними ознаками, з'являється велика кількість термінів складної структури, які об'єднуються в лексико-семантичні розряди.

Так, наприклад, поняття «артилерія», передане терміном 炮兵 pàobīng, можна класифікувати залежно від: калібру – 大口径炮兵 dàkǒu jìngpàobīng «артилерія великого калібру», 小口径炮兵 xiǎokǒu jìngpàobīng «артилерія малого калібру»; організаційної приналежності – 师炮兵 shīpàobīng «дивізійна артилерія», 军炮兵 jūnpàobīng «корпусна артилерія»; способу пересування – 机械化炮兵 jīxièhuà pàobīng «артилерія на механічній тязі», 驮载炮兵 tuózài pàobīng «в'ючна артилерія»; типів гармат – 加农炮兵 jiānóng pàobīng «гарматна артилерія», 榴弹炮兵 liúdàn pàobīng «гаубична артилерія»; методів бойового використання – 支援炮兵 zhīyuán pàobīng «підтримуюча артилерія»; місця установки – 舰上炮兵 jiànshàng pàobīng «корабельна артилерія», 坦克炮兵 tǎnkè pàobīng «танкова артилерія» та за багатьма іншими ознаками [39, с. 75].

Як бачимо, диференціація військових понять, з одного боку, призводить до збільшення термінологічного фонду за рахунок створення в основному термінів-словосполучень (часто чотирискладових) і, з іншого боку, є основою подальшої систематизації всієї термінології в цілому. Терміни, що з'явилися на базі диференціації того чи іншого поняття, мають однотипну структуру, є за своїм характером визначальними, їх значення порівняно легко виводиться з буквального смислу компонентів і зіставлення з найближчими членами свого ряду.

Як зазначалося вище, друга особливість китайської військової термінології в плані складової структури – вкрай незначна кількість односкладових термінів. Наприклад: 枪 qiāng «вогнепальна зброя калібру до 20 мм», 炮 pào «вогнепальна зброя калібру понад 20 мм», 军 jūn «корпус, армія», 师 shī «дивізія», 团 tuán «полк», 营 yíng «батальйон», 连 lián «рота», 排 pái «взвод», 班 bān «відділення», 兵 bīng «солдат» [22, с. 169].

Незначна кількість односкладових термінів в сучасній військовій лексиці зумовлюється специфічним характером власне китайської мови в цілому та її військової лексики зокрема, а також специфікою військової термінології як особливого шару в словниковому складі мови. Військова термінологія, її переважна частина, з'явилася набагато пізніше, ніж побутові слова, і, за рідкісним винятком (枪 qiāng «спис», 战 zhàn «війна») створювалася на базі кореневих слів побутової лексики.

Так, наприклад, односкладові слова 地 dì «земля» і 火 huǒ «вогонь» стали вихідним матеріалом для створення таких термінів, як 地雷 dìléi «міна», 阵地 zhèndì «позиція», 地区 dìqū «рубіж», 火力 huǒlì «вогонь, стрілянина», 火器 huǒqì «вогнепальна зброя», 喷火器 pēnhuǒqì «вогнетет» [2, с. 287]. Створення термінів на базі кореневих побутових слів призвело до збільшення кількості багатоскладових термінів а, отже, і до зменшення питомої ваги односкладових термінів.

Специфічність китайської мови полягає в тому, що в ході історичного розвитку вона перейшла від односкладової до двоскладової норми слова, щоб у певній мірі обмежити смислове навантаження морфеми. Об'єктивно це призвело до того, що полісемантичні склади були замінені двоскладовими еквівалентами, які закріпили у мові їх різноманітні значення: 兵 bīng – 1) 兵士 bīngshì «солдат», 2) 兵器 bīngqì «зброя»; 战 zhàn – 1) 战争 zhànzhēng «війна», 2) 战斗 zhàndòu «бій»; 弹 dàn – 1) 子弹 zǐdàn «куля», 2) 炮弹 pàodàn «снаряд»; 射 shè – 射击 shèjī «стріляти» [39, с. 76].

Прагнення до двоскладової норми зумовлює значну залежність нечисленних односкладових термінів від контексту та післяслівного оформлення: вони зазвичай вживаються з означенням: 步兵连 bùbīnglián «піхотна рота», 坦克炮 tǎnkèpào «танкова гармата»; або з післяйменниками: 营里 yínglǐ «у батальйоні», 枪上 qiāngshàng «на гвинтівці, на кулеметі». Часто односкладові терміни самі виступають в ролі означення: 排长 páizhǎng «командир взводу», 师部 shībù «штаб дивізії», перетворюючись при цьому в

ряді випадків в морфему двоскладового слова. Деякі з них мають двоскладові еквіваленти, які виходять на передній план в разі їх вживання в ізольованій позиції: 连队 liánduì «рота», 师团 shītuán «дивізія», 兵士 bīngshì «солдат».

Нарешті зазначимо останній фактор, який заважає збільшенню питомої ваги односкладових термінів. Як відомо, один із способів утворення термінів полягає в перенесенні на основі якоїсь подібності назви повсякденного предмета на предмет, який застосовується у військовій справі.

Якщо в європейських мовах цей спосіб метафоричного термінотворення дозволяє уникати створення складних за структурою одиниць, то в китайській мові ужиткові слова, що застосовуються для назви якогось військового поняття, не функціонують самостійно, а завжди супроводжуються короткими конкретизаторами їх значення, наприклад: 炮身 pàoshēn «ствол гармати», 炮口 pàokǒu «зріз дула гвинтівки», 枪眼 qiāngyǎn «амбразура», 机身 jīshēn «фюзеляж», «остов затвора» [22, с. 77].

2.3. Лексико-семантичні особливості китайських військових термінів

Оскільки термін належить до лексичної системи загальнонародної мови, наукові поняття часто виникають на основі загальнономовних значень, і відповідно система загальнономовних значень збагачується науковими поняттями. Таким чином, семантичний розвиток значення відбувається у двох напрямках: шляхом метафоризації і поглибленням змісту сигніфіката. На думку Л. О. Симоненко, термін належить до загальної лексичної системи мови і як представник цієї системи він, з одного боку, характеризується однозначним співвіднесенням: одне поняття – один термін, з іншого, – будучи знаком загальнономовного словника, зазнає впливу лексико-семантичних процесів, характерних для мови загалом [81, с. 41].

У сучасному термінознавстві питання про те, наскільки допустимі загальнономовні лексико-семантичні відношення в термінології, залишається дискусійним. З одного боку, групування термінологічних одиниць у

парадигматичні об'єднання є важливим чинником системної організації галузевої термінології, а з іншого – їх наявність у терміносистемі може зумовити певні негативні явища – формування численних синонімічних рядів, полісемію та омонімію термінів.

Незважаючи на «моносемічність, чітко фіксований зміст терміна, зрозумілий кожному поза контекстом» [92, с. 55], уникнути лексико-семантичних процесів, властивих загальномовному словнику, – полісемії, омонімії, синонімії – не вдається. Лексико-семантичні процеси, які спостерігаються у військовій термінології, у своїх основних виявах принципово не відрізняються від цих явищ у лексико-семантичній системі сучасної китайської мови. Проте вони мають і деяку специфіку, породжену особливостями формування та функціонування військової терміносистеми.

Особливістю китайської військової термінології в семантичному плані є однозначність переважної більшості термінів [39, с. 77]. І це цілком природно, оскільки однозначність – одна з найважливіших вимог, яким повинен відповідати термін, щоб виконувати своє призначення – точно виражати спеціальне поняття або точно позначати спеціальний предмет.

Однозначність більшості термінів властива науково-технічній термінології будь-якої мови. Однак питома вага багатозначних термінів і їх абсолютне число в загальній масі термінів у тій чи іншій галузі знань в різних мовах не однакові. У складі китайської мови багатозначні військові терміни не займають значного місця.

Ця особливість, тобто однозначність китайської військової термінології, тісно пов'язана з першою особливістю – багатоскладовістю термінів. Складна структура китайських військових термінів зводить до мінімуму випадки багатозначності, тому що чим більше складових елементів входить до терміна, тим конкретніше його значення і, отже, більша тенденція до однозначності. У давній китайській мові, нормою якої було односкладове слово, багатозначні терміни мали набагато більшу питому вагу. Так, наприклад, у відомому трактаті Сунь Цзи зустрічаються такі полісемантичні

слова, як 兵 bīng 1) «солдат», 2) «війна», 3) «зброя»; 甲 jiǎ 1) «панцир», 2) «солдат»; 卒 zú 1) «батальйон», 2) «солдат» [39, с. 78].

Однозначність переважної більшості китайських військових термінів аж ніяк не вказує на те, що значення терміна – величина постійна і не піддається впливу семантичних процесів. Військові терміни виражають військові поняття, а поняття нерідко змінюються. Наприклад, поява великокаліберних кулеметів і протитанкових рушниць призвела до розширення семантичного обсягу односкладового терміна 枪 qiāng, який ще на початку ХХ століття служив узагальнюючою назвою всіх видів вогнепальної зброї калібру до 10 мм (гвинтівок, пістолетів, карабінів, станкових кулеметів тощо). У наш час термін 枪 qiāng означає різні види вогнепальної зброї калібру до 20 мм. Відповідно змінилося значення терміна 炮 pào, який став узагальнюючим словом для вогнепальної зброї калібру понад 20 мм. Термін 参谋 cānmóu спочатку мав значення «офіцер генерального штабу», тепер цей термін застосовується для назви офіцера штабу полку і вище. Двоскладовий термін 子弹 zǐdàn раніше вживався для позначення, як патронів, так і снарядів. У наш час він означає тільки патрони. Зовсім недавно термін 子母弹 zǐmǔdàn «шрапнель» набув нового значення – «касетний снаряд» [40, с. 161].

Багатозначність китайської військової термінології розвивається в основному за рахунок метонімії – перенесення найменувань, заснованих на асоціаціях за суміжністю.

У китайській військовій термінології за допомогою одного з типів метонімії, а саме синекдохи (заміна цілої назви назвою будь-якої її частини і навпаки), було створено основну частину тих небагатьох багатозначних термінів, які все ж існують в ній. До термінів такого типу відносяться: 步兵 bùbīng «піхота, піхотинець»; 工兵 gōngbīng «інженерні війська, сапер»; 炮弹 pàodàn «постріл, снаряд», 防毒面具 fángdú miànjù «протигаз, шолом протигаза»;

鱼雷发射关 yúléifāshè guān «торпедний апарат, торпедна труба»; 枪弹 qiāngdàn «патрон, куля» [40, с. 85].

Однак далеко не завжди синекдоха веде до формування нового значення якого-небудь терміна. Якщо назва частини з цілого або цілого з частини носить випадковий, епізодичний характер, то в цьому випадку можна лише говорити про вживання терміна в тому чи іншому значенні, яке не закріплено за ним мовною практикою. Так, термін 曲射炮 qūshèpào «гармата навісного вогню» іноді застосовується для назви «міномет», але це має індивідуальний характер і не є загальновизнаним.

Крім того, багатозначність терміна іноді виникає внаслідок складової контракції і зазвичай в тих випадках, коли опускаються диференціюючі видові ознаки родового поняття. Наприклад, термін 穿甲弹 chuānjiǎdàn означає як «бронебійна куля», так і «бронебійний снаряд» і «бронебійна бомба»; термін 燃烧弹 ránshāodàn має значення «запалювальна куля», «запалювальний снаряд», «запалювальна міна» і «запалювальна бомба». Ці терміни відносять до неофіційних еквівалентів військових термінів і в статутній літературі вживаються в своїй повній, нескороченій формі: 穿甲子弹 chuānjiǎ zǐdàn «бронебійна куля», 穿甲炮弹 chuānjiǎ pàodàn «бронебійний снаряд», 穿甲炸弹 chuānjiǎ zhàdàn «бронебійна бомба», 燃烧枪弹 ránshāo qiāngdàn «запалювальна куля», 燃烧炮弹 ránshāo pàodàn «запалювальний снаряд», 燃烧迫击炮弹 ránshāo pǎijī pàodàn «запалювальна міна», 燃烧炸弹 ránshāo zhàdàn «запалювальна бомба» [39, с. 79–80].

У галузевих терміносистемах помічено «значне поширення синонімії, тобто наявність двох або кількох термінів, що виражають якесь одне поняття» [41, с. 16]. Більше того, «спільність денотатів двох порівнюваних слів» декларується як «необхідна умова синонімії» [35, с. 115].

На думку А. П. Коваль, «синоніми-терміни визначають одні й ті самі поняття, розрізняючись лише характерною ознакою, покладеною в основу

називання поняття, і становлять досить специфічну категорію слів, щодо їхніх стилістичних можливостей» [42, с. 158].

Існування явища синонімії в китайській військовій термінології пояснюється тим, що вона є складовою мови, її підсистемою, розвивається за законами, властивими мові загалом.

Джерелом поповнення будь-якої термінології є загальноповживана лєсика. З нею, як правило, не втрачають генетичних і синхронних зв'язків слова, що стають термінами.

«Слова, що термінологізуються, – стверджує А. А. Брагіна, – як би вони не поривали свої зв'язки із загальномовною системою, входячи в особливу систему термінів, зберігають можливість відновлення колишніх відтінків значення і здатність до нових семантичних рухів» [11, с. 37]. Терміни, які виражають певне поняття, як правило, не характеризують його з різних боків, а є дублетними найменуваннями, що ввійшли в термінологічну систему внаслідок різноманітних мовних контактів і різноспрямованих тенденцій у процесі її формування [24, с. 10].

У китайській мові існують широкі можливості для функціонування термінологічної дублетності внаслідок:

- розвиненої синонімії військових термінів різного походження: 雷达 léidá та 无线电探测定向仪 wúxiàn diàntàncè dìngxìànguī «радіолокатор»; 引擎 yǐnqíng, 摩托 mótuō та 发动机 fādòngjī «мотор, двигун»;
- співіснування кількох морфологічних варіантів термінів: 强行侦察 qiángxíng zhēnchá, 武装侦察 wǔzhuāngzhēnchá і 侦察战 zhēncházhàn «розвідка боєм»; 攻击 gōngjī, 进击 jìnjī і 攻势 gōngshì «наступ»; 始动机 shǐdòngjī і 起动机 qǐdòngjī «стартер»; 兵士 bīngshì і 兵卒 bīngzú «рядовий»; 地雷场 dìléichǎng і 布雷场 bùléichǎng «мінне поле»;
- наявності повної та скороченої форм термінів: 航空救难团 hángkōng jiùnántuán і 救团 jiùtuán «крило рятувальної авіації»; 重迫击炮

chóngpǎijīpào і 重迫 chóngpǎi «важкий міномет»; 飞行群 fēixíngqún і 飞群 fēiqún «бойова авіаційна група» [33].

Як бачимо, наявність синонімів у китайській військовій термінології – явище негативне, яке не сприяє поліпшенню якості термінологічної системи в цілому. Воно зумовлює нечіткість з погляду вираження і змісту терміна, ускладнює засвоєння необхідної термінології і створює об’єктивні передумови для виникнення різних непорозумінь в ході мовного спілкування.

Те, що для загальної мови є позитивним (синонімія сприяє збагаченню й урізноманітненню мовлення), у фаховому спілкуванні небажане. Однак синонімія і у сфері фіксації (в термінологічних стандартах, словниках), і у сфері функціонування (у фаховій літературі, усно-професійному мовленні) широко використовується.

2.4. Особливості етимологічної структури військових термінів

Виходячи з того, що творення термінів загалом відбувається за тими ж закономірностями і регулюється тими ж моделями, що і словотвір у цілому, для аналізу структурних характеристик термінів будемо керуватися правилами словотвірного аналізу загальноновживаної лексики.

За О. П. Фроловою, творення термінів у сучасній китайській мові в основному відбувається шляхом термінологізації (набуття словом загальноновживаної мови спеціального значення); утворення складних термінів (за допомогою словоскладання, афіксації, морфемної контракції тощо); іншомовних запозичень [98, с. 40].

Джерелами перших двох шляхів служать стара літературна мова веньянь і сучасна китайська мова. Джерелами запозичень є іноземні мови.

Термінологізованими можуть бути знаменні слова, в першу чергу, іменники, які складають більшу частину всієї військової термінології. Однак терміни-іменники не можуть займати всю термінологічну лексику, оскільки, перебуваючи в складі загальноновживаної мови, терміносистема не тільки

повинна відповідати вимогам номінації, а й мати можливість вираження різних взаємин і зв'язків між науковими поняттями [98, с. 46].

У термінології якісні прикметники, головним чином, виконують функцію основної частини цілого, тобто частини терміна або терміна-словосполучення. Наприклад, 固定炮 gùdìngpào «стаціонарне знаряддя», 卫戍区 wèishùqū «столичний гарнізон», 强击部队 qiángjī bùduì «штурмова частина», 实兵演习 shíbīng yǎnxí «військові маневри».

Числівники у військовій термінології вживаються при математичному рахунку в числових рядах і цифрових комбінаціях, наприклад, 两栖飞机 liǎngqī fēijī «літак-амфібія», 双旋翼共轴式直升机 shuāngxuányì gòngzhóushì zhíshēngjī «двогвинтовий співвісний вертоліт», 双向稳定器 shuāngxiàng wěndìngqì «стабілізатор озброєння у двох площинах».

За допомогою терміна-дієслова виражаються спеціальні поняття дії або процесу. До числа термінів-дієслів відносяться дієслова, сформовані від термінів-іменників: 强渡 qiángdù «форсувати водну перешкоду», 占领 zhànling «окуповувати», 打仗 dǎzhàng «воювати, вести бій».

У вітчизняній синології немає спеціальних робіт, присвячених способам словотворення в сучасній китайській мові, однак опису окремих способів словотворення відведено місце в роботах багатьох російських лінгвістів, в тому числі В. М. Солнцева, А. А. Хаматової, В. І. Горєлова, А. Л. Семенас.

Так, В. М. Солнцев докладно описує такі способи словотворення, як конверсія, словоскладання, аффіксація [85]. Учений ввів поняття кореня, афіксів, напівафіксів, словотворчих моделей у китайській мові.

А. А. Хаматова, пропонує виділяти наступні способи утворення нових слів: словоскладання (основоскладання), морфологічний спосіб, напіваффіксація, морфемна контракція, лексико-семантичний спосіб, конверсія (або морфолого-синтаксичний спосіб словотворення), фонетичний словотвір [100].

В. І. Горелов виділяє в китайській мові лексико-семантичний, лексико-морфологічний, морфологічний, морфолого-синтаксичний, морфолого-фонетичний способи словотворення, а також редуплікацію і контракцію [22, с. 19–20].

А. Л. Семенас розроблена класифікація словотворчих моделей термінів, заснована на морфологічному і синтаксичному принципах залежно від кількості складів у терміні-слові або терміні-словосполученні. Учена виділяє чотири способи словотвору в китайській мові: словоскладання, афіксація, аббревіація та запозичення, основним з яких вважає словоскладання, де словотвір відбувається шляхом поєднання повнозначних основ. А для словоскладання, в свою чергу, пропонує п'ять типів зв'язку: атрибутивний, копулятивний, дієслівно-об'єктний, дієслівно-результативний, суб'єктно-предикативний [78].

М. М. Коротков розглянув основні способи словотворення з морфологічної і синтаксичної точок зору, виділивши шість основних моделей словотворення: сурядну (копулятивну або повтор синонімічних компонентів, які дублюють один одного), атрибутивну (означальну), дієслівно-об'єктну, суб'єктно-предикативну, результативну і дієслівно-прийменникову [2].

Розглядаючи питання іменного словотвору термінів, О. П. Фролова виділяє морфологічний, синтаксичний, фонетичний способи і конверсію [98, с. 22].

Заслуговують на увагу класифікації способів словотворення, запропоновані китайськими лінгвістами.

Так, Лі Цзіньсі і Лю Шижу розрізняють три основні способи словотворення: 1) синтаксичний 2) морфологічний 3) фонетичний [57, с. 518–519; 59, с. 84–86]. Синтаксичний спосіб творення слів, на думку авторів цієї класифікації, – це утворення складних або складених слів шляхом словоскладання або основоскладання за чотирма основними моделями: А – сурядна, В – підрядна, С – дієслівно-об'єктна, D – суб'єктно-предикативна. Під морфологічним способом Лі Цзіньсі і Лю Шижу розуміють утворення слів шляхом афіксації і редуплікації. Автори

класифікації вважають, що в результаті фонетичних процесів утворилися багатоскладові одноморфемні слова [58, с. 568].

Іншу класифікацію пропонує автор «Лексикології китайської мови» Сунь Чансюй. Він поділяє способи словотвору в китайській мові на: 1) фонетичний (语音造次方法); 2) семантичний (语义造次方法); 3) структурний (结构造次方法), що поділяється на лексико-структурний (词汇结构造次方法) і морфолого-структурний (形态结构造次方法) [89, с. 78–79].

До слів, утворених за допомогою фонетичного способу Сунь Чансюй відносить звуконаслідування. Для семантичного способу словотвору основним словотворчим засобом є зміна лексичного значення початкового слова (за збереження його матеріальної структури). До лексико-структурного способу Сунь Чансюй відносить словоскладання (коренескладання) і редуплікацію. Описуючи словоскладання, Сунь Чансюй зазначає, що слова, утворені таким способом, можуть мати структуру словосполучення і структуру речення. Між компонентами слів, що мають структуру словосполучень, можуть бути наступні зв'язки: 1) атрибутивні (修饰关系); 2) сурядні (并列关系); 3) причинно-наслідкові (因果关系); 4) керування (支配关系). До морфолого-структурного способу, на думку Сунь Чансюя, відносяться афіксація і творення слів за допомогою фонетичних змін [89, с. 28].

Відмінну від наведених вище класифікацію способів творення слів сучасної китайської мови дає Жень Сюелян. Він виділяє п'ять основних способів утворення нових слів: 1) морфологічний (词法学造词法); 2) синтаксичний (句法学造词法); 3) стилістичний (修辞学造词法); 4) фонетичний (语法学造词法); 5) синтетичний (综合式造词法) [29, с. 112]. До морфологічного способу вчений відносить афіксацію, редуплікацію, фонетичні зміни і конверсію.

Синтаксичним способом словотворення Жень Сюелян називає утворення нових слів шляхом складання слів або коренів за синтаксичними моделями [29, с. 134]. Жень Сюелян виділяє п'ять основних моделей: 1) суб'єктно-предикативну (主谓式); 2) предикативно-об'єктну (谓宾式); 3) доповнюючу (补充式); 4) сурядну (并列式); 5) підрядну (主从式). Зазначені п'ять моделей, на думку автора класифікації, є основними і відповідають частинам речення або цілому реченню за своєю структурою.

Під стилістичним словотвором Жень Сюелян розуміє утворення нових слів за допомогою стилістичних прийомів [29, с. 202].

Фонетичним Жень Сюелян називає спосіб творення слів, за якого головним є не значення, а звучання. Морфема, з яких складаються такі слова, не виражають значення, а ієрогліфи є лише фонограмами. Словотворчим матеріалом фонетичного словотворення є склади, які використовуються не для вираження значення, а для імітації звуків [29, с. 238].

Під синтетичним, або комплексним, словотвором Жень Сюелян розуміє утворення слів двома або більше словотворчими способами, а скорочення, або аббревіацію, не відносить до словотворчих способів і тому розглядає це явище за рамками словотворення [29, с. 279–280].

Лексичний фонд китайської мови постійно змінюється, до його складу входять нові лексичні одиниці на позначення процесів і явищ об'єктивної дійсності, які отримали назву 外来词 (wàiláicí), тобто «слова, які прийшли ззовні». Вони є різноманітними елементами чужої мови (морфема, слово, синтаксична конструкція тощо), які було запозичено в результаті мовних контактів.

До іншомовних запозичень відносяться всі лексичні одиниці, поява яких в одній мові пов'язана з копіюванням зовнішньої або внутрішньої структури відповідних прототипів інших мов.

У китайській мові запозичення відбувається двома основними способами – за допомогою звукового (фонетичного) запозичення та за допомогою калькування. У першому випадку запозичується зовнішня,

звукова оболонка іншомовного слова, в другому – його словотвірна структура, тобто ознака поняття, що покладена в основу його назви. Таким чином, до іншомовних запозичень відносяться усі лексичні одиниці, поява яких в одній мові пов'язана з копіюванням зовнішньої чи внутрішньої структури відповідних прототипів в інших мовах [85, с. 173].

В. Г. Буров та А. Л. Семенас, окрім фонетичних та семантичних запозичень, також виділяють напівсемантичні/напівфонетичні запозичення, які характеризуються тим, що частина терміна перекладається китайською мовою за допомогою існуючих у ній лексичних одиниць, а друга частина терміна передає звучання, подібне до звучання в мові-оригіналі. Крім того, існують гібридні запозичення, які використовують елементи обох мов, зберігаючи, наприклад, англійські аббревіатури і перекладають лише слово [12, с. 212].

У класифікації Мяо Жуйцин, запозичення поділяються на фонетичні, семантичні, гібридні і графічні. Автор не виділяє окремо такий вид запозичень як «напівфонетичний, напівсемантичний», називаючи його гібридним. Тоді як терміни-запозичення, що містять букви латинського алфавіту, він називає графічними [111].

Більш детальна і дещо відмінна класифікація запозичень представлена китайським лінгвістом Цай Мей. Вона виділяє: 1) фонетичні запозичення; 2) фонетико-семантичні запозичення (напівфонетичні, напівсемантичні в інших класифікаціях); 3) змішані або гібридні запозичення; 4) запозичені словоформи, які прийшли з японської мови; 5) слова, що складаються з літер [114, с. 215–218].

Висновки до Розділу 2

Китайська мова відноситься до мов ізольюючого типу і характеризується порівняно малою кількістю словотвірних морфем у складі одного слова; вона не має флексій і не прагне до деривації термінів за допомогою формоутворення.

У китайській мові склад є не тільки фонетичною, але й смисловою одиницею, що відображається на письмі за допомогою складних графічних знаків – ієрогліфів

Сучасна китайська мова володіє багатим фондом історично сформованої військової термінології, що має розвинені механізми задоволення нових потреб військово-термінологічної номінації.

На сучасному етапі китайська військова термінологія являє собою складну термінологічну систему, яка безперервно розвивається та має певну внутрішню організацію, сукупність одиниць термінологічної номінації (понять) військової науки і виступає одним з елементів військової підмови.

Китайські військові терміни мають характерну специфіку, що відрізняє їх від інших видів термінів: високий рівень розвитку, багатогалузевий характер, висока питома вага технічної термінології, великий кількісний обсяг. Поряд з однозначними термінами, що мають точні і чіткі семантичні межі, в китайській підсистемі військової мови функціонують і багатозначні терміни.

Основу військової термінології сучасної китайської мови складають чотирискладові номінативні одиниці.

Корпус сучасної військової термінології постійно змінюється у зв'язку зі старінням певних слів, поповненням новими термінами при реорганізації видів збройних сил, появі нових зразків озброєння, військової техніки та нових методів ведення війни.

Військові терміни в китайській мові утворюються шляхом термінологізації, словоскладання, афіксації, морфемної контракції та запозичення, основним з яких вважається словоскладання, де утворення слів відбувається шляхом поєднання повнозначних основ. А для словоскладання, в свою чергу, характерні такі типи зв'язку: атрибутивний, копулятивний, дієслівно-об'єктний, дієслівно-результативний, суб'єктно-предикативний.

РОЗДІЛ 3.

ФУНКЦІОНУВАННЯ ВІЙСЬКОВОЇ ТЕРМІНОЛОГІЇ У ЗАСОБАХ МАСОВОЇ ІНФОРМАЦІЇ КНР

3.1. Специфіка використання військової термінології у мові ЗМІ

Філософська концепція нашого часу постулює абсолютний пріоритет інформації над іншими складовими буття, і, як наслідок, вживання термінів в сучасних умовах більше не є прерогативою фахівців тієї чи іншої галузі.

Природно, що ця тенденція має суттєвий вплив на лінгвістичний простір засобів масової інформації. Сьогодні будь-яка газетна стаття і програма новин містить безліч термінів з різних сфер: від політики і військової справи до біології та косметології.

Військова термінологія безпосередньо пов'язана з політичними процесами будь-якого суспільства. Вся історія людства, в певній мірі, є історією війн. У сучасних умовах, коли засоби масової інформації мають доступ до висвітлення різних політичних подій, в тому числі і військових конфліктів, військова термінологія регулярно використовується політиками, журналістами, дипломатами, а також звичайними людьми. Іншими словами, сфера вживання військової термінології давно не обмежується використанням її військовими фахівцями в ході різних військових операцій і повсякденному житті армії.

Потрапляючи в інформаційне середовище, термін перестає функціонувати тільки в вузькоспеціальних контекстах. Це неминуче впливає на термінологічну суть спеціальної одиниці і спричиняє появу нових закономірностей функціонування термінів.

Для дослідження структурно-семантичних і функціональних особливостей військових термінів, які використовуються у засобах масової інформації Китаю, ми обрали телевізійні програми на військову тематику каналу CCTV 7 та корпус статей військової рубрики інтернет-версії газети

«人民日报» («Женьмінъ жибао»), опублікованих в період з вересня 2018-го по вересень 2019-го року, отриманих методом суцільної вибірки. Нами відібрано 356 одиниць військових термінів (Додаток Б).

Оскільки військова справа, військова наука поділяються на окремі області, відповідно, відбувається виділення тактичної, військово-організаційної, військово-технічної термінології за родами військ та видами збройних сил. Аналіз матеріалів дозволяє виділити наступні групи військових термінів, розподілених за тематично-галузевими ознаками:

- оперативно-тактичні терміни: 进行战斗 jìnxíng zhàndòu «вести бій»; 火力机动 huǒlì jīdòng «маневр вогнем»; 战斗队形 zhàndòu duìxíng «бойовий порядок»;

- військово-адміністративні терміни: 军战区 jūnzhànqū «зона військового командування»; 省军区 shěngjūnqū «провінційний військовий округ»; 军分区 jūnfēnqū «військовий підокруг»; 中部战区 zhōngbù zhànqū «центральна зона військового командування»;

- військово-топографічні терміни: 起伏地形 qǐfù dìxíng «пересічена місцевість»; 地形勘察 dìxíng kānchá «розвідка місцевості, рекогносцировка»;

- військово-інженерні терміни: 工程兵预备队 gōngchéngbīng yùbèiduì «інженерний резерв»; 障碍物配系 zhàng'àiwù pèixì «система загороджень»;

军队（野战）筑城 jūnduì (yězhàn) zhùchéng «військова (польова) фортифікація»; 避弹所 bìdàn suǒ «бліндаж», 工程侦察器材 gōngchéng zhēnchá qìcái «засоби інженерної розвідки»;

- авіаційні терміни: 突击航空兵 tūjī hángkōngbīng «штурмова авіація», 多功能歼击机 duōgōngnéng jiānjī «багатоцільовий винищувач», 中队 zhōngduì «ескадрилья».

Це далеко неповний перелік груп термінів, розподілених за певними тематично-галузевими ознаками. Крім перерахованих вище одиниць, існують

військово-медичні, військово-технічні, військово-морські та інші спеціальні терміни [104, с. 48].

Як бачимо, центральне місце в системі військової термінології належить оперативно-тактичним термінам, що виражають найхарактерніші поняття військової справи. Інші групи термінів, наприклад, військово-технічні, військово-топографічні, військово-медичні, тісно пов'язані з термінологією невійськових галузей діяльності людини.

Багатогалузевий характер військової термінології китайської мови виражається в тому, що терміни, які входять до її складу, обслуговують не тільки термінологічне поле цієї предметної області, а й належать до інших спеціальних термінологічних полів.

Іншими словами, військова термінологія, на відміну від інших терміносистем китайської мови, включає окрім термінів, закріплених за специфічними поняттями військової науки (наприклад: 战争地带 zhànzhēng dìdài «театр воєнних дій», 陆战 lùzhàn «війна на суші»), велику кількість елементів, що відносяться до інших областей науки, техніки і взагалі людської діяльності, наприклад: 风扇 fēngshàn «вентилятор», 汽油 qìyóu «бензин», 压气机 yāqìjī «компресор», 海面 hǎimiàn «рівень моря».

Як засвідчує матеріал дослідження, усі зафіксовані терміни, утворені на основі семантичної деривації, виникають шляхом термінологізації загальноживаної лексики та вторинної термінологізації, або ретермінологізації (тобто перенесення готового терміна з однієї галузі в іншу з повним або частковим переосмисленням).

Основна маса військової лексики регламентована статутами, настановами, бойовими документами, і в силу цього, в більшій чи меншій мірі, в залежності від специфіки конкретної мови, уніфікована. Системна обумовленість військових термінів являє собою певну залежність термінів один від одного (вираз родових і видових понять, відома ієрархія).

Наприклад, смислові кордони терміна-словосполучення 战车大队 zhànchē dàduì «танковий батальйон» визначено положеннями про штати та

озброєння, бойовим призначення батальйону, а також співвіднесенням терміна з найближчими одиницями свого ряду (ієрархія): 战车中队 zhànchē zhōngduì «танкова рота», 战车小队 zhànchē xiǎoduì «танковий взвод» тощо.

Ця властивість військових термінів простежується і у військових званнях: 上将 shàngjiàng «генерал-полковник», 中将 zhōngjiàng «генерал-лейтенант», 少将 shàojiàng «генерал-майор»; 上尉 shàngwèi «старший лейтенант», 中尉 zhōngwèi «лейтенант», 少尉 shàowèi «молодший лейтенант»; 大校 dàxiào «старший полковник», 上校 shàngxiào «полковник», 中校 zhōngxiào «підполковник», 少校 shàoxiào «майор».

Оскільки у військовій сфері зайняті люди з різними рівнями знань і підготовленості, то військові терміни повинні відповідати ще одній вимозі – бути ясними, простими, доступними для розуміння. Саме тому багато військових термінів створено на базі загальноживаної лексики: 队 duì «підрозділ», 炸弹 bàodàn «бомба».

Цю властивість в першу чергу мають терміни, призначені для забезпечення професійної комунікації (команди, термінологія наказів, донесень, розпоряджень). Ці терміни короткі й забезпечують лаконічність викладу: 潜水舰 qiánshuǐjiàn «підводний човен»; 航空机 hángkōngjī «літак»; 战车 zhànchē «танк».

Отже, для творення термінологічних одиниць часто використовують слова загального вжитку. Стаючи термінами, ці слова докорінно не змінюють свого значення, але набувають здатності передавати визначений науковий зміст.

У мові сучасних засобів масової інформації КНР існують широкі можливості для функціонування термінологічної дублетності.

Так, словосполучення «мати на озброєнні» в китайській мові має кілька варіантів. Найбільш уживаними з них в ЗМІ є: 装备 (有) zhuāngbèi (yǒu), 武装有 wǔzhuāngyǒu, 装有 zhuāngyǒu.

Терміну «бронетранспортер» відповідають три еквівалента: 装甲运输车 zhuāngjiǎ shūsòngchē; 装甲运输车 zhuāngjiǎ yùnnshūchē; 装甲运兵车 zhuāngjiǎ yùnbīngchē, з яких найбільш уживаним є перший.

Терміну «курсовий кулемет» в китайській мові відповідають два еквівалента: 前机枪 qián jīqiāng і 射击方向固定的机枪 shèjī fāngxiang gùdìng de jīqiāng.

Термін «активна броня» з'явився в китайській мові недавно і має кілька еквівалентів: 积极装甲 jījí zhuāngjiǎ; 附加装甲 fùjiā zhuāngjiǎ; 撞爆式装甲 zhuàngbàoshí zhuāngjiǎ.

Аналізуючи використання військової термінології в мові засобів масової інформації, цікаво спостерігати, як преса, висвітлюючи військові події, може користуватися або не користуватися військовою термінологією, замінюючи військові терміни іншими лексичними засобами.

Має місце використання військових жаргонізмів: 开花 kāihuā замість 爆炸 bàozhà «вибух, вибухати», 铁蛋 tiědàn замість 手榴弹 shǒuliúdàn «ручна граната»; просторічного варіанта терміна «танковий мостоукладальник» 架桥坦克 jiāqiáo tǎnkè замість 坦克架桥车 tǎnkè jiāqiáochē.

Такий процес, як «демілітаризація» військової лексики є ілюстрацією того, як змінюється зміст професійної термінології в результаті переносного вживання.

Вживання військових термінів поза спеціальним контекстом дозволяє говорити про те, що певна частина термінів, що використовуються засобами масової інформації, є консубстанційними [103, с. 103]. Існування подібних термінів, з одного боку, полегшує розуміння текстів військової тематики, а з іншого боку, створює додаткові складності, тому що може стати причиною неправильного розуміння смислу тексту через відмінності у визначеннях, що містяться в словнику загальної лексики і в словнику термінології.

Висока питома вага в складі військово-термінологічної системи китайської мови окремих підсистем, особливо технічної термінології, обумовлена багатогранністю військових знань і сучасної військової справи в

цілому, а також безперервним вдосконаленням засобів і способів збройної боротьби. Так, загально-технічні і військово-технічні терміни становлять більше половини всієї кількості одиниць військової термінології сучасної китайської мови. Наприклад: 量子测距仪 liàngzǐ cèjùyí «квантовий далекомір», 起动机 qǐdòngjī «стартер», 信管帽 xìngguǎnmào «ковпачок підричника», 起爆装置 qǐbào zhuāngzhì «детонатор».

З вищезазначеними особливостями військової термінології китайської мови, перш за все з її багатогалузевим характером, пов'язана така її риса, як великий кількісний обсяг. Зокрема, на користь цього положення свідчать наступні факти: танки, літаки, кораблі та інші зразки бойової техніки складаються з декількох десятків тисяч деталей, найменування яких також можна вважати військовими термінами. За своїми розмірами військова термінологія перевершує багато інших терміносистем китайської мови.

3.2. Основні способи утворення військових термінів

Військові терміни в китайській мові утворюються шляхом термінологізації, словоскладання, афіксації, морфемної контракції та запозичення.

Встановлено, що у досліджуваній військовій терміносистемі китайської мови кількісно переважають чотирискладові терміни – 104 одиниці (або 29,2% від загальної кількості), а кількість односкладових і двоскладових термінів значно поступається багатокомпонентним термінам – 27,5% проти 72,5% (Додаток А.1.).

Під час аналізу військової термінології китайської мови, вдалося виокремити значну кількість первинних лексем, що використовуються для утворення термінів. Це дало змогу здійснити додатковий аналіз найбільш високочастотних первинних лексем, що утворюють військову термінологію китайської мови.

Загалом було виявлено 14 найбільш продуктивних первинних лексем, за допомогою яких утворено від 38 до 13 термінів-слів і термінів-словосполучень (Додаток А.2.).

З 14 найбільш продуктивних первинних лексем 12 є предметними морфемами, 2 (装, 击) – морфемами, що позначають дію. Продуктивність цих лексем обумовлюється тим, що вони використовуються в конкретній термінологічній системі, а саме у військовій термінології.

3.2.1. Словоскладання. Серед способів терміноутворення найпродуктивнішим виявився спосіб словоскладання. За його допомогою утворено 242 одиниці (або 68% від загальної кількості досліджуваних термінів). В межах рівноправних і підрядних сполучень китайської термінології, були виділені військові терміни, утворені шляхом словоскладання за наступними типами моделей: атрибутивна модель (192, що складає 79,3% від кількості термінів, утворених словоскладанням), копулятивна модель (30 одиниць, або 12,5%), дієслівно-об'єктна (17 одиниць, або 7%) і суб'єктно-предикативна модель (3 одиниці, або 1,2%). Дієслівно-результативна модель не була виявлена (Додаток А.3.).

Спираючись на теоретичний матеріал цього дослідження, розглянемо кожен з моделей, за якими були утворені військові терміни.

Утворення термінів за атрибутивною моделлю. Особливість атрибутивної моделі полягає в тому, що один з компонентів утвореного терміна, як правило, перший, означає (описує, обмежує) інший компонент. У термінах цієї моделі виділяють головний, означуваний, і другорядний, означальний, компоненти. Зв'язки між цими компонентами підрядні [100, с. 83]. Наприклад: термін 炮座 pàozuò «барбет» походить від двох основ: компонент 座 zuò «стенд, гніздо» є головним, а 炮 pào «артилерія» – другорядним, означальним компонентом, тобто дослівне значення цього терміна – «артилерійське гніздо».

За допомогою атрибутивного типу зв'язку утворюються терміни, в яких один з компонентів є «стрижневим», а інший «уточнюючим». Основна їх особливість полягає в тому, що головна, означувана, основа в них іменна, а залежна, означальна – іменна, якісна або дієслівна (іноді може бути виражена числівником, рахунковим словом або займенником) [102, с. 271]. Наприклад, в терміні 屏蔽作用 *ríngbì zuòyòng* «екрануюча дія» з'єднуються два слова 屏蔽 *ríngbì* «екран» і 作用 *zuòyòng* «процес, дія», де 作用 *zuòyòng* є основним компонентом, а 屏蔽 *ríngbì* – компонентом, що уточнює основний компонент (дослівно: «процес, дія екранування»).

Як стверджують лінгвісти (А. А. Хаматова, А. Л. Семенов, В. І. Горелов, Лі Цзіньсі, Лу Чживей та ін.), атрибутивна модель є однією з найпродуктивніших в сучасному китайському словотворі. За цією моделлю можуть утворюватися слова, що належать до різних частин мови. Віднесення до тієї чи іншої частини мови визначається багато в чому характером поєднаних слів (компонентів) [78, с. 49].

Згідно з твердженням А. А. Хаматової, терміни, утворені за атрибутивною моделлю, можуть бути як двоскладовими, так і багатоскладовими. Зв'язки між компонентами у такому випадку можуть бути різні (в рамках атрибутивних відносин). Розглянемо військові терміни, розподіливши їх відповідно до цієї класифікації. Якщо позначити компоненти (морфеми) буквами А, В, С і D, а напрямок залежності \rightarrow , то ці зв'язки можна зобразити таким чином:

1. Двоскладові терміни (модель $A \rightarrow B$, де А означає В).

Ця модель представлена 24 двоскладовими термінами, в яких перший компонент означає другий. Кожен з компонентів представлений окремою первинною лексемою. Наприклад, термін 军服 *jūnfú* «військова форма», в якому перший компонент 军 «армія» визначає другий компонент 服 «одяг», тобто буквально: «армійський одяг».

Термін 战旗 zhànqí «бойовий прапор» утворюється шляхом додавання компонентів 战 «війна» і 旗 «прапор». Тут перший компонент означає другий, маємо буквально значення «бойовий прапор».

Інший приклад: термін 实战 shízhàn «реальні бойові дії» утворений складанням компонента 实 «справжній», що означає другий компонент 战 «війна», буквально: «справжня війна».

2. Трискладові терміни.

Модель представлена 32 термінами, серед яких існують такі варіації: $A \rightarrow BC$, $AB \rightarrow C$, $(A, B) \rightarrow C$ і $(A \rightarrow B) \rightarrow C$. Наведемо приклади.

Для варіації $A \rightarrow BC$ прикладом може бути термін 重机枪 zhòngjīqiāng «станковий кулемет», утворений складанням односкладового компонента 重 «важкий», що означає другий компонент, і двоскладового компонента 机枪 «кулемет».

Термін 总司令 zǒngsīlìng «головнокомандувач» утворюється шляхом складання означуючого першого компонента 总 «головний» і другого компонента 司令 «командувач».

Прикладом для варіації $AB \rightarrow C$ може слугувати термін 道路兵 dàolùbīng «дорожні війська», в якому перший двоскладових компонент 道路 «дорога» означає другий односкладовий 兵 «війська».

У терміні 巡察艇 xúcháǐng «патрульний катер», перший компонент 巡察 «патрулювання» означає другий 艇 «катер».

Термін 国防部 guófángbù «міністерство оборони» утворюється складанням двоскладового компонента 国防 «оборона», що означає другий компонент 部 «департамент».

Варіацію $(A, B) \rightarrow C$ можна проілюструвати прикладом 迫击炮 pǎijīpào «міномет», в якому перші два компоненти представлені окремими первинними лексемами 迫 «вузький» і 击 «атакувати» означають третій компонент 炮 «артилерія».

Варіація $(A \rightarrow B) \rightarrow C$ складається з трьох окремих первинних лексем, серед яких перша означає другу, а їх сумарне значення означає третій компонент. Наприклад, в терміні 省军区 shěngjūnqū «провінційний військовий округ» перший компонент 省 «провінція» означає другий 军 «армія», в результаті маємо їх сумарне значення «провінційна армія», яке в свою чергу означає третій односкладовий компонент 区 «район». Тобто, дослівно: «район (відповідальності) провінційної армії».

3. Чотирискладові терміни.

Всього було знайдено 60 чотирискладових термінів, утворених атрибутивною моделлю. Серед них наявні такі варіації $AB \rightarrow CD$, $ABC \rightarrow D$, $A \rightarrow BCD$ і $(A \rightarrow B) \rightarrow CD$. Наведемо приклади для кожної з варіацій.

Варіацією $AB \rightarrow CD$ утворений термін 拦阻射击 lánzǔ shèjī «загороджувальний вогонь», в якому перший двоскладових компонент 拦阻 «заважати, загороджувати» означає другий двоскладовий компонент 射击 «вогонь, стріляти».

Термін 辅助武器 fǔzhù wǔqì «допоміжне озброєння» утворюється складанням 辅助 «допоміжний» і 武器 «зброя».

Інший приклад: 间隔装甲 jiàngé zhuāngjiǎ «рознесене бронювання», в якому перший компонент 间隔 «інтервал, проміжок» означає другий компонент 装甲 «броня».

У варіації $ABC \rightarrow D$ перший трискладовий компонент означає другий односкладовий. Наприклад, термін 防坦克壕 fángtǎnkè háo «протитанковий рів», в якому перший компонент 防坦克 «протитанковий», що складається з трьох лексем, означає другий односкладовий 壕 «рів».

Варіація $A \rightarrow BCD$ представлена терміном 轻护航舰 qīng hùhángjiàn «корвет», в якому перший односкладовий компонент 轻 «легкий» означає другий трискладовий 护航舰 «конвойний корабель».

Для варіації (A → B) → CD прикладом може бути термін 鸭式飞机 yā shì fēijī «літак схеми «качка»», в якому перші два односкладових компонента 鸭 «качка» і 式 «тип» означають третій двоскладовий компонент 飞机 «літак».

Крім цього під час аналізу було також виявлено 44 п'ятискладових, 16 шестискладових, 11 семискладових, 4 восьмискладових термінів і 1 дев'ятискладовий термін, утворених за атрибутивною моделлю словоскладання. Для подібних багатоконпонентних термінів класифікація А. А. Хаматової не передбачає варіацій. Однак під час детального вивчення цих термінів, можна зробити висновок, що варіації їх утворення аналогічні варіаціям, наведеним вище. Головна відмінність полягає лише у більшій кількості їх складових компонентів.

Переважає кількість термінів, які є іменниками, утворені за атрибутивною моделлю шляхом складання двох або кількох іменників. Решта термінів утворюються складанням прикметників та іменників, а також поєднанням іменників з іншими частинами мови (дієсловами, числівниками, прислівниками). З цього можна зробити висновок, що віднесеність компонентів до певної частини мови взаємопов'язана з частиною мови, до якої належить новоутворений термін.

Таким чином, в ході аналізу варіацій утворення термінів-слів і термінів-словосполучень за атрибутивною моделлю (всього 192 термінів), було виявлено 24 двоскладових терміна (12,5% від загального числа термінів, утворених за атрибутивною моделлю), 32 трискладових (6,5% від загального числа), 60 чотирискладових (31,25% від загального числа), 44 п'ятискладових (22,9% від загального числа), 16 шестискладових (8,3% від загального числа), 11 семискладових (5,7% від загального числа), 4 восьмискладових (2,1% від загального числа) і 1 дев'ятискладовий (0,5% від загального числа).

Утворення термінів за копулятивною моделлю. Компоненти термінів, утворених за цією моделлю, перебувають в сурядних, рівноправних відносинах. Під копулятивним складанням розуміється складання

функціонально-синтаксично і семантично рівноправних морфем (лексем), що вкупі мають єдине значення [113, с. 58]. Як зазначає Хуан Юечжоу, ця модель є однією з найпродуктивніших в сучасній китайській мові (після атрибутивної) [115, с. 18].

Згідно з позицією А. Л. Семенас, копулятивний тип складання широко поширений в усіх підсистемах китайської лексики [78, с. 78]. Терміни, утворені за допомогою копулятивного типу зв'язку, можуть мати в своєму складі предметні і дієслівні морфemi. Виникнення копулятивних комплексів пов'язане з явищами полісемії і омонімії і обумовлюється специфікою китайської мови як мови ізолюючого типу [29, с. 165].

Під час аналізу цієї моделі, перш за все, дослідники звертають увагу на значення поєднаних основ. Так, Жень Сюелян, розглядаючи терміни, побудовані за копулятивною моделлю, поділяє їх на п'ять груп залежно від типу значень компонентів: поєднання синонімічних, близьких за значенням основ; поєднання антонімічних основ; поєднання корелятивних основ; поєднання основ з віддаленим значенням; поєднання двох основ, за якого одна втрачає своє значення [29, с. 165].

В процесі дослідження було виявлено 30 термінів, утворених копулятивним типом словоскладання. Відповідно до класифікації Жень Сюеляна (поділ термінів, утворених за копулятивною моделлю, на п'ять груп залежно від співвідношення значень компонентів), всі терміни були розподілені на групи в залежності від типу значень компонентів.

1. Терміни, утворені за допомогою поєднання синонімічних, близьких за значенням основ.

Як зазначає Жень Сюелян, шляхом з'єднання рівноправних синонімічних основ утворюються найрізноманітніші частини мови сучасної китайської мови [29, с. 169]. Наведемо кілька прикладів: термін 塹壕 qiànáo «траншея» утворюється шляхом складання двох синонімічних компонентів 塹 «рів» і 壕 «рів». Інший приклад: 先鋒 xiānfēng «авангард, передова частина» утворюється шляхом поєднання двох синонімічних 先 «ударний

загін» і 鋒 «ударний загін». Термін 侦察 zhēnchá «військова розвідка» утворюється складанням синонімічних лексем 侦 «розслідувати» і 察 «розслідувати».

2. Терміни, утворені за допомогою поєднання антонімічних слів.

Як зазначає Жень Сюелян, термінів, утворених поєднанням антонімічних компонентів, порівняно небагато. У нашому випадку таких термінів знайдено не було. Можна припустити, що подібні терміни в китайській термінології дуже нечисленні з тієї причини, що у китайській мові за позначення різних понять спостерігається дублювання інформації з метою надати поняттю більш точне і однозначне значення, з'єднуючи синонімічні або близькі за змістом, а не антонімічні компоненти.

3. Терміни, утворені за допомогою поєднання корелятивних слів.

У сучасній китайській мові складні слова, утворені за копулятивною моделлю з корелятивних компонентів, можуть відноситися до різних частин мови, але найчастіше – до іменників [29, с. 173]. Наприклад, 地区 dìqū «рубіж, район» утворюється за допомогою поєднання корелятивних компонентів 地 «земля» і 区 «район», які взаємодоповнюють один одного.

4. Терміни, утворені за допомогою поєднання основ з віддаленим значенням.

За наявності з'єднання основ з віддаленим значенням у копулятивній моделі утворюються слова, більшість з яких зберігають певне загальне значення обох основ. Це є особливістю цієї групи слів [29, с. 177]. Наприклад, термін 列兵 lièbīng «рядовий, солдат» утворюється шляхом поєднання двох компонентів 列 «ряд, шеренга» і 兵 «солдат», що мають віддалені одна від одної значення. Інший приклад – 基地 jīdì «база» утворюється складанням компонента 基 «основа, базис» і компонента 地 «земля».

5. Терміни, утворені за допомогою поєднання двох основ, за якого одна втрачає своє значення.

Особливість таких слів полягає в тому, що одна з основ втрачає своє початкове значення в складі складного слова, тобто десемантизується. Основа, що втрачає своє значення, відіграє другорядну роль у словотворенні, однак без цієї основи слова не існує. Десемантизація однієї з основ може відбуватися і тоді, коли основи, що утворюють складне слово, синонімічні або корелятивні, і тоді, якщо вони антонімічні [29, с. 180]. Наприклад, термін 连队 liánduì «рота, батарея, ескадрон» складається з двох компонентів з віддаленими значеннями 连 «рота» і 队 «загін». Тут перший компонент десемантизує другий. Інший приклад – трискладовий термін 外挂物 wàiguàiwù «зовнішня підвіска» утворюється складанням двоскладового компонента 外挂 «підвіска» і компонента 物 «предмет».

Аналіз показав, що найбільш численними є терміни, утворені за допомогою поєднання основ, за якого одна втрачає своє значення, і терміни, утворені за допомогою поєднання двох синонімічних основ. Можна припустити, що це зумовлюється специфікою китайської мови як мови ізольюючого типу і частими явищами полісемії та омонімії, а також схильністю мови до дублювання інформації для надання терміну або слову однозначності. Це проявляється в переважній більшості термінів, компоненти яких є синонімічними, близькими за значенням або доповнюють значення один одного. Як зазначає Цуй Фуюань, категоріальна співвіднесеність термінів китайської мови, утворених за допомогою копулятивної моделі, залежить від характеру поєднання компонентів і від типів їх семантичної співвіднесеності [102, с. 33].

Як стверджує Цуй Фуюань, терміни, утворені за копулятивною моделлю, як правило, двоскладові. В процесі аналізу було виявлено, що більшість термінів (25) складаються з двох компонентів. Проте, інші 5 – це складні терміни (від трьох до п'яти складів), компоненти яких знаходяться в рівноправних відносинах. Збільшення кількості компонентів в термінах, утворених за цією моделлю, може бути пов'язано з тенденцією до полісилабізму в сучасній китайській мові. Як зазначалося вище, копулятивна

модель в китайській мові є другою за продуктивністю після атрибутивної моделі.

Утворення слів за дієслівно-об'єктною моделлю. Механізм словоскладання за цією моделлю полягає в тому, що перша дієслівна основа вступає з другою, іменною, в дієслівно-об'єктні відносини, інакше кажучи, дієслівна основа «керує» іменною [100, с. 138].

За дієслівно-об'єктною моделлю можуть утворюватися слова, що належать до різних частин мови, але переважно – дієслова [113, с. 11]. Наприклад, терміни 开小差 kāi xiǎochāi «дезертирувати», 占领 zhànlǐng «окуповувати, захоплювати», 强渡 qiángdù «форсувати (водну перешкоду)».

Однак, значна частина дієслів, утворених за дієслівно-об'єктною моделлю, можуть бути конвертовані в іменник. Наприклад 练兵 liànbīng «підготовка військових».

Незважаючи на той факт, що за дієслівно-об'єктною моделлю утворюються здебільшого дієслова, лінгвісти (М. М. Коротков, Жень Сюелян, Ло Шихун та ін.) відзначають можливість утворення іменників за допомогою цієї моделі [45, с. 126; 29, с. 145; 102, с. 47]. Наприклад, 呼号 hūhào «позивний».

Варто відзначити, що терміни-слова і терміни-словосполучення за моделями з дієслівно-об'єктним видом зв'язку між компонентами, утворюються рідко через їхню конструктивну слабкість. Більшість дієслів цього типу в лексиці китайської мови легко розчленовуються, а їх компоненти формально відновлюють ознаки окремих слів. У цьому випадку, один з компонентів зазвичай позначає дію, що відбувається в обмеженому середовищі другого компонента, або позначає предмет, який використовується в якості інструмента дії, яка позначається першим компонентом [100, с. 151]. Наприклад, 应征公民 yìngzhēng gōngmín «призовник».

Розглянемо класифікацію китайського лінгвіста Чжан Шоукана, який всі дієслівно-об'єктні утворення поділяє на три групи: слова (词 cí); слова,

здатні до розчленування (离合词 líhécí); словосполучення (词组 cízǔ) [115, с. 197].

Автор вважає, що слово, утворене за дієслівно-об'єктною моделлю, можна відрізнити від дієслівно-об'єктних утворень іншого типу, якщо під час поєднання дієслівної та іменної основ утворюється іменник. Наприклад, 动员 dòngyuán «мобілізація» утворена складанням дієслівного компонента 动 «рухати» і 员 «особовий склад».

Крім цього, утворення може вважатися словом, якщо друга основа в ньому не іменна.

Така група складних утворень як слова, здатні до розчленування, відносяться до проміжного явища між словом і словосполученням. Вони наділені рядом властивостей дієслова і в реченні виконують роль одного члена речення. Наприклад 强渡 qiángdù «форсувати (водну перешкоду)» є словом, здатним до розчленування, оскільки, в реченні воно виступає одним членом речення, а його компоненти можуть вживатися дистантно.

До словосполучень Чжан Шоукан відносить утворення, які не мають властивостей слів, складаються зі слів, які здатні використовуватися дистантно, і не можуть брати після себе об'єкти. Головною відмінністю словосполучень від слів, здатних до розчленування, полягає в тому, що їх іменні компоненти можуть вільно інверсінверсуватися, а в словах, здатних до розчленування, порядок компонентів суворо закріплений [115, с. 197].

Серед 242 термінів було знайдено 17 термінів, утворених за дієслівно-об'єктною моделлю. Спираючись на той факт, що всі дієслівно-об'єктні поєднання є термінами-іменниками, можна зробити висновок, що більшість термінів є словами. Їх компоненти не здатні інверсуватися, а порядок суворо закріплений. Три терміни можна віднести до категорії слів, які здатні до розчленування. При цьому серед них за кількістю компонентів було виокремлено 10 двоскладових термінів, 2 трискладових, 5 чотирискладових термінів.

Утворення термінів за суб'єктно-предикативною моделлю. Сутність цієї моделі полягає в тому, що перша (предметна) основа виконує роль суб'єкта і має з другою основою (зазвичай дієслівною або якісною) суб'єктно-предикативні відносини, утворюючи слово [115, с. 19]. Найчастіше в подібних моделях другий компонент позначає стан, що виникає в першому компоненті. За структурою така модель відповідає схемі простого розповідного речення, що й знайшло відображення в назві цієї моделі.

В. І. Горелов ділить усі слова, утворені за суб'єктно-предикативною моделлю на два різновиди. Перший різновид представлений поєднанням морфем, перша з яких позначає предмет, а друга – дію як змінну ознаку цього предмета. Другий різновид є сукупністю морфем, де перша служить позначенням предмета, друга є показником якості як постійної ознаки цього предмета [22, с. 78].

Під час аналізу військових термінів, було виявлено 3 терміни, утворені за суб'єктно-предикативною моделлю. Відповідно до класифікації В. І. Горелова, всі 3 знайдені терміни (前出 qiánchū «вихід (на позицію)»; 位置 wèizhì «позиція, місцезнаходження»; 军卫 jūnwèi «військовий пост») належать до першого різновиду, тобто у них поєднуються дві морфеми, з яких одна позначає предмет, а інша – дію як змінну ознаку цього предмета.

Найчастіше у суб'єктно-предикативній моделі другий компонент позначає стан, що виникає в першому компоненті (якісна основа) або те, що відбувається з ним (дієслівна основа). У нашому випадку абсолютне домінування дієслівних морфем над якісними може бути пояснено тим, що терміни, утворені за суб'єктно-предикативною моделлю, найчастіше позначають різноманітні процеси, а не властивості.

Варто також відзначити той факт, що серед термінів з суб'єктно-предикативним зв'язком між компонентами, було знайдено 1 двоскладовий термін та 2 трискладових. Всього було знайдено 3 терміни, утворених за суб'єктно-предикативною моделлю, що становить 0,84% від загального числа. Це дозволяє погодитися з твердженням деяких лінгвістів (Лу Чживей,

Чжан Шоукан, Ху Шуанбао) про те, що ця модель не відноситься до числа найбільш продуктивних.

Утворення термінів за дієслівно-результативною моделлю. Механізм утворення термінів цієї моделі полягає в тому, що до центральної, незалежної основи (дієслівної або предикативної) приєднується результативний (додатковий) елемент зі значенням результату або зміни [100, с. 151]. За цією моделлю утворюються різні частини мови, але абсолютна більшість – це дієслова.

З огляду на той факт, що в процесі аналізу не було виявлено термінів, які утворені за дієслівно-результативною моделлю, можна погодитися з думкою А. Л. Семенас, що терміни, утворені за цією моделлю, є нечисленими, а сама модель – малопродуктивною для утворення військових термінів у сучасній китайській мові.

3.2.2. Афіксація. Афіксальний словотвір у китайській мові посідає друге місце за продуктивністю після словоскладання. Афіксація і напівафіксація розглядаються в лінгвістиці як два самостійні способи словотвору. Головна відмінність цих способів полягає в тому, що в першому випадку нові слова утворюються на основі існуючих у мові слів і основ шляхом приєднання до них словотворчих афіксів, а в другому випадку – напівафіксів. Афіксація відноситься до морфологічного способу словотворення, а напівафіксація – до лексико-морфологічного способу словотворення [100, с. 50].

Більшість словотворчих афіксів сучасної китайської мови походять від знаменних слів. У сучасній китайській мові існує багато морфем, які ще не пройшли повний шлях від знаменної до афіксальної морфеми. Вони займають проміжне місце між афіксом і знаменною словотворчою морфемою і називаються напівафіксами.

У процесі аналізу, нами було не було знайдено термінів, утворених за допомогою афіксації. Однак, було виокремлено 72 терміни, утворених за допомогою напівафіксів (що становить 20% від загального числа).

На лексико-семантичному рівні для цього виду термінотворення також властива категоріальна вмотивованість. Приклади військових термінів, утворених напівафіксальним способом: 掩体 yǎntǐ «бункер, вогнева точка, укриття»; 乘员 chéngyuán «екіпаж»; 稳定性 wěndìngxìng «остійність»; 不沉性 bù chēnxìng «непотоплюваність»; 坦克兵 tānkèbīng «танкові війська»; 战法 zhàn fǎ «тактичний прийом»; 部队 bùduì «військове формування, військова частина»; 推土机 tuītǔjī «бульдозер»; 战士 zhànshì «рядовий, солдат»; 反恐 fǎnkǒng «контртерористичний, боротьба з тероризмом»; 训练处 xùnliàn chǔ «служба професійної підготовки»; 无人机 wúrénjī «безпілотний літальний апарат».

Продемонстровані приклади напівафіксації не відображають повною мірою потенціал цього виду термінотворення. В процес напівафіксації лексики китайської мови залучається все більша кількість морфем, завдяки яким також утворюються і нові військові терміни.

Відсутність у нашій вибірці військових термінів, утворених за допомогою афіксації, є свідченням того, що в сучасній військовій термінології китайської мови цей спосіб словотворення ще не отримав досить широкого розповсюдження.

3.2.3. Морфемна контракція. За результатами здійсненого квантитативного аналізу, військові терміни, утворені способом морфемної контракції, становлять найменший відсоток (6 одиниць, або 1,7% від загальної кількості) порівняно з кількістю одиниць, утворених за допомогою інших способів. Виявлені скорочені одиниці є неоднорідними за характером творення. Наприклад: 反恐 fǎnkǒng «контртерористичний, боротьба з тероризмом» (контр-; від 恐怖主义 kǒngbù zhǔyì «тероризм»); 后勤 hòuqín «служба матеріально-технічного забезпечення (тилу)» (від 后勤机关 hòuqín jīguān «тилова служба»); 步校 bùxiào «піхотне училище» (від 步兵学校 bùbīng xuéxiào «піхотне училище»); 炮连 pàolián «батарея» (від 炮兵连 pàobīng lián «батарея»).

pàobīnglián «артилерійська батарея»); 政委 zhèngwěi «комісар» (від 政治委员 zhèngzhì wěiyuán «комісар»); 总参 zǒngcān «генеральний штаб» (від 总参谋部 zǒngcānmóubù «генеральний штаб»).

У досліджуваній термінології спостерігаємо високу продуктивність як словосполучень, так і коренескладних та основоскладних слів у ролі вихідних одиниць для творення скорочених термінів.

3.2.4. Іншомовні запозичення є одним із основних джерел творення терміносистем, який полягає у перенесенні елементів чужої мови (слів, словотворчих афіксів, синтаксичних конструкцій тощо) в іншу в результаті мовних контактів [106].

В результаті аналізу матеріалів дослідження, було виявлено 37 одиниць запозичень (10,4% від загальної кількості), що складає значну частину військової термінології сучасної китайської мови і є джерелом її поповнення.

Багаторічне економічне, військове і політичне співробітництво Китаю з США, Росією, безумовно, не могло не відбитися на китайській військової термінології.

Так, до її складу увійшли і продовжують входити багато термінів і термінологічних словосполучень, безпосередньо (фонетично або графічно) або опосередковано (шляхом лексичного калькування) запозичених з англійської мови, наприклад: 声纳 shēngnà (від англ. sonar) «гідролокатор», 坦克 tǎnkè (від англ. tank) «танк», 引擎 yǐnqíng (від англ. engine) «двигун».

Це стосується й іноземних назв зразків озброєння і бойової техніки. У ряді випадків для передачі однієї і тієї ж назви в пресі можуть використовуватися обидва способи, а також можуть існувати певні розбіжності в їх ієрогліфічному написанні. Наприклад: танк «Леопард» (Німеччина) – 列奥巴鲁都 liè'àobālūdū та 豹 bào; танк «Абрамс» (США) – 艾布拉姆斯 àibùlālāmǔsī та 阿勃拉姆斯 ābó'lāmǔsī; танк «Шерідан» (США) – 薛利当 bùlìdāng – 锡莱顿 xīlái dùn – 史尔登 shǐěrdēng; гвинтокрил «Команч»

(США) – 克曼奇 kèmànqí; гвинтокрил «Апач» (США) – 阿帕奇 āpàqí; авіаносець «Авраам Лінкольн» – «阿夫拉阿•林肯» āfūlāā• línkěn.

До прямих кальок з англійської мови відноситься, наприклад, 弹腰带 dànyāodài (ammunition belt) «патронна стрічка». Терміни-кальки з інших мов – порівняно рідкісне явище в області військової термінології. До непрямих кальок англійського походження, що проникли в китайську мову через японську, можна віднести: 机关枪 jīguānqiāng (machine gun) «кулемет», 炮舰 pàojiàn (gun boat) «канонерський човен», 主抵抗线 zhǔdǐkàngxiàn (main line of resistance) «головна смуга опору».

Крім того, в китайській пресі часто вживаються скорочення, прийняті в збройних силах США для позначення різних систем управління військами, наприклад: C2 (command and control) – «система управління і контролю» має еквівалент в китайській мові «指挥与控制»系统; C³ (command, control and communications) «система управління і зв'язку» – має еквівалент в китайській мові «指挥, 控制与通信»系统; C³I (command, control, communications and intelligence) «система управління, зв'язку і розвідки» – має еквівалент в китайській мові «指挥, 控制, 通信与情报»系统; C4I (command, control, communications, computer and intelligence) або (integrated command control) «система управління, зв'язку, комп'ютеризації та розвідки» – має еквівалент в китайській мові «指挥, 控制, 通信, 计算机与情报»系统, C4ISR (command, control, communications, computer, intelligence, surveillance and reconnaissance) «система (концепція) управління, зв'язку, комп'ютеризації, розвідки і спостереження» – має еквівалент в китайській мові «指挥, 控制, 通信, 计算机, 情报, 侦察, 监视»系统.

Після утворення КНР в китайську військову термінологію проникла значна кількість семантичних запозичень з російської мови. Зокрема, за допомогою калькування були запозичені такі терміни як 逐次集中射击 zhúcì jízhōng shèjī «послідовне зосередження вогню», 土木火力点 tǔmù huǒlìdiǎn «дерево-земляна оборонна точка», 前线轰炸机 qiánxiàn hōngzhàjī і 进程

jìnchéng «фронтовий бомбардувальник»; 穿甲燃烧弹 chuānjiǎ ránshāodàn і 追空弹 zhuīkōngdàn «снаряд, що пропалює броню (кумулятивний снаряд)», 枪击群 qiāngjīqún «штурмова група».

Варто зазначити, що основною причиною несприйнятливості китайської мови до звукових запозичень, які проникають в неї головним чином через писемність, є ієрогліфічний характер письма, закріплення за окремими складами певних значень. Інакше кажучи, для китайця кожен склад, позначений тим чи іншим ієрогліфом, є не тільки фонетичною, але й смисловою одиницею. Використання ієрогліфів для запису звукових запозичень, так чи інакше, веде до втрати ясного внутрішнього мотивування терміна, що виник в іншомовній сфері. Внаслідок цього термін стає важким для розуміння і запам'ятовування, тому що його буквальний зміст не має нічого спільного з дійсним значенням.

Деяку роль в негативній реакції китайської мови на звукові запозичення відіграють і фонетичні чинники. Складовий характер китайської мови, силабізм її звукової системи, подовжуючий фонетичний склад іншомовного слова за рахунок вставляння після кожного приголосного голосного, часто призводить до появи складних, громіздких лексичних одиниць, не зовсім зручних для мовного спілкування. Крім того, в китайській мові, в якій основну масу становлять двоскладові і трискладові мовні комплекси, вимова складних запозичень в деякій мірі суперечить вимовним нормам китайської мови, порушує ритміко-мелодійний малюнок мовлення (наприклад, 斯特莫维克 sītèmòwéikè «штурмовик»). Необхідність вимови таких запозичень разом, без ритмічних пауз, підкреслює їх чужорідний характер, представляє певні труднощі для артикуляційної бази китайської мови.

Висновки до Розділу 3

Вивчення теоретичної проблематики терміна, аналіз його функціонування в китайськомовному медійному дискурсі дозволили зробити висновок про те, що військова термінологія, якою б специфічною вона не була, є відкритою мовною системою, відповідає сучасному рівню розвитку військової науки і відображає різноманіття як загальних, так і спеціальних понять, характерних для цієї області діяльності і закріплених в нормативних актах, статутах, настановах, інструкціях та інших документах.

Було здійснено аналіз китайської військової термінології з точки зору її словотвірної та етимологічної структури. За допомогою методів лінгвістичного та квантитативного аналізу ми встановили продуктивність і дослідили особливості окремих способів термінотворення.

Було здійснено етимологічний аналіз військових термінів (356 одиниць), отриманих методом суцільної вибірки з корпусу статей військової рубрики інтернет-версії газети «人民日报» («Женьмінъ жибао»), опублікованих в період з вересня 2018-го по вересень 2019-го року та телевізійних програм на військову тематику каналу CCTV 7.

Встановлено, що у військовій терміносистемі китайської мови кількісно переважають чотирискладові терміни – 104 одиниці (або 29,2% від загальної кількості), а кількість односкладових і двоскладових термінів значно поступається багатоконпонентним термінам – 27,5% проти 72,5%. Отримані дані свідчать про те, що термінологія китайської мови пройшла шлях розвитку від моносилабізму до полісилабізму.

Серед способів термінотворення найпродуктивнішим виявився спосіб словоскладання. За його допомогою утворено 242 одиниці (або 68% від загальної кількості).

У словоскладанні було виділено такі моделі:

- атрибутивна – 192 одиниці (або 79,3% від загальної кількості);
- копулятивна – 30 одиниць (або 12,5% від загальної кількості);
- дієслівно-об'єктна – 17 одиниць (або 7% від загальної кількості);

- суб'єктно-предикативна – 3 одиниці (або 1,2% від загальної кількості).

Термінів, утворених за дієслівно-результативною моделлю, виявлено не було.

Таким чином, атрибутивна модель виявилася найчисленнішою і може бути названа найпродуктивнішою.

Інші способи термінотворення мають таку частотність:

- морфемна контракція – 6 одиниць (або 1,6% від загальної кількості);
- запозичення – 37 одиниць (або 10,4% від загальної кількості).

Термінів, утворених за допомогою афіксації, знайдено не було, натомість було виявлено 72 одиниці (або 20% від загальної кількості) термінів, утворених за допомогою напівафіксації.

ВИСНОВКИ

Військова термінологія є значною частиною лексичного складу китайської мови, що тісно пов'язана з розвитком військової справи, науки, освіти, зумовлена соціально-історичним розвитком людства та підпорядкована фонетичним, словотвірним, лексико-семантичним і граматичним закономірностям.

Лише комплексний аналіз процесу формування військової терміносистеми дозволяє з'ясувати закономірності розвитку, специфіку функціонування китайської військової термінології з метою логічного і лінгвістичного її упорядкування та створення ґрунтовного лексикографічного опису з огляду на лексико-семантичну та структурну характеристики.

Одержані результати теоретичного та практичного дослідження цієї проблеми дали змогу дійти таких висновків.

1. Термін є складним і багатограним поняттям, що має безліч дефініцій і константних характеристик, властивих тільки цьому класу лексичних одиниць.

Термін (від лат. *terminus* – кінець, межа, кордон) являє собою мовний вираз, який може бути представлений словом або словосполученням, що позначає конкретний або абстрактний об'єкт будь-якої спеціальної галузі знання. Об'єкти, що позначаються терміном, формують його предметне значення, в той час як поняття про ці об'єкти – його смислове значення. За змістом цих значень, термін виконує свою ключову функцію – служить знаком для наукової дефініції об'єктів дійсності в рамках певної мовної системи.

До основних ознак терміна відносяться: 1) системність; 2) наявність дефініції (для більшості термінів); 3) тенденція до моносемічності у межах свого термо-технологічного поля; 4) відсутність експресії; 5) стилістична нейтральність.

Таким чином, терміни називають певні якості, предмети і явища за допомогою фіксованих мовних виразів, і являють собою один з видів

спеціальних лексичних одиниць, які в сукупності складають термінологію або терміносистему.

У сучасній лінгвістиці не існує єдиної думки з приводу розмежування понять «термінологія» і «терміносистема».

Ми дотримуємось тієї точки зору, згідно з якою слово «термінологія» відноситься до багатозначних і може означати і те, що мається на увазі під словом «терміносистема», а саме впорядковану систему термінів, протиставлених за значенням іншим групам спеціальної лексики.

За рядом ознак (цілісність, стійкість, відносна структурованість, динамічність) було встановлено, що військова термінологія відноситься до розряду терміносистем, а тому дослідження військових термінів проводилося комплексно, виходячи з особливостей мовних процесів, що відбуваються в рамках цілої терміносистеми.

2. Військова термінологія є сукупністю одногалузевих і багатогалузевих спеціальних найменувань, що відповідають поняттям і реаліям військової сфери й утворюють відповідну фахову підсистему, в якій активно функціонують терміни, що є спільними для технічних та інших суміжних з військовою справою галузей знань.

Військовий термін – це спеціальне найменування у вигляді слова або словосполучення, яке використовується для позначення певного спеціального поняття, що належить до тієї чи іншої галузі військової науки або техніки.

3. Китайські військові терміни в цілому відповідають тим вимогам, які пред'являються до термінологічних одиниць, а саме: володіють системністю, наявністю дефініції, тенденцією до моносемічності в межах свого термінологічного поля, відсутністю експресії, стилістичною нейтральністю.

Переважає більшість китайських військових термінів – однозначні, їх складна структура зводить до мінімуму випадки багатозначності.

У військовій терміносистемі китайської мови кількісно переважають чотирискладові терміни. На відміну від односкладових термінів, вони позначають більш конкретні поняття.

4. Проаналізувавши та узагальнивши результати дослідження військових термінів, які використовуються у китайськомовному медійному дискурсі, ми можемо стверджувати, що в КНР у сучасну епоху військова справа динамічно розвивається, і в зв'язку з цим постійно розширюється і розвивається військова термінологія, яка являє собою складну термінологічну систему, що має певну внутрішню організацію, сукупність одиниць термінологічної номінації військової науки і виступає одним з елементів військової підмови.

Аналіз військової термінології сучасної китайської мови дозволив виокремити такі групи військових термінів, розподілених за певними тематично-галузевими ознаками: оперативно-тактичні, військово-адміністративні, військово-топографічні, військово-інженерні, авіаційні терміни тощо.

Здебільшого військові терміни є словами однозначними, абсолютно позбавленими стилістичного забарвлення. Водночас аналізованій терміносистемі властива полісемія та синонімія, зумовлені мовними та позамовними чинниками.

Особливим способом творення військової термінології є метафоричне перенесення; меншою мірою зафіксовані терміни, утворені на основі метонімічного перенесення. Також спостерігається зменшення загальної кількості багатозначних термінів через активізацію морфологічних типів словотворення, з яких пріоритетним є словоскладання – 242 одиниці (68% від загальної кількості дослідженої термінології).

Після проведеного аналізу моделей словоскладання, можна стверджувати, що атрибутивна модель виявилася найчисленнішою (192 терміна або 79,3% від загальної кількості), а отже і найпродуктивнішою. За нею йдуть: копулятивна – 30 одиниць (або 12,5% від загальної кількості), дієслівно-об'єктна – 17 одиниць (або 7% від загальної кількості), суб'єктно-предикативна – 3 одиниці (або 1,2% від загальної кількості).

Термінів, утворених за дієслівно-результативною моделлю, виявлено не було.

Це свідчить про те, що кількість термінів, утворених за дієслівно-об'єктною, суб'єктно-предикативною, дієслівно-результативною моделями словоскладання, у китайській військовій термінології незначна.

Інші способи термінотворення мають таку частотність:

- морфемна контракція – 6 одиниць (або 1,6% від загальної кількості);
- запозичення – 37 одиниць (або 10,4% від загальної кількості).

Термінів, утворених за допомогою афіксації, знайдено не було, натомість було виявлено 72 одиниці (або 20% від загальної кількості) термінів, утворених за допомогою напівафіксації.

Напівафіксальний спосіб термінотворення виявився більш продуктивним, що може бути пов'язано із залишковими значеннями, які мають напівафікси, а також із тяжінням китайської мови до словоскладання.

До процесу напівафіксації в китайській мові залучається все більша кількість морфем, завдяки яким також утворюються й нові військові терміни.

У військовій термінології на сучасному етапі активізувався процес морфемної контракції (абревіації), зумовлений потребами мовної економії, прагненням уникнути громіздких і незручних утворень, які утруднюють комунікацію.

Відносно невелика кількість іншомовних запозичень зазнає граматичної та фонетичної адаптації. Можливе паралельне існування «власного» та запозиченого терміна.

5. Розглянувши військову термінологію як основний компонент у складі військової лексики сучасної китайської мови, можна зробити висновок, що вона регулярно вживається в різноманітні контекстів; поповнюється тими ж шляхами, використовує ті ж самі способи словотвору й словотворчі засоби, що й загальнолітературна мова; формується і розвивається під впливом комплексу мовних і позамовних чинників, що визначають основні особливості її функціонування. До лінгвістичних особливостей можуть бути віднесені: специфіка термінології як мовної підсистеми, особливості історичного розвитку національної мови (запозичення словотворчих засобів і

способів з інших мов), граматичні процеси в китайській мові; до екстралінгвальних – швидке зростання економічного, науково-технічного і військового потенціалу Китаю, динамічний розвиток військово-предметної області, тенденція до диференціації і спеціалізації військових знань, розширення і ускладнення понятійного апарату багатьох галузей військової науки.

Підбиваючи підсумки проведеної роботи, варто зазначити, що всі основні завдання дослідження були виконані.

Отже, сучасну китайську військову термінологію необхідно розглядати як відкриту термінологічну систему, яка лише тільки формується, відображаючи розвиток військової науки, перебуває у процесі творення та становлення, що неминує викликає суперечності і невпорядкованість. Тому проведене дослідження не вичерпує всієї глибини порушених у ньому проблем.

Перспективним є подальше вивчення специфіки функціонування, особливостей формування і розвитку сучасних китайських військових термінів, одночасно з вирішенням проблеми їх стандартизації, уніфікації і кодифікації.

АНОТАЦІЯ

在我国同中华人民共和国关系发展的背景下，军事术语功能作用、形成、发展问题具有其理论和现实意义。这类情况造成了我们毕业论文题目选择：“现代汉语媒体话语中的军事术语：结构语义和功能方面”。

该毕业论文包括引言、三个部分和结论。论文本文数量是八十个页。论文总数量是一百一十五个页。论文参考文献清单有一百一十五个文献单位其中包括五个中文文献。说明性材料来源的清单有十五个单位。

论文的第一部分，在对文献文献进行分析的基础上，对术语、术语系统、军事术语出定义，详细讨论了它们的基本特征、标出了军事术语研究作为独立知识领域的方面。

第二部分，我们确定了汉语词汇特征，汉语军事术语结构、语义和功能特征，确立了现代汉语军事术语形成、词源和发展的特点。

第三部分，基通过连续采样方法从 2018 年 9 月至 2019 年 9 月之间发布的《人民日报》互联网版报纸的军事部分文章语料库和中央电视台军事专题电视节目中的军事术语的词源分析，详细说明军事术语在中国媒体话语中的作用；建立了汉语军事术语的基本形成方式、确定了它们的生产率。

关键词：术语、术语系统、军事术语、现代汉语、术语造成办法。

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Авербух К. Я. Терминологическая вариантность: теоретический и прикладной аспекты // Вопросы языкознания. – 1986. – №6. – С. 38 – 49.
2. Аксенов А. Т. К вопросу о взаимодействии между английской военной терминологией и общенародной лексикой: автореф. дисс. ... канд. филол. наук / А. Т. Аксенов – М., 1954. – 17 с.
3. Андріянова О. Я. Військово-морська термінологія української мови : етапи формування та семантика : дис. ... канд. філол. наук : 10.02.01 / Ольга Ярославівна Андріянова. — К., 2011. — 199 с.
4. Анкин А. В. Учебник практического курса перевода (военного перевода). Китайский язык / А. В. Анкин, И. Г. Хрипунов – Новосибирск, 2009. – 586 с.
5. Артюх В. До питання особливостей перекладу військової лексики / В. Артюх. // Зб. наук. пр. / МОН України, Переяслав-Хмельниц. держ. пед. ун-т ім. Г. Сковороди. – 2010. – №8. – С. 11–21.
6. Ахманова О. С. Очерки по общей и русской терминологии / О. С. Ахманова. – М.: Учпедгиз, 1957. – 295 с.
7. Ахманова О. С. Словарь лингвистических терминов. – М.: Сов. энциклопедия, 1966. – 605 с.
8. Балабін В. В. Основи військового перекладу: (англ. мова) підручник / В. В. Балабін, В. М. Лісовський, О. О. Чернишов – Київ: Логос, 2008. – 587 с.
9. Балабін В. В. Теоретико-концептуальні основи військового перекладу Філологічні трактати / Віктор Володимирович Балабін // Філологічні трактати / Віктор Володимирович Балабін. – Київ, 2018. – с.7-18
10. Білозерська Л. П. Термінологія та переклад / Л. П. Білозерська, Н. В. Возненко, С. В. Радецька. – Вінниця: Нова книга, 2010. – 232 с.
11. Брагина А. А. Значения и оттенки значения в термине // Терминология и культура речи. – М.: Наука, 1981. – С. 37 – 47.

12. Буров, В. Г. Китайско-русский словарь новых слов и выражений / В. Г. Буров, А. Л. Семенов. – М.: Восточная книга, 2007 – 735 с.
13. Бучина Г. А. Роль метафоры в структурировании и функционировании лексики ограниченного употребления: на материале военной лексики в русском и английском языках : дис. ... канд. филол. наук: 10.02.19 / Галина Анатольевна Бучина. — М., 2003. — 281 с.
14. Василенко Д. В. Військова лексика: навч. посіб. для студ. вищих навч. закл. / Д. В. Василенко – Горлівка: ГДППМ, 2011. – 152 с.
15. Василенко Д. В. Розвиток словникового складу англійської мови військової сфери ХХ — початку ХХІ століття : дис. ... канд. філол. наук: 10.02.04 / Дмитро Володимирович Василенко. — Запоріжжя, 2008. — 237 с.
16. Великий тлумачний словник сучасної української мови (з. Дод., допов. на CD) / Уклад. і голов. ред. В. Т. Бусел. — К.: Ірпінь: ВТФ «Перун», 2009. — 1736 с.
17. Володина М. Н. Теория терминологической номинации / М. Н. Володина. – М.: Изд-во Моск. ун-та, 1997. – 180 с.
18. Гарбовский Н. К., Мишуров Э. Н. Военный перевод в современном мире (теоретико-методологические, лингвистические, военно-исторические и социально-политические аспекты) / Н. К. Гарбовский, Э. Н. Мишуров // Вестник Московского государственного университета. – 2010. – №2. – С. 16 – 41.
19. Герд А. С. Формирование терминологической структуры русского биологического текста / А. С. Герд. – Л.: Изд-во ЛГУ, 1981. – 112 с.
20. Головин Б. Н. Лингвистические основы учения о терминах: учеб. пособие для филол. спец. вузов / Б. Н. Головин, Р. Ю. Кобрин. – М.: Высш. шк., 1987. – 104 с.
21. Гонтар М. О. Українська терміносистема журналістики: формування, структурна організація та функціонування: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук / М. О. Гонтар. — К., 2011. — 21 с.
22. Горелов В. И. Лексикология китайского языка: Учеб. пособие для студентов пед. ин-тов. / В. И. Горелов – М.: Просвещение, 1984. – 216 с.

23. Д'яков А. С. Основи термінотворення: Семантичні та соціолінгвістичні аспекти / А. С. Д'яков, Т. Р. Кияк, З. Б. Куделько. – К.: Вид. дім “КМАcademia”, 2000. – 218 с.
24. Даниленко В. П. Русская терминология: Опыт лингвистического описания. – М.: Наука, 1977. – 246 с.
25. Дудок Р. Проблема значення та смислу терміна в гуманітарних науках / Р. Дудок. – Львів: Видавничий центр ЛНУ імені Івана Франка, 2009. – 358 с.
26. Елина Е. А. Социолингвистический аспект речи персонажей-военных (на материале русской прозы XIX веков): автореф. дисс. ... канд. филол. наук / Елина Е. А. – Саратов, 1997. – 17 с.
27. Жайворонок В. Термінологія в загальномовному словнику / Віталій Жайворонок // Українська термінологія і сучасність: збірник наукових праць. – К., 1998. – С. 210 – 212.
28. Журавлева Т. А. Особенности терминологической номинации / Т. А. Журавлева. – Донецк: Донбасс, 1998. – 252 с.
29. Жэнь Сюэлян. Словообразование китайского языка. Пекин, 1981. – 290 с.
30. Завьялова О.И. Большой мир китайского языка. М.: Восточная литература, 2010. – 287 с.
31. Зарицький М. С. Актуальні проблеми українського термінознавства / М. С. Зарицький. – К.: ІВЦ Видавництво «Політехніка», 2004. – 128 с.
32. Иванов В. В. Терминология и заимствования в современном китайском языке / В. В. Иванов – М.: Наука, 1973. – 171 с.
33. Канделаки Т. Л. Семантика и мотивированность терминов / Т. Л. Канделаки. – М.: Наука, 1977. – 167 с.
34. Капанадзе В. А. Развитие лексики современного русского языка. – М.: Наука, 1965. – 204 с.
35. Караулов Ю. Н. Общая и русская идеография. – М.: Наука, 1976. – 355 с.

36. Квитко И. С. Терминоведческие проблемы редактирования / И. С. Квитко, В. М. Лейчик, Г. Г. Кабанцев. – Львов: Вища школа, 1986. – 150 с.
37. Квитко И. С. Термин в научном документе. – Львов: Вища школа, 1976. – 127 с.
38. Кленин И. Д. Китайско-русский военный и технический словарь / И. Д. Кленин. – Москва: Воениздат, 1985. – 676 с.
39. Кленин И. Д. Лексикология китайского языка / И. Д. Кленин, Ф. Щичко. – М.: Восточная книга, 2013. – 272 с.
40. Кленин И. Д. О некоторых особенностях китайской военной лексики (теоретическое обоснование к «Китайско-русскому военному и техническому словарю») / И. Д. Кленин – М.: Воениздат, 1968. – 564 с.
41. Коваль А. П. Практична стилістика сучасної української літературної мови. – К: КДУ, 1978. – 375 с.
42. Коваль А. П. Синонімічне в термінології // Дослідження з лексикології та лексикографії: Міжвідомчий збірник. – К.: Наук. думка, 1965. – С. 157 – 169.
43. Коровушкин В. П. Нестандартная лексика в английском и русском военных подъязыках (понятийный аппарат) / В. П. Коровушкин // Вестник Оренбургского государственного университета. – 2003. – № 4. – С. 53 – 59.
44. Короткий тлумачний словник української мови. Близько 7000 слів. За редакцією Д. Г. Гринчишина. Укладачі: Д. Г. Гринчишин, В. Л. Карпова, Л. М. Полюга, М. Л. Худаш, У. Я. Єдлінська. Науковий редактор – доктор філологічних наук О. Д. Пономарів. – К.: Вид. центр «Просвіта», 2010 р. – 600 с.
45. Коротков Н. Н. Основные особенности морфологического строя китайского языка. М.: Издательство «Наука», Главная редакция восточной литературы, 1968.

46. Косов А. В. Некоторые различия системной организации терминологии по сравнению с организацией общей лексики / А. В. Косов // Термин и слово: межвуз. сб. – Горький: ГГУ, 1980. – С. 13–21.

47. Котелова Н. З. Семантическая характеристика терминов в словарях / Н. З. Котелова // Проблематика определений терминов в словарях разных типов. – Л.: Наука, 1976. – С. 36–42.

48. Кочарян Ю. Г. Функциональные особенности американского военно-морского сленга. / Ю. Г. Кочарян // Теория и практика общественного развития. – 2012. – №4. – С. 395 – 398.

49. Кротевич С. В., Родзевич Н. С. Словник лінгвістичних термінів. – К.: Вид-во АН УРСР, 1957. – 235 с.

50. Крыжановская А. В. Сопоставительное исследование терминологии современных русского и украинского языков. Проблемы унификации и интеграции / А. В. Крыжановская. – К.: Наукова думка, 1985. – 204 с.

51. Курдюмов В. А. Курс китайского языка. Теоретическая грамматика. – М.: Цитадель-трейд, Лада, 2005. – 576 с.

52. Лагутіна А. В. Термін і загальноживана мова / А. В. Лагутіна // Культура слова. – 1980. – Вип. 18. – С. 26–31.

53. Лату М. Н. Военная терминология в современном политическом дискурсе / М. Н. Лату // Политическая лингвистика. – 2011. – № 3. – С. 98 – 104.

54. Лейчик В. Терминоведение: предмет, методы, структура / В. Лейчик. – 2-е изд. – М.: КомКнига, 2006. – 382с.

55. Лебедева Т. Б. Динаміка розвитку військової лексичної підсистеми в сучасній німецькій мові : дис. ... канд. філол. наук : 10.02.04 / Тетяна Борисівна Лебедева. — К., 2002. — 233 с.

56. Ли Цзиньси. Лю Шижу. Учебные материалы по китайской грамматике. Пекин, 1953. – Т. 1. 158 с.

57. Ли Цзиньси, Лю Шижу. Учебные материалы по грамматике китайского языка. Пекин, 1959. – 595 с.

58. Ли Цзиньси. Исследование словообразования и словника китайского языка // Вестник Пекинского педагогического университета. 1959. ч. 1. С. 83-104. ч. 2. С. 71-92.
59. Ло Шихун. Лексика современного китайского языка. Ланьчжоу, 1984. 146 с.
60. Лотте Д. С. Как работать над терминологией. Основы и методы / Д. С. Лотте. – Москва: Наука, 1968. – 76 с.
61. Лотте Д. С. Основы построения научно-технической терминологии / Д. С. Лотте. – М.: Изд-во акад. наук СССР, 1961. – 162 с.
62. Лукіяничук Ю. О. Особливості перекладу англійської військово-спеціальної термінології / Ю. О. Лукіяничук // Молодий вчений / Ю. О. Лукіяничук. – Одеса, 2016. – С. 125-128
63. Матюшин И. М. Коммуникативная модель взаимодействия военнотерминологических систем (на материале русского и французского военных подъязыков): автореф. дисс. ... канд. филол. наук: 10.02.20 / И. М. Матюшин – М., 1996. – 21 с.
64. Миньяр-Белоручев Р. К. Учебник военного перевода: Французский язык. Общий курс // Р. К. Миньяр-Белоручев, В. П. Остапенко, А. Ф. Ширяев. М.: Воениздат, 1984. – 444 с.
65. Моисеев А. И. О языковой природе термина / А. И. Моисеев //Лингвистические проблемы научно-технической терминологии: Материалы совещания. – М.: Наука, 1970. – С. 127–138.
66. Нелюбин Л. Л. Военный перевод и его особенности: учебник военного перевода (общий курс). Английский язык. / Л. Л. Нелюбин, А. А. Дормидонтов, А. А. Васильченко. – М.: Воениздат, 1981. – 379 с.
67. Николаев А. Н. Китайский язык. Военно-морские силы. Учебная разработка по военному переводу: учебное пособие / А. Н. Николаев, К. П. Якуб. – Москва: МГИМО-Университет, 2016. – 37 с.
68. Николаев А. Н. Лингвистическое обеспечение военной деятельности. Учебная разработка по военному переводу. Китайский язык / А. Н. Николаев, К. П. Якуб. – М.: МГИМО-Университет, 2014. – 36 с.

69. Панько Т. І., Кочан І. М., Мацюк Г. П. Українське термінознавство. – Львів: Світ, 1994. – 215 с.
70. Пекарская Л. А. О принципах и методике анализа современной военной терминологии / Л. А. Пекарская // Подготовка и использование научно-технических словарей в системе информационного обеспечения. – 1986. – С. 95 – 96.
71. Прохорова В. Н. Полисемия и лексико-семантический способ словообразования в современном русском языке: Лекции по спецкурсу / В. Н. Прохорова. – М.: Изд-во Моск. Ун-та, 1980. – 87 с.
72. Пыриков Е. Г. Военная терминология как объект сопоставительных исследований / Е. Г. Пыриков // Функционирование системы языка в речи. – 1989. – С. 98 – 111.
73. Реформатский А. А. Мысли о терминологии / А. А. Реформатский // Современные проблемы русской терминологии. – М., 1986. – С. 163–198.
74. Рябов А. Г. Метафора в терминообразовании (на примере военной терминологии) / А. Г. Рябов // Вестник Костромского государственного университета им. Н. А. Некрасова. – 2009. – № 3. – С. 149 – 154.
75. Салимова Р. Х. Современное профессиональное просторечие (на материале военной русской лексики советской эпохи): автореф.дисс. ... канд. филол. наук: 10.02.01 / Р. Х. Салимова. – М., 1974. – 22 с.
76. Сдобнова Ю. Н. Некоторые дискурсивные особенности современной военной терминосистемы вооруженных сил Франции / Ю. Н. Сдобнова // Вестник Московского государственного лингвистического университета. – 2014. – № 10. – С. 195 – 209.
77. Селіванова О. О. Сучасна лінгвістика: термінологічна енциклопедія / О. О. Селіванова. – Полтава: Довкілля-К, 2006. – 716 с.
78. Семенас А. Л. Лексика китайского языка. – 2-е издание, стер. – М.: Восток-Запад, 2005. 310 с.
79. Симоненко Л. О. Формування української біологічної термінології / Л. О. Симоненко. – К.: Наук. думка, 1991. – 151 с.

80. Симоненко Л. О. Українська наукова термінологія: стан та перспективи розвитку / Людмила Симоненко // Українська термінологія і сучасність: збірник наукових праць. – К.: КНЕУ, 2001. – Вип. IV. – С. 3–8.
81. Симоненко Л. О. Біологічна термінологія: формування та функціонування. – Умань: РВЦ “Софія”, 2006. – 104 с.
82. Симоненко Л. О. Українська термінологія кінця ХХ століття // Українська термінологія і сучасність. Матер. II Всеукр. наук. конф. – К., 1997. – С. 10 – 14.
83. Склад і структура термінологічної лексики української мови / [А. В. Крижанівська, Л. О. Симоненко, Т. І. Панько та ін.]; за ред. А. В. Крижанівської. – К.: Наукова думка. – 1984. – 196 с.
84. Словник української мови: в 11 кн. / [за ред. І. К. Білодіда]. – К.: Наукова думка, 1970–1980.
85. Солнцев, В. М. Очерки по современному китайскому языку / В. М. Солнцев. – М., 1957 – 204 с.
86. Сороколетов Ф. П. История военной лексики в русском языке XI–XVII вв. / Федор Павлович Сороколетов. — Л. : Наука, 1970. – 384 с.
87. Степанова М. Д., Чернышева И. И. Лексикология современного немецкого языка. — М.: Академия, 2003. — 252 с.
88. Стрелковский Г. М. Теория и практика военного перевода: Немецкий язык / Г. М. Стрелковский. – Москва: Воениздат, 1999. – 272 с.
89. Сунь Чансюй. Лексика китайского языка. Чанчунь, 1956. 493 с.
90. Суперанская А. В. Общая терминология: Вопросы теории / А. В. Суперанская, Н. В. Подольская, Н. В. Васильева. – М., 2012. – 248 с.
91. Синегуб О. О. Військова термінологія в сучасному китайськомовному медійному дискурсі / О. О. Синегуб // Матеріали Міжнародної студентської науково-практичної конференції “Ad orbem per linguas. До світу через мови” – Київ: Видавничий центр КНЛУ, 2019. – С. 734.

92. Сучасна українська літературна мова. Лексика і фразеологія / [за заг. ред. І. К. Білодіда]. – К.: Наук. думка, 1973. – 438 с.
93. Толикина Е.Н. Некоторые лингвистические проблемы изучения терминов // Лингвистические проблемы научно-технической терминологии. – М.: Наука, 1970. – С. 53 – 67.
94. Туровська Л. В. Військові звання та посади в Україні : історико-генетичний аспект вивчення української військової термінології / Людмила Володимирівна Туровська. — Ірпінь : ВТФ «Перун», 2005. — 160 с.
95. Українська мова : енциклопедія / редкол. : В. М. Русанівський (співголова), О. О. Тараненко (співголова), М. П. Зяблюк та ін. — К. : Укр. енциклопедія, 2004. — 824 с.
96. Философский словарь [Электронный ресурс] – Режим доступа до ресурсу: http://gufo.me/content_fil/metafora-700.html.
97. Фомина Н. Д. Военная лексика русского языка в контексте художественной речи (на материале советской литературы): автореф. дисс. ... канд. филол. наук / Н. Д. Фомина – М., 1968. – 24 с.
98. Фролова, О. П. Словообразование в терминологической лексике современного китайского языка: монография / О. П. Фролова. – М.: Восточная книга, 2011. – 168 с.
99. Хабаров А. А. Практический курс военного перевода китайского языка: учебное пособие. Ч. 1. / А. А. Хабаров. – Москва: Восточная книга, 2014. – 256 с.
100. Хаматова, А. А. Словообразование современного китайского языка / А. А. Хаматова. – М.: Муравей, 2003. – 223 с.
101. Ху Шуанбао. Какая польза от понимания способов словообразования // Сто вопросов по языкознанию. Тяньцзинь, 1984. – 113 с.
102. Цюй Фуюань. Примеры и толкования словообразования современного китайского языка. Цзинань, 1958. – 74 с.
103. Шевчук В. Н. Военно-терминологическая система в статике и динамике: диссертация ... доктора филологических наук: 10.02.19. / В. Н. Шевчук – Москва, 1985. – 488 с.

104. Шевчук В. Н. Производные военные термины в английском языке / В. Н. Шевчук. – Москва: Воениздат, 2003. – 231 с.
105. Шелов С. Д. Еще раз об определении понятия «термин» / С. Д. Шелов // Вестник Нижегородского университета им. Н. И. Лобачевского. – 2010. – № 4 (2). – С. 795–799.
106. Щичко В. Ф. Китайский язык. Теория и практика перевода. Учебное пособие – М.: Восток-Запад, 2010. – 223 с.
107. Якобсон А. П. Военно-воздушные силы. Китайский язык: учеб. пособие. / А. П. Якобсон. – Томск: Издательский Дом Томского государственного университета, 2015. – 60 с.
108. Якобсон А. П. Военно-морские силы. Китайский язык: учебное пособие. / А. П. Якобсон. – Томск: Издательский Дом ТГУ, 2014. – 80 с.
109. Яценко Н. О. Формування назв військового одягу в українській мові / Ніна Олександрівна Яценко. — К. : ВД Дмитра Бураго, 2009. — 179 с.
110. Ruiqin Miao. Loanword adaptation in Mandarin Chinese: Perceptual, Phonological and Sociolinguistic Factors. A Dissertation for the Degree of Doctor of Philosophy in Linguistics. – Stony Brook University, 2005. – December.
111. «现代兵器»杂志。一北京: 08. 2011
112. 武器百科/«武器百科»编委会编写。一北京: 中国华侨出版社, 2010.
113. 蔡梅. 现代汉语外来词的新形式及其规范问题 // 人才培养模式改革和开放教育试点论文集, 北京, 2003.
114. 陆志伟. 汉语的构词法, 北京, 1964.
115. 俄汉军事大词典/封敏主编。一上海: 上海外语教育出版社, 2007.

СПИСОК ДЖЕРЕЛ ІЛЮСТРАТИВНОГО МАТЕРІАЛУ

1. “国际军事比赛-2019”海上登陆项目誓师动员大会举行 [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <http://military.people.com.cn/n1/2019/0721/c1011-31246649.html>.
2. 谋打赢者有平台 善打仗者有地位 [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <http://military.people.com.cn/n1/2019/0709/c1011-31222229.html>.
3. 兵无常势谋制胜 战法一变天地宽 [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <http://military.people.com.cn/n1/2019/0704/c1011-31213101.html>.战士的事，小事要当大事办 [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <http://military.people.com.cn/n1/2019/0701/c1011-31205396.html>.
4. 好班长黑海波留名“好汉墙” [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <http://military.people.com.cn/n1/2019/0704/c1011-31213085.html>.
5. 中德将举行“联合救援-2019”卫勤实兵联合演习 [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <http://military.people.com.cn/n1/2019/0703/c1011-31210552.html>.
6. 远离油老虎，绿色武器走俏战场 [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <http://military.people.com.cn/n1/2019/0924/c1011-31369781.html>.
7. 韩宣布新型准航母计划 将搭载 16 架 F-35B 战机 [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <http://military.people.com.cn/n1/2019/0724/c1011-31253237.html>.
8. 美专家评中国 075 两栖攻击舰：建造速度令人惊叹 [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <http://military.people.com.cn/n1/2019/0928/c1011-31378295.html>

9. 《防务新观察》 美国发布“倒计时” 以色列剑指波斯湾 或将引爆“火药桶”？ [Электронный ресурс] – Режим доступа до ресурсу: <https://www.youtube.com/watch?v=fVvfqzafTxx>.

10. 《军事报道》 第 80 集团军某旅：多维感知 让火力主战发挥更大效能 [Электронный ресурс] – Режим доступа до ресурсу: <https://www.youtube.com/watch?v=MIYqF3HHPNE>.

11. 《军事报道》 记者在战位 探访陆军地面突击装备试验场 [Электронный ресурс] – Режим доступа до ресурсу: <https://www.youtube.com/watch?v=x7msPGVlcKw>.

12. 《军事报道》 第 83 集团军某旅：用信息化头脑驾驭数字化装备 [Электронный ресурс] – Режим доступа до ресурсу: <https://www.youtube.com/watch?v=8AX9qZiEcYc>.

13. 《军事科技》 尖峰火力——①狙击武器 20181020 | CCTV 军事 [Электронный ресурс] – Режим доступа до ресурсу: https://www.youtube.com/watch?v=Shn_Brpfwfg.

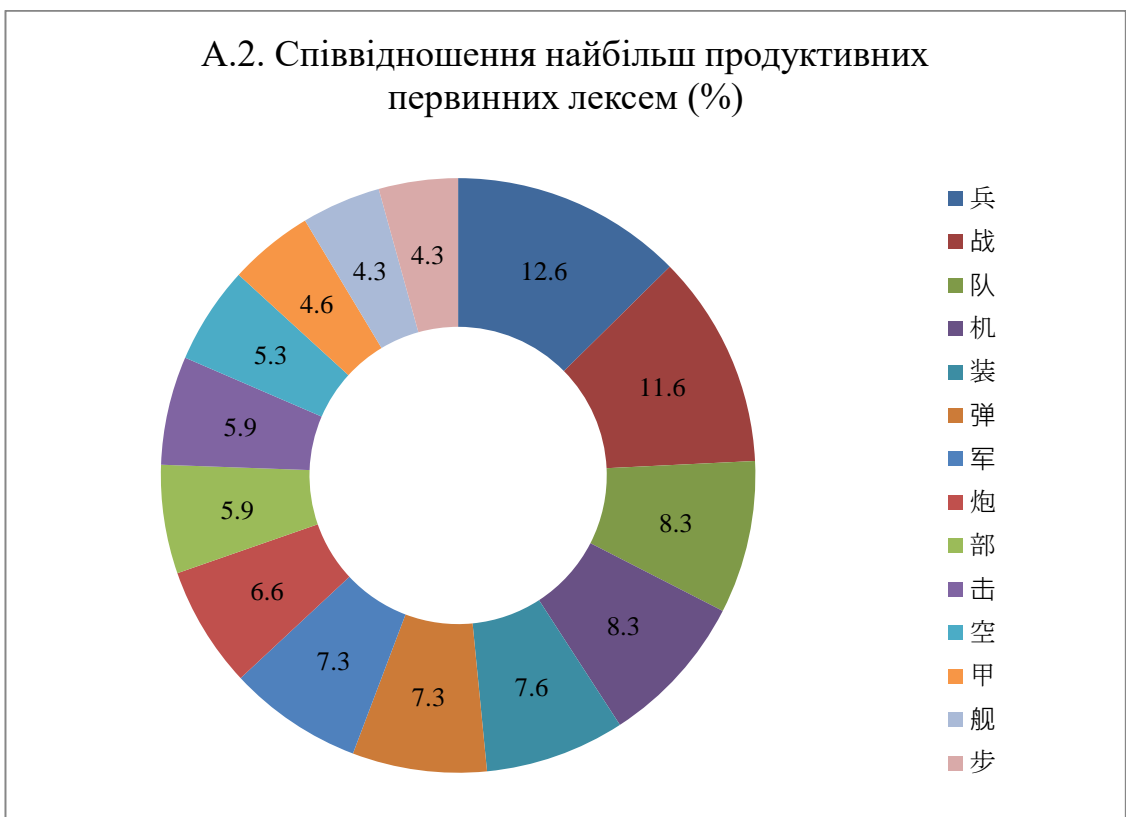
14. 《军事纪实》 藏族战士成长记 20180926 | CCTV 军事 [Электронный ресурс] – Режим доступа до ресурсу: <https://www.youtube.com/watch?v=ZG0TIFbwueQ>.

15. 《军旅人生》 廖新华：妙算制胜的主战先锋 20180917 | CCTV 军事 [Электронный ресурс] – Режим доступа до ресурсу: <https://www.youtube.com/watch?v=U8YD5cfmE-Y>.

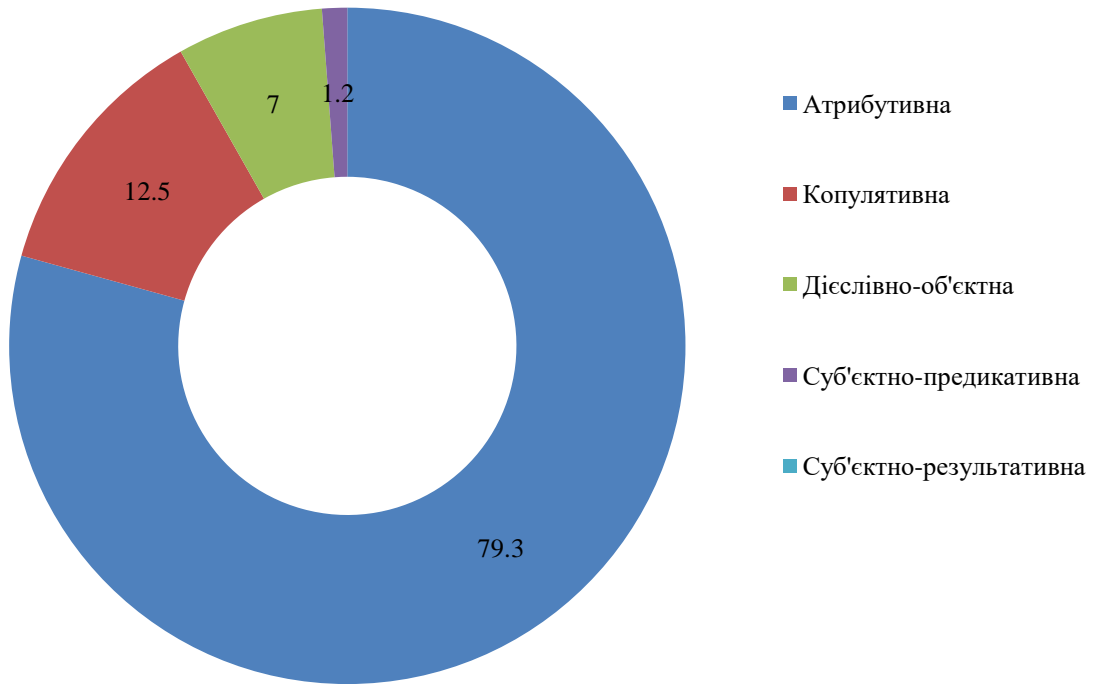
ДОДАТКИ

Додаток А

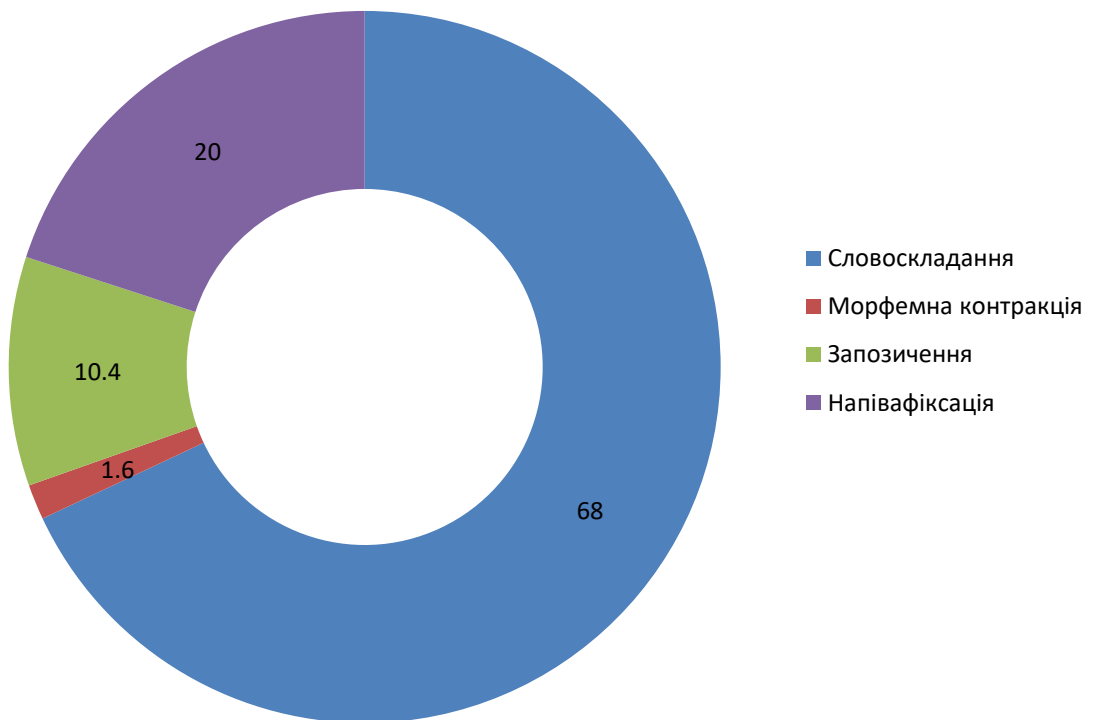
Структура китайських військових термінів

А.3. Співвідношення рівня продуктивності моделей словоскладання (%)

А.4. Продуктивність способів термінотворення (%)

Розподіл китайських військових термінів за складом, структурою і способом творення

Односкладові

Термінологічна одиниця	Спосіб творення, моделі словоскладання
1. 旅 lǚ бригада 2. 连 lián рота 3. 队 duì загін, підрозділ, частина 4. 营 yíng батальйон, дивізіон 5. 团 tuán полк	

Двоскладові

Термінологічна одиниця	Спосіб творення або модель словоскладання
1. 雷达 léidá радар, РЛС (фонетичне запозичення) 2. 呼号 hūhào позивний (кликати; звання, ім'я) 3. 战壕 zhànháo окоп (війна; рів, окоп) 4. 掩体 yǎntǐ бункер, вогнева точка, укриття (прикривати, закривати; тіло) 5. 堑壕 qiànáo траншея (фортечний рів; рів, траншея) 6. 地堡 dìbǎo дерево-земляна оборонна точка бункер (земля; фортеця) 7. 地雷 diléi сухопутна міна (земля; вибуховий пристрій) 8. 弹药 dànào боєприпаси (куля, ядро, снаряд; морфема, що позначає хімічні речовини, (порох)) 9. 步兵 bùbīng піхота(крок, піхота; солдат, війська) 10. 司令 sīlìng командувач (керувати; наказ, наказувати, заст. начальник) 11. 炮兵 pàobīng Артилерія (гармата; солдат, війська) 12. 军服 jūnfú військова форма (військо, армія; одяг, форма) 13. 军衔 jūnxián військове звання (військо, армія; титул. звання) 14. 战旗 zhànqí Бойовий прапор (війна; прапор) 15. 军事 jūnshì військова справа (військо; армія, справа) 16. 队员 duìyuán боєць загону (загін, підрозділ, частина; родова морфема, що вказує приналежність людини до певної групи) 17. 打仗 dǎzhàng воювати, вести бій (битися, воювати; бій, війна, зброя) 18. 练兵 liànbīng підготовка військових (навчатися, тренувати; солдат, війська)	Фонетичне запозичення Дієслівно-об'єктна Атрибутивна Напівафіксація Копулятивна Атрибутивна Атрибутивна Атрибутивна Копулятивна Копулятивна Копулятивна Атрибутивна Атрибутивна Атрибутивна Атрибутивна Атрибутивна Копулятивна Копулятивна Дієслівно-об'єктна

19. 部队 bùduì військове формування, військова частина (частина, управління, штаб; загін, підрозділ, частина)	Копулятивна
20. 官兵 guānbīng особовий склад (офіцер; солдат)	Копулятивна
21. 干部 gānbù командний склад, офіцер (головний, основа; склад)	Атрибутивна
22. 反恐 fǎnkǒng контр терористичний, боротьба з тероризмом (контр-; від 恐怖主义 kǒngbù zhǔyì тероризм)	Напівафіксація, аббревіація
23. 支队 zhīduì загін (рахівне слово для віськових формувань; загін, підрозділ, частина)	Копулятивна
24. 总队 zǒngduì зведена дивізія, дивізія кораблів (збирати разом; загін, підрозділ, частина)	Атрибутивна
25. 后勤 hòuqín служба матеріально-технічного забезпечення (тилу) ((скорочення від 后勤机关 hòuqín jīguān тилова служба) той, що знаходиться позаду; служба)	Атрибутивна (аббревіація)
26. 连队 liánduì рота, батарея, ескадрон (рота; загін, підрозділ, частина)	Копулятивна
27. 新训 xīnxùn курс молодого бійця (новий, молодий; вчити, поспівати)	Атрибутивна
28. 战区 zhànqū театр бойових дій (війна, бій; район)	Атрибутивна
29. 战局 zhànjú бойова ситуація (війна, бій; ситуація)	Атрибутивна
30. 武器 wǔqì зброя (зброя; інструмент)	Копулятивна
31. 实战 shízhàn реальні бойові дії (реальний, справжній; війна, бій)	Атрибутивна
32. 夹击 jiājī наносити удар з двох флангів (стискати (з обох боків); атакувати)	Атрибутивна
33. 兵力 bīnglì війська (солдат, війська; сила)	Копулятивна
34. 战法 zhàn fǎ тактичний прийом, військово мистецтво (війна, бій; спосіб, метод, прийом)	Атрибутивна
35. 战术 zhànshù тактика, військово мистецтво (війна, бій; мистецтво, спосіб, метод, прийом)	Атрибутивна
36. 占领 zhàn lǐng окупація, окупувати, захоплювати (займати; керівник, командувати)	Дієслівно-об'єктна
37. 位置 wèizhi позиція, місцезнаходження (місце, позиція; розмістити)	Суб'єктно-предикативна
38. 侦察 zhēnchá військова розвідка (вистежувати, розслідувати; розслідувати, спостерігати)	Копулятивна
39. 炸药 zhà yào вибухова речовина (бомбардувати, підрипати; речовина)	Атрибутивна
40. 前出 qiánchū вихід (на позицію) (рух вперед, наступати; вирушати, виходити)	Суб'єктно-предикативна
41. 列兵 lièbīng рядовий, солдат (шеренга, показник множинності та збірності; солдат, війська)	Копулятивна

42. 新兵 xīnbīng новобранець, рекрут (новий; солдат, війська)	Атрибутивна
43. 营房 yíngfáng казарма (заст.) (батальйон, дивізіон; будівля)	Атрибутивна
44. 战士 zhànshì рядовий, солдат (війна, бій; солдати)	Копулятивна
45. 营区 yíngqū казармене містечко (батальйон, дивізіон; територія, район)	Атрибутивна
46. 班长 bānzhǎng командир загону, розрахунку (відділення; головний)	Атрибутивна
47. 军区 jūnqū військовий округ (військо, армія; територія, район)	Атрибутивна
48. 中士 zhōngshì сержант (середній; солдати)	Атрибутивна
49. 驻守 zhùshǒu обороняти, стояти гарнізоном (стояти; обороняти)	Копулятивна
50. 防线 fāngxiàn лінія оборони (обороняти; лінія)	Дієслівно-об'єктна
51. 先锋 xiānfēng авангард, передова частина (передовий, ударний загін; авангард, ударний загін)	Копулятивна
52. 戍守 shùshǒu гарнізон, стояти гарнізоном (охороняти територію, стояти гарнізоном; охороняти, захищати)	Копулятивна
53. 战友 zhànyou бойовий товариш (війна, бій; друг, товариш)	Атрибутивна
54. 实兵 shíbīng війська, діюча армія (дійсний; солдат, війська)	Дієслівно-об'єктна
55. 军卫 jūnwèi військовий пост (військо, армія; охороняти, забезпечувати)	Суб'єктно-предикативна
56. 民兵 mínbīng народне ополчення (народ, народний; солдат, війська)	Атрибутивна
57. 兵种 bīngzhǒng рід військ(солдат, війська; рід, вид)	Атрибутивна
58. 军种 jūnzhǒng вид збройних сил (військо, армія; рід, вид)	Атрибутивна
59. 动员 dòngyuán мобілізація (приводити в дію, рухати; штат, особовий склад)	Дієслівно-об'єктна
60. 条令 tiáolìng керівні накази, статут (порядок, система, параграф; директива, настанова)	Атрибутивна
61. 分队 fēnduì підрозділ (підрозділ, відділення; загін, підрозділ, частина)	Копулятивна
62. 军团 jūntuán військове об'єднання, корпус (військо, армія; об'єднання, полк)	Атрибутивна
63. 兵团 bīngtuán військове з'єднання, армія, корпус (солдат, війська; об'єднання, полк)	Атрибутивна
64. 战时 zhànshí військовий час (війна, бій; час)	Атрибутивна
65. 平时 píngshí мирний час (мир, спокій; час)	Атрибутивна
66. 征集 zhēngjí призов (збирати, рекрутувати; збирати, колекціонувати)	Копулятивна
67. 基地 jīdì база (основа, базис; земля, основа)	Копулятивна

5. 钢带网 gāngdài wǎng стрічкова спіраль (сталь; стрічка; сітка)	Атрибутивна
6. 铁丝栅 tiěsīzhà огорожа з дроту (залізо; нитка; паркан, огорожа)	Атрибутивна
7. 支撑点 zhīchēng diǎn опорний пункт (підтримувати, тримати; підтримувати, спиратися; пункт, точка)	Атрибутивна
8. “豹”坦克 “Bào” tǎnkè Танк Леопард (леопард; танк)	Фонетико-семантичне запозичення
9. 坦克兵 tǎnkèbīng танкові війська (танк (запозичення); солдат, війська)	Фонетико-семантичне запозичення
10. 固定炮 gùdìngpào стаціонарне знаряддя (закріплювати; міцний; зброя калібром більше 20 мм)	Атрибутивна
11. 预备队 yùbèiduì резерв (заздалегідь; підготовлений, запас; загін, підрозділ, частина)	Атрибутивна
12. 装甲兵 zhuāngjiǎbīng бронетанкові війська (одягати, обладунки, панцир; солдат, війська)	Атрибутивна
13. 手榴弹 shǒuliúdàn ручна граната (рука; граната, гранат; ядро, снаряд)	Атрибутивна
14. 预备役 yùbèiyì запас(заздалегідь; підготовлений резерв;солдат, повинність)	Атрибутивна
15. 卫戍区 wèishùqū столичний гарнізон (охороняти, обороняти кордон; гарнізон; район)	Атрибутивна
16. 警备区 jǐngbèiqū гарнізон (охороняти, попереджувати; підготувати, бути напоготові; район)	Атрибутивна
17. 省军区 shěngjūnqū провінційний військовий округ (провінція; військо, армія; район)	Атрибутивна
18. 防空军 fángkōngjūn війська протиповітряної оборони (обороняти; повітряний простір; військо, армія)	Атрибутивна
19. 总司令 zǒng sīling головнокомандувач (головний; керувати; заст. начальник)	Атрибутивна
20. 正规军 zhèngguījūn регулярні війська (справжній, дійсний; статут, правило; військо, армія)	Атрибутивна
21. 战斗力 Zhàndòulì – бойова міць, боєздатність (війна, бій; боротися; сила, спроможність, ступінь)	Атрибутивна
22. 参谋长 cānmóuzhǎng начальник штабу (радитись; планувати; головний)	Атрибутивна
23. 训练处 xùnliàn chǔ служба професійної підготовки (вчити, поспівати; навчатися, тренувати; бюро. заклад)	Атрибутивна
24. 后勤部 hòuqínbù служба матеріально-технічного забезпечення (той, що знаходиться позаду; служба; департамент, відомство)	Атрибутивна
25. 集团军 jítuánjūn армія, армійський корпус (з'єднання) (збирати, колекціонувати; полк, бригада)	Атрибутивна
26. 掩护机 yǎnhù jī техніка для ведення дій прикриття (оборони) (прикривати, закривати; захищати, берегти; техніка, машина)	Атрибутивна
27. 突击机 tūjījī наступальна техніка (несподівано, атакувати; знищити, винищити; техніка, машина)	Атрибутивна
28. 突击组 tūjīzǔ ударна група (несподівано, атакувати; знищити, винищити; група)	Атрибутивна
29. 突击群 tūjīqún ударна група (несподівано, атакувати; знищити, винищити; рій, група)	Атрибутивна
30. 小队长 xiǎoduìzhǎng командир взводу (малий; загін, підрозділ, частина; головний)	Атрибутивна
31. 侦察组 zhēncháozǔ розвідувальна група (вистежувати, розслідувати, розслідувати, спостерігати; група)	Атрибутивна

32. 指挥部 zhǐhuībù штаб (вказувати; керувати; департамент, відомство)	Атрибутивна
33. 司令部 sīlǐng bù штаб (керувати; наказ,наказувати, заст. начальник; департамент, відомство)	Атрибутивна
34. 开小差 kāi xiǎochāi дезертирувати (починати, брати; маленький; відрядження)	Дієслівно-об'єктна
35. 指导员 zhǐdǎoyuán політичний керівник роти (вказувати; керувати; родова морфема, що вказує приналежність людини до певної групи)	Напівафіксація
36. 解放军 jiěfàngjūn визвольна армія (позбавлятися; звільняти; військо, армія)	Атрибутивна
37. 国防部 guófángbù міністерство оборони (країна; обороняти; департамент, відомство)	Атрибутивна
38. 保障连 bǎozhàng lián рота забезпечення (захищати, забезпечувати; прикривати; рота)	Атрибутивна
39. 卡宾枪 kǎbīng qiāng карабін (карабін (запозичення);зброя калібром до 20 мм)	Фонетико-семантичне запозичення
40. 发动机 fādòngjī двигун (виникати; рухатися; машина)	Атрибутивна
41. 燃油箱 ránóuxiāng паливний бак (палити, палати; нафта, бензин, мастило; ящик, бак)	Атрибутивна
42. 操纵台 cāozòngtái пульт керування (керувати, рухати; давати хід; пульт)	Атрибутивна
43. 热像仪 rèxiàngyí тепловізор (тепло; зображати; прилад)	Атрибутивна
44. 导航仪 dǎohángyí навігаційний прилад (вказувати; навігація; прилад)	Атрибутивна
45. 开路机 kāilùjī шляхопрокладач (рухати, відкривати; дорога, вулиця, шлях; машина, апарат)	Атрибутивна
46. 方向舵 fāngxiàngduò кермо напрямку (напрямок, сторона; рух від себе, у напрямку до... ; кермо)	Атрибутивна
47. 起落架 qǐluòjià шасі (підніматися; скидати; рамка, каркас, установка)	Атрибутивна
48. 道路兵 dàolùbīng дорожні війська (шлях, дорога; дорога, вулиця, шлях; солдат, війська)	Атрибутивна
49. 边防连 biānfáng lián прикордонний загін (рубіж, кордон, обороняти; рота)	Атрибутивна
50. 工程兵 gōngchéngbīng інженерні війська (праця; демонструвати, міра; солдат, війська)	Атрибутивна
51. 空降兵 kōngjiàngbīng повітряно-десантні війська (повітряний простір; спускатися, знижуватись; солдат, війська)	Атрибутивна
52. 迫击炮 pàijīpào міномет (вузький, загрожувати; атакувати, бити; зброя калібром більше 20 мм)	Атрибутивна
53. 重机枪 zhòng jīqiāng станковий кулемет (важкий; машина; зброя калібром до 20 мм)	Атрибутивна
54. 榴弹炮 liúdàn pào гаубиця (граната, гранат; ядро, снаряд; зброя калібром більше 20 мм)	Атрибутивна
55. 指挥车 zhǐhuīchē командно-штабна машина(вказувати; керувати; автомобіль, машина)	Атрибутивна
56. 加农炮 jiānóngpào гармата (гармата (запозичення); зброя калібром більше 20 мм)	Фонетико-семантичне запозичення
57. 驾驶员 jiàshǐyuán Пілот, механік-водій (упряж; керувати автомобілем, пілотувати; ; родова морфема, що вказує приналежність людини до певної групи)	Напівафіксація
58. 无人机 wúrénjī безпілотний літальний апарат (не мати; людина; апарат)	Атрибутивна

59. 载重量 zàizhòngliàng вантажопідйомність (вантажити, накопичувати; важкий; вага, об'єм, міра)	Дієслівно-об'єктна
60. 外挂物 wàiguàiwù зовнішня підвіска (ззовні; висіти, вішати; предмет (родова приналежність))	Копулятивна
61. 巡察艇 xúncáhtíng патрульний катер (крейсувати, патрулювати; вистежувати, розслідувати; катер)	Атрибутивна
62. 排水量 páishuǐliàng водотоннажність (витіснити; вода; вимірювати, об'єм)	Атрибутивна
63. 稳定性 wěndìngxìng остійність (спокійний, стабільний; міцний; -ність)	Напівафіксація
64. 吃水线 chīshuǐxiàn ватерлінія (мати осадку; вода; лінія)	Атрибутивна
65. 自给力 zìjǐlì автономність (сам; задовольняти, постачати; здатність)	Атрибутивна
66. 不沉性 bù chēnxìng непотоплюваність (не-; тонути; -ність)	Напівафіксація
67. 潜望镜 qiánwàngjìng перископ, прилад спостереження (підводний, прихований; спостерігати; лінза, дзеркало)	Атрибутивна
68. 升降机 shēngjiàngjī ліфт-підйомник (підніматися; спускатися; машина)	Атрибутивна
69. 侦察排 zhēnchá pái розвідувальний взвод (розвідка; взвод)	Атрибутивна
70. 瞄准具 miáozhǔnjù приціл (цілитися; пристрій)	Атрибутивна
71. 闭锁机 bìsuǒjī затвор (блокування, замок; механізм)	Атрибутивна
72. 主动轮 zhǔdònglún тягове колесо (активний, ведучий; колесо)	Атрибутивна
73. 兵役局 bīngyùjú військовий комісаріат (військова повинність; бюро, управління)	Атрибутивна
74. 锥孔弹 zhuīkǒngdàn кумулятивний снаряд (конус, шило; отвір; ядро, снаряд)	Атрибутивна
75. 来福枪 láifúqiāng гвинтівка (фонетичне запозичення)	Фонетичне запозичення
76. 穿甲弹 chuānjiǎdàn бронебійна куля, бронебійний снаряд, бронебійна бомба (пробивати броню; ядро, снаряд)	Атрибутивна

Чотирискладові

Термінологічна одиниця	Спосіб творення або модель словоскладання
1. 远战性能 yuǎnzhàn xìngnéng далекобійність (далекий; війна, бій; властивість; бути здатним)	Атрибутивна
2. 训练中心 xùnlìan zhōngxīn учбовий центр (вчити, пояснювати; навчатися, тренувати; центр; центр)	Атрибутивна
3. 军火市场 jūnhuǒ shìchǎng ринок зброї (війна; вогонь; ринок; площа)	Атрибутивна
4. 航空燃料 hángkōng ránliào авіаційне паливо (повітряна навігація, повітряний; палити, палати; матеріал, корм)	Атрибутивна
5. 雷达侦察 léidá zhēnchá радіолокаційна розвідка (фонетичне запозичення (радар); вистежувати, розслідувати, розслідувати, спостерігати;)	Атрибутивна (Фонетико-семантичне запозичення)
6. 宇宙通信 yǔzhòu tōngxìn космічний зв'язок (супутниковий) (простір, дах; вічність; контактувати; інформація)	Атрибутивна
7. 防空导弹 fángkōng dǎodàn зенітна керована ракета (обороняти; повітряний простір; керувати; реактивний снаряд (ракета))	Атрибутивна
8. 卫星通信 wèixīng tōngxìn супутниковий зв'язок (охороняти; зірка; контактувати; інформація)	Атрибутивна
9. 渡河器材 dùhé qìcái засоби для переправи через річку (переправлятися; річка; інструмент; матеріал, здатність)	Атрибутивна
10. 保险装置 bǎoxiǎn zhuāngzhì запобіжник (запобігати; ризик; монтувати; встановлювати (прилад))	Атрибутивна
11. 防坦克壕 fáng tǎnkè háo протитанковий рів (проти- ; танк (запозичення); рів)	Фонетико-семантичне запозичення, атрибутивна
12. 强击部队 qiángjī bùduì штурмова частина (докладати усіх зусиль, силою; атакувати, бити; частина, управління, штаб; загін, підрозділ, частина)	Атрибутивна
13. 试射方法 shìshè fāngfǎ спосіб пристрілки (випробувати; стріляти; спосіб, метод; спосіб, прийом)	Атрибутивна
14. 拦阻射击 lánzǔ shèjī загороджувальний вогонь (загороджувати, блокувати; перегороджувати, відрізати; стріляти; атакувати, бити)	Атрибутивна
15. 基本装备 jīběn zhuāngbèi основне озброєння(фундамент; основа, корінь; споряджати; готувати, запас)	Атрибутивна
16. 装甲防护 zhuānjiǎ fánghù броньовий захист (одягати; обладунки, панцир; захищатися; захищати, берегти)	Атрибутивна
17. 辅助武器 fǔzhù wǔqì допоміжне озброєння (допомагати; надавати підтримку, допомагати; зброя; інструмент)	Атрибутивна
18. 多用途弹 duō yòngtú dàn багатопільовий снаряд (багато; використовувати; шлях, метод; снаряд)	Атрибутивна
19. 应征公民 yìngzhēng gōngmín призовник (відгукуватися, погоджуватися; вербувати; суспільний, державний; народ)	Дієслівно-об'єктна
20. 蓄势待发 xù shì dài fā знаходиться у стані повної готовності (накопичувати; сила; очікувати; відправляти)	Атрибутивна
21. 全副武装 quánfù wǔzhuāng при повній зброї (повністю; комплект; військова справа; споряджати)	Атрибутивна
22. 军事比赛 jūnshì bǐsài військові змагання (військо, армія; справа; порівнювати; конкурувати, змагатися)	Атрибутивна
23. 作战能力 zuòzhàn nénglì боездатність (робити, займатися; війна, бій; бути здатним; сила)	Атрибутивна

24. 总队领导 zǒngduìlǐngdǎo командувач зведеної дивізії (збирати разом; загін, підрозділ, частина; голова, лідер; керувати)	Атрибутивна
25. 实兵演习 shíbīng yǎnxí військові маневри (навчання) (дійсний; солдат, війська; тренуватися; практикуватися, повторювати)	Атрибутивна
26. 练兵备战 liànbīngbèizhàn вчити війська веденню бойових дій (навчатися, тренувати; солдат, війська; бути підготовленим; війна, бій)	Копулятивна
27. 军事训练 jūnshì xùnlìan військова підготовка (військо, армія; справа; вчити, пояснювати; навчатися, тренувати)	Атрибутивна
28. 带兵组训 dàibīngzǔxùn керувати підготовкою військ (керувати, вести за собою; солдат, війська; група; вчити, пояснювати)	Дієслівно-об'єктна
29. 对抗双方 duìkàng shuāngfāng сторони, що протистоять одна одній (ворожий; оборонятися, чинити супротив; два; сторона)	Атрибутивна
30. 突击任务 tūjī rènwu завдання з нанесення удару (несподівано, атакувати; знищити, винищити; покласти на себе; справа, завдання, обов'язок)	Атрибутивна
31. 紧贴实战 jǐntiēshízhàn наближений до бойових умов (міцний, міцно; приклеювати; притискатись; реальний, справжній; війна, бій)	Дієслівно-об'єктна
32. 掌握主动 zhǎngwò zhǔdòng мати ініціативу (тримати в руках; тримати, володіти; брати на себе; діяти)	Дієслівно-об'єктна
33. 应变能力 yǐngbiàn nénglì здатність пристосовуватися до обставин (відповідати, реагувати; змінюватися; бути здатним; сила)	Атрибутивна
34. 有利条件 yǒulì tiáojiàn сприятливі умови (мати; користь, перевага; умови; предмет)	Атрибутивна
35. 战术战法 zhànshù zhànfa тактичний прийом (війна, бій; мистецтво, спосіб, метод, прийом; війна, бій; спосіб, метод, прийом)	Копулятивна
36. 高原训场 gāoyuán xùnchǎng тренування в умовах високогір'я (високий; плато; (скорочення від 训练场地) вчити, пояснювати; площа)	Атрибутивна
37. 特战分队 tèzhàn fēnduì сили спеціальних операцій (спеціальний; війна, бій; підрозділ, відділення; загін, підрозділ, частина)	Атрибутивна
38. 锁定目标 suǒdìng mùbiāo захоплення та супровід цілі (замок, сковувати; стабілізуватися; поле зору; символ, заст. мішень)	Дієслівно-об'єктна
39. 目标位置 mùbiāo wèizhì цільова позиція, розміщення цілі (поле зору; символ, заст. мішень; місце, позиція; розмістити)	Атрибутивна
40. 目标区域 mùbiāo qūyù район дислокації цілі (поле зору; символ, заст. мішень; район; територія, область)	Атрибутивна
41. 目标外围 mùbiāo wàiwéi периметр об'єкта (поле зору; символ, заст. мішень; зовнішня сторона; межі)	Атрибутивна
42. 目标范围 mùbiāo fànweí зона ураження (поле зору; символ, заст. мішень; обмеження рамками; межі)	Атрибутивна
43. 特战队员 tèzhàn duìyuán боєць ССО (спеціальний; війна, бій; загін, підрозділ, частина, родова морфема, що вказує приналежність людини до певної групи)	Атрибутивна

44. 实战经验 shízhàn jīngyàn бойовий досвід (реальний, справжній; війна, бій; проходити кризу, займатись; випробувати на практиці)	Атрибутивна
45. 指挥官 zhǐhuī jūnguān командний офіцерський склад (вказувати; керувати; військо, армія; офіцер)	Атрибутивна
46. 卫生部队 wèishēng bùduì медична частина (охороняти; життя; частина, управління, штаб; загін, підрозділ, частина)	Атрибутивна
47. 士官学校 shìguānxuéxiào військове училище (солдати, сержант; офіцер; навчатись; школа, училище)	Атрибутивна
48. 野战帐篷 yězhàn zhàngpeng польовий намет (поле; війна, бій; намет; тент)	Атрибутивна
49. 维和行动 wéihé xíngdòng операція з підтримання миру (миротворча) (від 维持和平 wéichí héping підтримання миру/ підтримувати; мирний; проводити; діяти, дія)	Атрибутивна
50. 总参谋部 zǒngcānmóubù генеральний штаб (збирати разом; брати участь; будувати плани; відомство, штаб)	Атрибутивна
51. 后备力量 hòubèi lìliang резерв (позаду, тил; бути підготовленим; сила; група, кількість)	Атрибутивна
52. 突击步枪 tūjī bùqiāng штурмова гвинтівка (несподівано, атакувати; знищити, винищити; піхота; зброя калібром до 20 мм)	Атрибутивна
53. 狙击步枪 jūnjī bùqiāng снайперська гвинтівка (несподівано, різко; знищити, винищити; піхота; зброя калібром до 20 мм)	Атрибутивна
54. 空心装药 kōngxīn zhuāngyào кумулятивний заряд (наскрізний, пустий; центр; заряджати; порох)	Атрибутивна
55. 稳定单位 wěndìng dānwèi стабілізатор (спокійний, стабільний; міцний; один; -значний)	Атрибутивна
56. 装甲目标 zhuāngjiǎ mùbiāo броньована ціль (одягати; обладунки, панцир; поле зору; символ, заст. мішень;)	Атрибутивна
57. 武器系统 wǔqì xìtǒng комплекс озброєння (зброя; інструмент; послідовність; об'єднувати, керувати)	Атрибутивна
58. 防护系统 fānghù xìtǒng система захисту (захищатись; захищати, берегти; послідовність; об'єднувати, керувати)	Атрибутивна
59. 战斗车辆 zhàndòu chēliàng бойова техніка (війна, бій; боротися; машина, автомобіль; рах. слово для засобів пересування)	Копулятивна
60. 传动装置 chuándòng zhuāngzhì трансмісія (передавати; рухати, рухатися; монтувати; встановлювати (прилад))	Атрибутивна
61. 主要武器 zhǔyào wǔqì основне озброєння (головне; важливий; зброя; інструмент)	Атрибутивна
62. 屏蔽作用 píngbì zuòyòng екрануюча дія (екран, щиток; прикривати, захищати; діяти; використовувати)	Атрибутивна
63. 间隔装甲 jiàngé zhuāngjiǎ рознесене бронювання (проміжок, щілина; віддалятися, перегороджуватися; одягати; обладунки, панцир)	Атрибутивна
64. 次口径弹 cì kǒujīng dàn підкаліберний снаряд (під-; калібр; діаметр; снаряд)	Атрибутивна
65. 防御系统 fángyù xìtǒng система оборони (обороняти, захищати; чинити супротив; послідовність; об'єднувати, керувати)	Атрибутивна
66. 全球通信 quánqiú tōngxìn глобальний зв'язок (все, весь; сфера (планета); контактувати; інформація)	Атрибутивна

67. 无线电台 wúxiàn diàntái радіостанція (не мати; нитка, дріт; електрика; пульт, вишка)	
68. 备用零件 bèiyòng língjiàn запасні частини (бути підготовленим; використовувати; частини; предмет)	Атрибутивна
69. 武装警察 wǔzhuāng jǐngchá військова поліція (військова справа; споряджати; охороняти, попереджувати; вистежувати, розслідувати)	Атрибутивна
70. 自行火炮 zìxíng huǒpào самохідна артилерійська установка (сам; йти, рухатися; вогонь, зброя калібром більше 20 мм, гармата;)	Атрибутивна
71. 内卫部队 nèiwèi bùduì внутрішні війська (внутрішня територія; охороняти, обороняти кордон; частина, управління, штаб; загін, підрозділ, частина)	Атрибутивна
72. 山地步兵 shāndì bùbīng гірська піхота (гори; район; крок, піхота; солдат, війська)	Атрибутивна
73. 白刃格斗 báirèn gédòu рукопашний бій (холодний, білий; ніж, лезо; стиль, обмежувати; бій)	Атрибутивна
74. 高射机枪 gāoshè jīqiāng зенітний кулемет (високий; стріляти; машина; зброя калібром до 20 мм)	Атрибутивна
75. 步兵战车 bùbīng zhànchē бойова машина піхоти (крок, піхота; солдат, війська; війна, бій; машина)	Атрибутивна
76. 空运车辆 kōngyùn chēliàng техніка, що може перевозитися літаком (повітряний простір; рухати, перевозити; машина, автомобіль; рах. слово для засобів пересування)	Атрибутивна
77. 中型坦克 zhōngxíng tǎnkè середній танк (середній; тип; танк (запозичення))	Фонетико-семантичне запозичення (атрибутивна)
78. 轻型坦克 qīngxíng tǎnkè легкий танк (легкий; тип; танк (запозичення))	Фонетико-семантичне запозичення (атрибутивна)
79. 火箭炮兵 huǒjiàn pàobīng реактивна артилерія (вогонь; стріла (ракета); зброя калібром більше 20 мм, гармата; солдат, війська)	Атрибутивна
80. 高射炮兵 gāoshè pàobīng війська зенітної артилерії (високий; стріляти; машина; зброя калібром більше 20 мм, гармата; солдат, війська)	Атрибутивна
81. 起飞重量 qǐfēi zhòngliàng злітна маса (підніматися; літати; важкий, важити; вимірювати, об'єм)	Атрибутивна
82. 飞机坡度 fēijī pōdù крен літака (літати; літак (апарат); нахил, ухил; градус, міра)	Атрибутивна
83. 两栖飞机 liǎngqī fēijī літак-амфібія (два; сідати; літати; літак (апарат);)	Атрибутивна
84. 军用飞机 jūnyòng fēijī військовий літак (полк, бригада; використовувати, застосовувати; літати; літак (апарат);)	Атрибутивна
85. 鸭式飞机 yā shì fēijī літак схеми «качка» (качка; тип; літати; літак (апарат))	Атрибутивна
86. 海上登陆 hǎishàng dēnglù морський десант, висадка з моря (на морі; підніматись на, сідати на; суходіл)	Атрибутивна
87. 潜艇部队 qiántǐng bùduì підводний флот (підводний, пірнати; човен; частина, управління, штаб; загін, підрозділ, частина)	Атрибутивна
88. 舰艇炮兵 jiàntǐng pàobīng корабельна артилерія (військовий корабель; човен; зброя калібром більше 20 мм, гармата; солдат, війська)	Атрибутивна

89. 水面舰队 shuǐmiàn jiànduì надводний флот (вода; поверхня, площина; військовий корабель; загін, підрозділ, частина)	Атрибутивна
90. 战役编成 zhànyì biānchéng оперативне формування (війна, бій; битва; формувати, комплектувати; створювати, формування)	Атрибутивна
91. 舰艇中队 jiàntǐng zhōngduì ескадра (військовий корабель; човен; середній; загін, підрозділ, частина)	Атрибутивна
92. 驱逐领航 qūzhú lǐngjiàn лідер есмінців (переслідувати; усувати, наздоганяти; голова, лідер; військовий корабель)	Атрибутивна
93. 轻护航舰 qīng hùhángjiàn корвет (легкий; охороняти; навігація; військовий корабель)	Атрибутивна
94. 反潜舰艇 fǎnqián jiàntǐng протичовновий корабель (проти-; підводний, пірнати; військовий корабель; човен;)	Атрибутивна
95. 航空母舰 hángkōng mǔjiàn авіаносець (повітряна навігація, повітряний; повітряний простір; мати, матка; військовий корабель)	Атрибутивна
96. 螺旋梁轴 luóxuán liángzhóu гребний гвинт (гвинт; обертатися; балка; вісь)	Атрибутивна
97. 上层建筑 shàngcéng jiànzhù надбудова (над; пласт, ярус; будувати; будівля)	Атрибутивна
98. 起飞跳板 qǐfēi tiàobǎn злітний трамплін (підніматися; літати; стрибати; пластина, дошка)	Атрибутивна
99. 飞行联队 fēixíng liánduì авіакрило (літати; ходити (аеро-); об'єднуватися; загін, підрозділ, частина)	Атрибутивна
100. 战役方向 zhànyì fāngxiàng операційний напрямок (битва, операція; напрямок, сторона)	Атрибутивна
101. 自导弹头 zìdǎo dànóu головка самонаведення (самонавідний; боеголовка)	Атрибутивна
102. 政治委员 zhèngzhì wěiyuán комісар (політика; член комітету)	Атрибутивна
103. 步兵学校 bùbīng xuéxiào піхотне училище (піхота; училище)	Атрибутивна
104. 两栖飞机 liǎngqī fēijī літак-амфібія (земноводні, амфібія; літак)	Атрибутивна

П'ятискладові

Термінологічна одиниця	Спосіб творення або модель словоскладання
1. 防干扰能力 fáng gānrǎo nénglì перешкодозахищеність (захищатись; робити; перешкоджати; бути здатним; сила)	Атрибутивна
2. 土木火力点 tǔmù huǒlìdiǎn дерев'яно-земляна вогнева тичка (дерево; земля; вогонь; сила; місце, пункт, точка)	Семантичне запозичення (атрибутивна)
3. 永备火力点 yǒngbèi huǒlìdiǎn довгострокова вогнева точка (вічний; бути підготовленим; вогонь; сила; місце, пункт, точка)	Семантичне запозичення (атрибутивна)
4. 防坦克地雷 fángtǎnkè dìléi протитанкова міна (проти-; танк (запозичення); земля; вибуховий пристрій)	Атрибутивна
5. 防步兵地雷 fángbùbīng dìléi протипіхотна міна (проти- ; крок, піхота; солдат, війська; земля; вибуховий пристрій)	Атрибутивна
6. 天然障碍物 tiānrán zhàng'àiwù природне загородження (природа; перегородка, огорожа; заважати, загороджувати; предмет)	Атрибутивна
7. 人工障碍物 réngōng zhàng'àiwù штучне загородження (людина; будівництво; перегородка, огорожа; заважати, загороджувати; предмет)	Атрибутивна
8. 进攻的速度 jìngōngde sùdù темп наступу (наступати; штурмувати; службова частка (приналежність); швидкість, вимір)	Атрибутивна
9. 乔巴母装甲 qiáobāmǔ zhuānjiǎ броня типу «Чобхем» (високий, довгий; прилипати, мати; одгати, обладунки, панцир)	Фонетико-семантичне запозичення (атрибутивна)
10. 激光测距仪 jīguāng cèjùyí лазерний далекомір (потужний, яскравий; світло; вимірювати; бути на відстані від; інструмент, прилад)	Атрибутивна
11. 红外瞄准镜 hóngwài miáozhǔnjìng інфрачервоний приціл (червоний; поза-; цілитися, наводити; ціль; лінза (родова морфема))	Атрибутивна
12. 锥孔手榴弹 zhuīkǒng shǒuliúdàn кумулятивна ручна граната (конус, шило; отвір; рука, ручний; гранат, граната; бомба)	Атрибутивна
13. 实战化演练 shízhànhuà yǎnliàn умови, наближені до бойових (дійсний; війна, бій; -ення; тренуватися; тренуватися; вдосконалюватись)	Атрибутивна
14. 支队参谋长 zhīduì cānmóuzhǎng начальник штабу бригади (полку) (рахівне слово для віськових формувань; загін, підрозділ, частина; радитись; планувати; головний)	Атрибутивна
15. 分队指挥员 fēnduì zhǐhuīyuán командир підрозділу (підрозділ, відділення; загін, підрозділ, частина; вказувати; керувати; родова морфема, що вказує приналежність людини до певної групи)	Атрибутивна
16. 政治指导员 zhèngzhì zhǐdǎoyuán політичний керівник роти (політика; режим, адміністративна влада; вказувати; керувати; родова морфема, що вказує приналежність людини до певної групи)	Атрибутивна

17. 弹仓式步枪 dāncāngshì bùqiāng магазинна гвинтівка (снаряд, патрон; склад, амбар; тип; крок, піхота; зброя калібром до 20 мм)	Атрибутивна
18. 火箭发动机 huǒjiàn fādòngjī ракетний двигун (вогонь; стріла; виникати; рухатися; машина)	Атрибутивна
19. 双向稳定器 shuāngxiàng wěndìngqì стабілізатор озброєння у двох площинах (два, пара; напрямок; стабільний; стабілізуватися; апарат)	Атрибутивна
20. 火炮闭锁器 huǒpào bìsuǒqì затвор гармати (вогонь, зброя калібром більше 20 мм, гармата; закривати; замок; апарат)	Атрибутивна
21. 反坦克导弹 fǎntǎnkè dǎodàn протитанкова керована ракета (проти-; танк (фонетичне запозичення); керувати; реактивний снаряд (ракета))	Атрибутивна
22. 杀伤爆破弹 shāshāng bàopòdàn осколково-фугасний снаряд (вбивати; рана, поранення; вибухати; розриватися; снаряд)	Атрибутивна
23. 机械化步兵 jīxièhuà bùbīng механізована піхота (машина; зброя; суфікс -изация; крок, піхота; солдат, війська)	Атрибутивна
24. 装甲坦克兵 zhuāngjiǎ tǎnkèbīng бронетанкові війська (одягати; панцир; фонетичне запозичення; солдат, війська)	Атрибутивна
25. 陆军航空兵 lùjūn hángkōngbīng армійська авіація (суходіл; військо, армія; повітряна навігація; повітряний простір; солдат, війська)	Атрибутивна
26. 摩托化步兵 mótuōhuà bùbīng моторизована піхота (мотор (запозичення), суфікс -изация; крок, піхота; солдат, війська)	Атрибутивна
27. 自行榴弹炮 zìxíng liúdàn pào самохідна гаубиця (сам; йти; граната, гранат; ядро, снаряд; зброя калібром більше 20 мм)	Атрибутивна
28. 加农榴弹炮 jiānóng liúdàn pào гармата-гаубиця (гармата (запозичення); граната, гранат; ядро, снаряд; зброя калібром більше 20 мм)	Копулятивна
29. 尾部螺旋桨 wěibù luóxuánjiǎng хвостовий гвинт (хвіст; частина; гвинт; обертатися; ротор (гелікоптера))	Атрибутивна
30. 气力制动器 qìlì zhìdòngqì повітряне гальмо (повітря; сила; обмежувати; рухати; прилад)	Атрибутивна
31. 水平安定面 shuǐpíng āndìngmiàn стабілізатор (вода; рівень; спокійний, стабільний, стабілізуватися; площина, поверхня)	Атрибутивна
32. 垂直安定面 chuízhí āndìngmiàn киль (перпендикулярний; прямий, вертикальний; спокійний, стабільний, стабілізуватися; площина, поверхня)	Атрибутивна
33. 突击航空兵 tūjī hángkōngbīng штурмова авіація (несподівано; атакувати; повітряна навігація, повітряний; повітряний простір; солдат, війська)	Атрибутивна
34. 战术轰炸机 zhànshù hōngzhàjī стратегічний бомбардувальник (війна, бій, мистецтво, спосіб, метод, прийом; вибухати, гриміти; бомбардувати; літак)	Атрибутивна
35. 航空突击师 hángkōng tūjī shī штурмова авіаційна дивізія (повітряна навігація, повітряний; повітряний простір; несподівано; атакувати; дивізія)	Атрибутивна
	Атрибутивна

36. 歼击航空兵 jiānjī hángkōngbīng винищувальна авіація (знищити, винищити; атакувати; повітряна навігація, повітряний; повітряний простір; солдат, війська)	Атрибутивна
37. 海军陆战队 hǎijūn lùzhànduì морська піхота (море; військо, армія; суходіл; війна, бій; загін, підрозділ, частина)	Атрибутивна
38. 高平两用炮 gāopíng liǎngyòngpào універсальне знаряддя (високий; рівний; два; використання; зброя калібром більше 20 мм)	Атрибутивна
39. 海上障碍物 hǎishàng zhàng'àiwù морські загородження (на морі; перегородка, огорожа; заважати, загороджувати; предмет)	Атрибутивна
40. 导弹驱逐舰 dǎodàn qūzhújiàn ракетний есмінець (керувати; реактивний снаряд (ракета); переслідувати; усувати, наздоганяти; віськовий корабель)	Атрибутивна
41. 舰载歼击机 jiànzài jiānjī палубний винищувач (віськовий корабель; знаходиться на кораблі; знищити, винищити; атакувати; літак)	Атрибутивна
42. 装甲运输车 zhuāngjiǎ shūsòngchē бронетранспортер (одягати; панцир; транспортувати; відправляти, посилати; машина)	Атрибутивна
43. 大口径炮兵 dàkǒujìng pàobīng артилерія великого калібру (великий калібр; артилерійське знаряддя)	Атрибутивна
44. 小口径炮兵 xiǎokǒujìng pàobīng артилерія малого калібру (малий калібр; артилерійське знаряддя)	Атрибутивна
45. 装甲运输车 zhuāngjiǎ yùnsūchē бронетранспортер (броня; транспортний засіб)	Атрибутивна

Шестискладові

Термінологічна одиниця	Спосіб творення або модель словоскладання
1. 尾翼稳定装置 wěiyì wěndìng zhuāngzhì хвостовий стабілізатор (хвіст; крило, площина; стабільний; стабілізуватися; монтувати; встановлювати (прилад))	Атрибутивна
2. 空中防护任务 Kōngzhōng fánghù rènwù завдання з оборони повітряного простору (повітряний простір; в; захищатися; захищати, берегти; покладати на себе; справа, завдання, обов'язок)	Атрибутивна
3. 防坦克障碍物 fáng tǎnkè zhàng'àiwù протитанкове загородження (проти-; танк (запозичення); перегородка, огорожа; заважати, загороджувати; предмет)	Атрибутивна
4. 工程建筑部队 gōngchéng jiànzhù bùduì інженерно-будівельна частина (праця; демонструвати, міра; будувати; будівля, будувати; частина, управління, штаб; загін, підрозділ, частина)	Атрибутивна
5. 实弹射击考核 shídan shèjī kǎohé атестаційні бойові стрільби (справжній; патрон, снаряд; стріляти (поч. з лука); атакувати, бити, вбивати; перевіряти; розглядати, досліджувати)	Атрибутивна
6. 联勤保障部队 liánqín bǎozhàng bùduì об'єднані сили тилового забезпечення (відомство; служба; захищати, забезпечувати; прикривати; частина, управління, штаб; загін, підрозділ, частина)	Атрибутивна

7. 轮式装甲车辆 lúnshì zhuāngjiǎ chēliàng колісна броньована машина (колесо; тип; одягати; панцир; машина, автомобіль; рах. слово для засобів пересування)	Атрибутивна
8. 反坦克火箭筒 fǎntǎnkè huǒjiàntǒng протитанковий ручний гранатомет (проти-; танк (запозичення); вогонь; стріла; (ракета); циліндр)	Атрибутивна
9. 遮蔽发射阵地 zhēbì fāshè zhèndì закрита вогнева позиція (покривати, закривати; покривати, прикривати; випускати; пускати, стріляти; позиція, передова; місце)	Атрибутивна
10. 装甲坦克车辆 zhuāngjiǎ tǎnkè chēliàng бронетанкова техніка (одягати; панцир; фонетичне запозичення (танк); машина, автомобіль; рах. слово для засобів пересування)	Атрибутивна
11. 野战防御工事 yězhàn fángyù gōngshì польова оборонна споруда (поле; війна, бій; обороняти, захищати; чинити супротив; будівництво; справа (укріплення))	Атрибутивна
12. 反坦克障碍物 fǎntǎnkè zhàng'àiwù протитанкові загородження (проти-; танк (запозичення); перегородка, огорожа; заважати, загороджувати; предмет))	Атрибутивна
13. 对地攻击武器 duìdì gōngjī wǔqì наступальне озброєння для враження наземних цілей (у напрямку до; земля; нападати; атакувати; зброя; інструмент)	Атрибутивна
14. 多功能歼击机 duōgōngnéng jiānjījī багатоцільовий винищувач (багато; справа; моги; знищити, винищити; атакувати; літак)	Атрибутивна
15. 水面舰艇部队 shuǐmiàn jiàntīng bùduì надводний флот (вода; поверхня, площа; військовий корабель; човен; частина, управління, штаб, загін, підрозділ, частина)	Атрибутивна
16. 重飞机巡洋舰 zhòng fēijī xúnyángjiàn важкий авіаносний кресер (важкий; літати; літак (апарат); крейсувати, патрулювати; океан; військовий корабель)	Атрибутивна

Семискладові

Термінологічна одиниця	Спосіб творення або модель словоскладання
1. 德国联邦国防军 déguó liánbāng guófángjūn Бундесвер (семантичне запозичення; добродесний; країна; об'єднуватись; штат, земля; країна; обороняти; військо, армія)	Семантичне запозичення
2. 中国人民解放军 zhōngguó rénmin jiěfàngjūn Національно-визвольна армія Китаю (центр; країна; людина; народ; позбавлятися; звільняти; військо, армія)	Атрибутивна
3. 履带式装甲车辆 lǚdài shì zhuāngjiǎ chēliàng броньована гусенична машина (взуття; стрічка; тип; одягати; панцир; машина, автомобіль; рах. слово для засобів пересування)	Атрибутивна
4. 自动装填的武器 zìdòng zhuāngtián de wǔqì автоматична зброя (сам; діяти; заряджати, заповнювати; службова частка (якість); зброя; інструмент)	Атрибутивна

5. 空心装药破甲弹 kōngxīn zhuāngyào pòjiǎdàn кумулятивний снаряд (наскрізний, пустий; центр; заряджати; порох; броньобійний; снаряд)	Атрибутивна
6. 喷射式抽气装置 pēnshèshì chōuqì zhuāngzhì ежектор (вивергати, викидати; випускати, викидати; тип; втягувати; газ; монтувати; встановлювати)	Атрибутивна (Семантичне запозичення)
7. “战斧”式巡航导弹 zhànǔ shì xúnháng dǎodàn крилата ракета «Томагавк» (війна, бій; сокира; (томагавк) тип; крейсувати, патрулювати; повітряний, повітряна навігація; керувати; реактивний снаряд (ракета))	Семантичне запозичення (Атрибутивна)
8. 齐射火箭发射架 qíshè huǒjiàn fāshèjià реактивна система залпового вогню (разом; стріляти; вогонь; стріла; (ракета); випускати; пускати, стріляти; рама, штатив, установка)	Атрибутивна
9. 控制和检查系统 kòngzhì hé jiǎnchá xìtǒng система керування і контролю (контролювати; керувати; та, і; перевіряти; перевіряти; послідовність; об'єднувати, керувати)	Атрибутивна
10. 涡轮喷气发动机 wōlún pēnqì fādòngjī турбореактивний двигун (вихор; обертатись; вивергати, викидати; газ; виникати; рухатися; машина)	Атрибутивна
11. 战区空军航空兵 zhànqū kōngjūn hángkōngbīng військово-повітряні сили театру військових дій (війна, бій; район; повітряний простір; військо, армія; атакувати; повітряна навігація, повітряний; повітряний простір; солдат, війська)	Атрибутивна
12. 航空母舰突击群 hángkōng mǔjiàn tūjī qún авіаносна ударна група (повітряна навігація, повітряний; повітряний простір; мати, матка; військовий корабель; несподівано, атакувати; знищити, винищити; рій, група)	Атрибутивна

Восьмискладові

Термінологічна одиниця	Спосіб творення або модель словоскладання
1. 战略核子导弹力量 zhànlüè hézǐ dǎodàn lìliang стратегічні ядерні ракетні сили (війна, бій; стратегічний план; ядро, ядерний; кістка; керувати; реактивний снаряд (ракета); сила; група, кількість)	Атрибутивна
2. 核动力导弹巡洋舰 hédònglì dǎodàn xúnyángjiàn атомний ракетний крейсер (ядро, ядерний; рухатися; сила; керувати; реактивний снаряд (ракета); крейсувати, патрулювати; океан; військовий корабель)	Атрибутивна
3. 索式着陆拦阻装置 suǒshì zhuólù lánzǔ zhuāngzhì аерофінішер (канат, трос; тип; торкатися, осідати; суходіл, земля; перегороджувати; затримувати, заважати, перегороджувати; монтувати; встановлювати (прилад))	Атрибутивна (Семантичне запозичення)
4. 无线电探测定向仪 wúxiàndiàn tàncè dìngxiàngyí радіолокатор (радіоприймач; пошук, вимірювати, зондування; боковий пеленгатор)	Атрибутивна

Дев'ятискладові

Термінологічна одиниця	Спосіб творення або модель словоскладання
1. 双旋翼共轴式直升机 shuāng xuányì gòngzhóushì zhíshēngjī двогвинтовий співвісний вертоліт (два; обертатися; крило; сумісно, разом; вісь; тип; вертикально; підніматися; апарат, машина)	Атрибутивна (Семантичне запозичення)